
להבין את התפלה

A Look At the Sources and Structure of the Prayers in the סידור

Part 10

קבלת שבת

תפלת ערבית לליל שבת

TABLE OF CONTENTS

Table of Contents

Volume Number: 10

Newsletter Number:	Page Number
6-31 INTRODUCTION TO הדלקת נר שבת-LIGHTING SHABBOS CANDLES.	4
6-32 RECITING A ברכה BEFORE LIGHTING CANDLES FOR שבת	8
6-33 INTRODUCTION TO קבלת שבת	12
6-34 ACCEPTING THE OBLIGATIONS OF שבת.....	16
6-35 WELCOMING שבת -BEFORE THE ERA OF THE אר"י.....	20
<i>Supplement:</i> AN EXCERPT FROM SAFED SPIRITUALITY: RULES OF MYSTICAL PIETY, THE BEGINNING OF WISDOM BY LAWRENCE FINE	24
6-36 נשמה יתירה-THE ADDITIONAL SOUL.....	28
6-37 THE INCLUSION OF תהילים פרקים צה'-צט' IN קבלת שבת.....	37
6-38 תהילים כט" -הבו לה' בני א-לים	38
6-39 אנה, בכח גדלת ימינך.....	40
6-40 THE PLACEMENT OF מדליקין.....	46
6-41 לכה דודי: פיוט	52
6-42 A SAMPLING OF CUSTOMS THAT SURROUND קבלת שבת	57
6-43 ליל שבת ON תפלת ערבית OF ברכות קריאת שמע	65
6-44 הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים	71
6-45 INTRODUCTION TO שמונה עשרה FOR שבת.....	75
Supplement: ADDITIONAL NOTES ON קריאת שמע FOR שבת	79
6-46 רב עמרם גאון ACCORDING TO שבת ON שמונה עשרה OF ברכה OF THE FIRST לשון	81
6-47 אתה קדשת OR ומאהבתך ה' א-להינו	85

6-48	וינוחו בה ישראל, וינוחו בו ישראל, וינוחו במ ישראל	89
Supplement:	FURTHER VARIATIONS IN THE PARAGRAPH OF א-להינו וא-להי אבותינו רצה במנוחתנו	93
6-49	RECITING THE PARAGRAPH OF ויכלו AS PART OF תפלת ערבית ON ליל שבת	94
6-50	מגן אבות / מעין שבע	100
6-51	קדושת היום IN עשרה AND OVER WINE	104
Supplement:	THE USE OF THE SYNAGOGUE AS A GUESTHOUSE AND FOR MEALS	110
6-52	ISSUES WITHIN מעין שבע	112
7-1	זכר למעשה בראשית / זכר ליציאת מצרים	116
Supplement:	INTRODUCTION TO THE תפילות OF THE ימים נוראים	122

INTRODUCTION TO LIGHTING SHABBOS CANDLES-הדלקת נר שבת

תפלה: in his סידור provides us with a road map to follow in our study of תפלה:

סידור רב סעדיה גאון-ואחרי שגמרנו את תפלות הימים הכלליים, רוצים לומר ימי החול ודיניהן, צריך שנצטרף להן את תפילות הימים המיוחדים וברכותיהם. ונאמר שהם ארבעה חלקים, שבת וראש חדש חג וצום. ונבאר תפלות השבת וברכותיה ונאמר: לפני שקיעת החמה ביום הששי חייבים להדליק נר לשבת, ורובינו מברכים עליו להדליק נר השבת. ואחרי שקיעת החמה קוראים קריאת שמע.

Translation: Now that we have finished examining the daily prayers, we should continue by studying the prayers for special days and the Brachos for those days. We can describe those special days as falling into one of the following categories: Shabbos, Rosh Chodesh, Holidays and Fast Days. Let us begin by examining the prayers of Shabbos and its Brachos: before sunset on Friday, we are required to light candles for Shabbos. The majority recite a Bracha for lighting candles. After the setting of the sun, we recite Kriyas Shema.

After providing the wording and structure of the daily prayers, רב סעדיה גאון moves on to the תפילות of שבת. Let us follow in his steps. The first liturgical moment that רב סעדיה גאון presents from the תפילות of שבת is the ברכה that precedes the lighting of the Shabbos candles. In providing the ברכה, he notes that a majority of people recite a ברכה before lighting Shabbos candles. By choosing those words, he informs us that in his time reciting a Bracha before lighting Shabbos candles was not a universal practice. In his short statement, רב סעדיה גאון brings forth the central issue that surrounds the first liturgical act that we perform on שבת; i.e. reciting the ברכה for lighting candles. That issue can be expressed as follows: since Jews lit candles each night to provide light in their homes, why was lighting candles just before שבת considered a מצוה and why should that act require a ברכה? The issue is presented in the גמרא as follows:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כה' עמ' ב'-רבי ישמעאל אומר כו'. מאי טעמא? אמר רבא: מתוך שריחו רע, גזרה שמא יניחנה ויצא. אמר ליה אביי: ויצא! אמר ליה, שאני אומר: הדלקת נר בשבת חובה, דאמר רב נחמן בר רב זבדא, ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת, חובה; רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית, רשות, ואני אומר: מצוה. מאי מצוה? דאמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צב-אות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן, אמר להן: בני, לא כך שניתי לכם, סדין בציצית: בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין. והלכה כדברי בית הלל! ואינהו סברי, גזירה משום כסות לילה. (איכה ג') ותזנה משלום נפשי נשיתי טובה. מאי ותזנה משלום נפשי? אמר

1. Why do we not use עמרן, the oily residue of pitch as a fuel for providing light.

רבי אבהו: זו הדלקת נר בשבת. נשיתי טובה: אמר רבי ירמיה: זו בית המרחץ. רבי יוחנן אמר: זו רחיצת ידים ורגלים בחמין. רבי יצחק נפחא אמר: זו מטה נאה וכלים נאים שעליה. רבי אבא אמר: זו מטה מוצעת ואשה מקושמת לתלמידי חכמים.

Translation: RAV ISHMAEL SAID etc. What is the reason? Rabbah answered, Since it is malodorous, it is feared that he, the occupant of the house, will leave it and go out. Said Abaye to him, Then let him leave it! I maintain, Abaye replied, that the kindling of the lamp on the Sabbath is a duty, for Rav Nahman ben Rav Zabda-others state, Rav Nahman ben Raba-said in Rab's name: The kindling of the lamp for the Sabbath is a duty; the washing of the hands and the feet in warm water on the eve of the Sabbath is voluntary. While I maintain that it is a Mitzvah. How is it a Mitzvah? For Rab Judah said in Rab's name: This was the practice of R. Judah b. Il'ai: On the eve of the Sabbath a basin filled with hot water was brought to him, and he washed his face, hands, and feet, and he wrapped himself and sat in fringed linen robes, and was like an angel of the Lord of Hosts. But his disciples hid the corners of their garments from him. Said he to them, My sons! Have I not thus taught you: A linen robe, in respect to fringes-Beth Shammai exempt it, while Beth Hillel hold it liable, and the halachah is as Beth Hillel? But they held, it is forbidden on account of being a night garment. Concerning the verse: And You have removed my soul far off from peace; I forgot prosperity. What is the meaning of, 'and You have removed my soul far off from peace'? Rav Abbahu said: This refers to the kindling of the light on the Sabbath. I forgot prosperity; Rav Jeremiah said: This refers to the loss of baths. Rav Johanan said: This means the washing of hands and feet in hot water. Rav Isaac Nappaha said: This refers to a beautiful bed and beautiful bedclothes upon it. Rav Abba said: This refers to a decked-out bed and an adorned wife for scholars.

The **גמרא** describes the practice of **הדלקת נירות** before **שבת**, first as a **חובה**, an obligation, and then as a **מצוה**. In our recent encounter with the word: **מצוה** concerning **סיפור יציאת מצרים** we suggested the possibility that the word "מצוה" can be defined as an admirable act rather than as a true **מצוה**. It is therefore fair to ask the same question concerning the **מצוה** of **הדלקת נירות** before **שבת**: should the word **מצוה** as it is used by the **גמרא** in reference to **הדלקת נירות** before **שבת** be defined as an admirable act or as a true **מצוה**². Keep in mind that just as the **גמרא** did not provide a **ברכה** to be recited before performing the "מצוה" of **סיפור יציאת מצרים**, the **גמרא** did not provide that a **ברכה** be recited before fulfilling the "מצוה" of **הדלקת נירות** before **שבת**. Here is how several **ראשונים** viewed the issue:

רש"י מסכת שבת דף כה עמ' ב'-חובה – כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין יממא, בפרק בתרא דיומא (עה, ב).

2. Professor Dalia Marx of Hebrew University e-mailed me after she received last week's newsletter and suggested that the word **מצוה** as it appears in the following statement that I cited can be defined in the same manner:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ד' עמ' ב'-אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת, **מצוה** לקרותו על מנתו.

Translation: Rav Joshua ben Levi says: Although a person recited Kriyas Shema in synagogue, it is mandatory that he recite it once again just before going to sleep.

להבין את התפלה

Translation: Candle lighting is performed in honor of Shabbos. A meal is not considered to be special unless it is eaten in an atmosphere that is as well lit as the daylight.

תוספות מסכת שבת דף כה עמ' ב'–חובה – לגבי רחיצת ידים בחמין קרי ליה חובה דלא הוי כל כך מצוה; ומים אחרונים קרי ליה חובה משום סכנה דמלה סדומית ושהרגו הנפש וחמירי טפי מן הראשונים. ויש שרוצים לומר דאין לברך אהדלקת נר מדקרי ליה חובה כדאמרינן (חולין קה.) מים אחרונים חובה ואין טעונין ברכה. ואומר רבינו תם דשיבוש הוא דלא דמי למים אחרונים דלא הוי אלא להצלה בעלמא אבל הדלקת נר היא חובה של מצות עונג שבת, וכמה חובות הן דטעונין ברכה. ומה שאומר טעם אחר שלא לברך משום שאם היתה מודלקת ועומדת לא היה צריכה לכבותה ולחזור ולהדליקה ולא להדליק אחרת אין נראה דהא גבי כיסוי הדם (שם פז.) אם כסוה הרוח פטור מלכסותו אפילו הכי כשמכסה צריך לברך, וכן נולד מהול איכא למ"ד דאין צריך להטיף ממנו דם ברית וכשמל תניא בשילהי פרי' ר' אליעזר דמילה (לקמן דף קלז:) המל אומר כו'. ובסדר רב עמרם יש המדליק נר בשבת מברך אשר קדשנו כו'. ועוד נראה לר"ת שאם היה הנר מודלק ועומד שצריך לכבות ולחזור ולהדליק כדאמר ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר (לעיל דף כג:).

Translation: The act of washing one's hands in hot water before Shabbos was described by the Gemara as "mandatory" because it is not that much of a "Mitzvah." When referring to the requirement of washing one's hands before reciting Birkas Hamazone, the Gemara also used the word "mandatory." The concern there is with the danger involved in wiping one's eyes with the salt that comes from the area of Sodom that a person may have come in contact with during the meal. There is also the concern that there should not be the repetition of an incident in which a person lost his life because of his failure to wash his hands after eating. Some wanted to argue that it is not necessary to recite a Bracha when lighting candles for Shabbos based on the fact that the Gemara used the word: mandatory in reference to the act of lighting Shabbos candles. They made that argument because concerning the practice of washing one's hands after eating, the Gemara also used the word "mandatory" and did not require the recital of a Bracha. Rabbeinu Tam said it was a mistake to compare the two acts. Washing hands after eating was instituted only as protection against endangering one's life but lighting candles before Shabbos was enacted as a mandatory act as part of the Mitzvah of enjoying Shabbos. Several similar obligations come with the requirement that they include a Bracha. Another reason given for not making a Bracha; i.e. because when the candles are already lit well before Shabbos, there is no requirement to put them out and to relight them, I am not sure that I agree that there is no requirement to extinguish and to then relight the candles. I can support that position by pointing to the practice of covering the blood of an animal once it is slaughtered. Even if the wind blows dirt over the blood, and he is not required to cover the blood, if he covers the blood anyway, he has to make a Bracha. Similarly when a male child is born without foreskin, it may not be necessary to cut him at all but when he goes through the circumcision ceremony, we still recite the Brachos. In addition we find that in Seder Rav Amrom Gaon, he requires the recital of a Bracha for lighting Shabbos candles. It therefore is the position of Rabbeinu Tam that if candles were already lit well before Shabbos, they should be extinguished and then relit with the recital of a Bracha provided that it is not done too early or too late.

רמב"ם הלכות שבת פרק ה הלכה א–הדלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק, ולא מצוה שאינו חייב לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי הצרות או נטילת

ידיים לאכילה אלא * חובה, ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת. אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר שזוה בכלל עונג שבת. וחייב לברך קודם הדלקה ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת, כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מדברי סופרים.

Translation: Lighting candles before Shabbos is not optional in that if a person wants to light, he can do so and if he does not want to light, he does not have to light. But it is also not a Mitzvah that a person must chase after until he performs it similar to the obligation to prepare an Eruv in the courtyards or washing hands before eating. However, it is an obligation. Men and women are required to have candles providing light in their houses during Shabbos. Even if a person does not have what to eat, he should beg for olive oil so that he can have light for Shabbos because having light on Shabbos is a major part of the enjoyment of Shabbos. A person is required to recite the Bracha: Baruch Ata Hashem Elokeinu Melech Ha'Olam Asher Kidishanu B'Mitzvotav V'Tzeivanu L'Hadlik Neir Shel Shabbos as we recite a Bracha for any act that we are obligated to perform based on the direction of our Sages.

*הגהות מיימוניות הלכות שבת פרק ה הלכה א- שבת (דף כ"ג), אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים, וכתב הטור ויש שמכוונין לעשות שתי פתילות אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור.

Translation: Rav Huna said: a person who regularly lights Shabbos candles will merit having sons who are Torah Scholars and the Tur wrote that there are those whose practice it is to light two candles, one based on the word: Zachor found in the first set of the Ten Commandments concerning Shabbos and one based on the word: Shamor found in the second set of the commandments concerning Shabbos

ספר העיתים סימן יג-דקיי"ל הדלקת נר בשבת חובה חייב לברך על הדלקתו כדרך שמברכין על כל המצות ומאי מברך ברוך אקב"ו להדליק נר של שבת והיכין ציונו מלא תסור כדאמרין בענין נר של חנוכה, א"נ שאל אביך ויגדך וכדאמרין נמי וודאי דדבריהם בעי ברכה ורבנן נמי אקרא אסמכינהו כדאמר לקמן ותזנה משלום נפשי טובה. מאי ותזנה משלום נפשי? א"ר אבהו זו הדלקת נר בשבת שהיא שלום כדאמר משום שלום ביתו ואמרין נמי מידעת כי שלום אהלך דהאי קרא אסמכוה רבנן אהדלקת נר בשבת.

Translation: We hold that lighting candles on Shabbos is obligatory, meaning that it is necessary to recite a Bracha while lighting the candles just as we recite a Bracha while performing other Mitzvos. What Bracha does one make? Asher Kidishanu B'Mitzvotav V'Tzeivanu L'Hadlik Neir Shel Shabbos. Where do we find that G-d commanded us to light Shabbos candles? From the words: Lo Tasur, do not deviate from what you are taught as we learned concerning the performance of the Mitzvah of lighting candles for Chanukah. A second basis: Ask your father (your religious leaders) and they will direct you as we learned. Those directions should include the obligation to recite a Bracha. Our sages linked the obligation to light candles for Shabbos on a verse: and You have removed my soul far off from peace I forgot prosperity. What is the meaning of the words: You have removed my soul far off from peace. Rav Huna said this is the obligation to light candles for Shabbos because the candles represent peace in the household. Our Sages further linked the obligation to the verse: You should know that there is peace in your tents. This represents the obligation to light candles for Shabbos.

RECITING A ברכה BEFORE LIGHTING CANDLES FOR שבת

In last week's newsletter we learned the following:

סידור רב סעדיה גאון – ונבאר תפלות השבת וברכותיה ונאמר: לפני שקיעת החמה ביום הששי חייבים להדליק נר לשבת, ורובינו מברכים עליו להדליק נר השבת.

Translation: Let us begin by examining the prayers of Shabbos and its Brachos: before sunset on Friday, we are required to light candles for Shabbos. The majority recite a Bracha for lighting candles.

רב סעדיה גאון reported that in his day, the practice of reciting a ברכה before lighting candles for שבת was not universally accepted. Why not? From the following, we can conclude that the objection to reciting the ברכה stemmed from the fact that the ברכה included the word: "וציונו" for a practice, lighting candles, which was instituted by חז"ל. The ספר העיתים provided two grounds for reciting a ברכה before lighting candles for שבת, a practice instituted by חז"ל; i.e. מלא תסור, do not deviate from what your Sages teach you, and שאל אביך ויגדך, ask your father and he will tell you¹.

ספר העיתים סימן יג-דקיי"ל הדלקת נר בשבת חובה חייב לברך על הדלקתו כדרך שמברכין על כל המצות ומאי מברך ברוך אקב"ו להדליק נר של שבת והיכין ציונו מלא תסור כדאמרינן בענין נר של חנוכה, אי נמי שאל אביך ויגדך וכדאמרינן נמי וודאי דדבריהם בעי ברכה.

Translation: We hold that lighting candles on Shabbos is obligatory, meaning that it is necessary to recite a Bracha while lighting the candles just as we recite a Bracha while performing other Mitzvos. What Bracha does one make? Asher Kidishanu B'Mitzvotav V'Tzeivanu L'Hadlik Neir Shel Shabbos. Where do we find that G-d commanded us to light Shabbos candles? From the words: Lo Tasur, do not deviate from what you are taught as we learned concerning the performance of the Mitzvah of lighting candles for Chanukah. A second basis: Ask your father (your religious leaders) and they will direct you as we learned. Those directions should include the obligation to recite a Bracha.

The ספר העיתים failed to address an important issue; i.e. the גמרא did not provide for the recital of a ברכה before lighting candles for שבת. Given that the ספר העיתים provided the same reason presented in the גמרא for reciting a ברכה before lighting candles on חנוכה as the basis for the recital of a ברכה before lighting candles for שבת, we can conclude that the ספר העיתים drew a connection between the practice of lighting candles before שבת and the practice of lighting candles on חנוכה. He did so because both acts of lighting shared many requirements. Was the ספר העיתים on strong footing when he concluded that a requirement to recite a ברכה before lighting candles on חנוכה necessarily leads to a requirement that a ברכה be recited before lighting candles on שבת?

1. Both these rules are based on verses that are interpreted as authorizing חז"ל to institute practices. A further example is found in the excerpt from מסכת שבת below.

To answer that question we need to review the גמרא that set forth the requirement that a ברכה be recited before lighting candles on חנוכה:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג' עמ' א'—אמר רב חייא בר אשי אמר רב: המדליק נר של חנוכה צריך לברך. ורב ירמיה אמר: הרואה נר של חנוכה צריך לברך. אמר רב יהודה: יום ראשון הרואה מברך שתיים, ומדליק מברך שלש. מכאן ואילך, מדליק מברך שתיים, ורואה מברך אחת. מאי ממעט? ממעט זמן. ונימעוט נס! נס כל יומי איתיה. מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה. והיכן צונו? רב אויא אמר: (דברים יז) מלא תסור. רב נחמיה אמר: (דברים לב) שאל אביך ויגדך וזקניך ויאמרו לך.

Translation: Rav Hiyya ben Ashi said: He who lights the Hanukkah lamp must pronounce a blessing; while Rav Jeremiah said He who sees the Hanukkah lamp must pronounce a blessing. Rav Judah said: On the first day, he who sees the lit candles must pronounce two Brachos, and he who lights the candles must pronounce three blessings; thereafter, he who lights pronounces two, and he who sees pronounces one. What is omitted? The Bracha of Shebechayanu is omitted. Yet let the 'miracle' be omitted? The miracle holds good for every day. What benediction is uttered? This: Who sanctified us by His commandments and commanded us to kindle the light of Hanukkah. And where did He command us? Rav Avia said: It follows from you shall not turn aside which they shall show you. Rav Nebemiah quoted: Ask your father, and he will show You, your elders, and they will tell you.

The two rules of חז"ל provided שאל אביך ויגדך וזקניך and לא תסור with the authority to establish the holiday of חנוכה. As part of the authority to establish the holiday of חנוכה, חז"ל had the power to institute a practice of lighting candles. They further had the authority to institute a requirement that a ברכה be recited before lighting candles on חנוכה. However, concerning שבת, חז"ל did not establish שבת as a day of rest nor did חז"ל enact a requirement to light candles at sundown. Jews already lit candles each night at sundown in order to have light at home. Furthermore the משנה and the גמרא discuss the מצוה of lighting candles before שבת without requiring that a ברכה be recited before performing the מצוה.

משנה מסכת שבת פרק ב משנה ו— על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר:

Translation: For committing one of the following transgressions, women die during childbirth: for not being careful about family purity, setting aside part of what is baked and in lighting candles before Shabbos.

משנה מסכת שבת פרק ב משנה ז—שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם השכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר.

Translation: A husband must remind his wife to perform three acts as it becomes dark before Shabbos; to tithe, to convert a public courtyard into a private one and to light candles.

It is possible that חז"ל did not require that a ברכה be recited in advance of lighting candles on שבת because lighting candles was an act that was generally performed in homes everyday so that the homes would be lit. Because of the prohibition of starting a fire on שבת, חז"ל were particularly concerned that the lighting of candles take place before שבת

להבין את התפלה

began. Viewed in this manner, the מצות of lighting candles on הנוכה and before שבת are fundamentally different. A requirement that a ברכה be recited before lighting נירות הנוכה would not necessarily lead to the conclusion that a ברכה should be recited before lighting candles for שבת.

We can conclude from the failure of the משנה and the גמרא to require that a ברכה be recited before lighting candles for שבת that the practice existed for several hundred years without a requirement that a ברכה be recited before lighting שבת candles. Given the fact that the requirement that a ברכה be recited before lighting candles for שבת appeared in סדר רב עמרם גאון and several תשובות הגאונים, we can narrow the time frame in which חז"ל instituted a requirement that a ברכה be recited before lighting שבת candles to the period between the final editing of the גמרא and the period of the גאונים. What events could have transpired during that era to cause חז"ל to institute the practice of reciting a ברכה before lighting שבת candles? Many believe that the practice of reciting a ברכה before lighting שבת candles was instituted as a reaction to the rise of the Karaite movement at the time of the גאונים. Professor Yitzhak D. Gilat, in his book: פרקים בהשתלשלות ההלכה in an article entitles: ליל התקדש שבת, pages 343-344, provides the following:

העובדה שברכת נר של שבת מופיעה לראשונה רק במקורות מן המאה התשיעית, ואף לאחר מכן לא פשטה בכל מקום, מעלה על הדעת את ההשערה, כי ברכה זו נתקנה בתקופת הגאונים בקשר לפולמוס נגד הקראים, שאסרו להדליק נר לשבת. הכתוב "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" (שמות לה, ג) נתפרש על ידי הקראים כאילו נצטוונו שלכל ישראל לא יהיה אור במושבותיהם ביום השבת, אף אם האור נדלק מבעוד יום. הקראים ראו בהדלקת נר של שבת חילול שבת, והוקיעוה בין החטאים החמורים של הרבנים: "כל עת שהאש דולקת בשבת כאלו עוברים בלאו" (אדרת אליהו לאלהו בשייצי, דף נ ע"ב).

The fact that the requirement to recite a Bracha before lighting Shabbos candles did not appear in sources until after the Ninth century and that even then the practice was not universally accepted leads one to think that the requirement to recite a Bracha was instituted at the time of the Gaonim as part of their polemic against the Karaites who prohibited the lighting of candles for Shabbos. The verse: do not light a fire in all your homes on Shabbos (Shemos 35, 3) was interpreted by the Karaites as a commandment not to have light in their homes on Shabbos even if the light was lit before Shabbos. The Karaites viewed the act of lighting candles before Shabbos as a transgression of Shabbos and listed it as one of the gravest sins of the Sages: during the whole time that a light is burning in a person's home on Shabbos a person is transgressing a negative commandment (Aderes Eliyahu of Eliyahu B'Sheitze, page 50, side 2).

הגאונים נאלצו להתמודד עם טענות הקראים ולהתנצח אתם בכתב ובעל פה, כדי להוכיח שפרשנות חז"ל "ביום השבת אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר מערב שבת לשבת" (מכילתא, ויקהל, עמ' 346) מעוגנת בפשוטו של מקרא ובמסורת אבות. לשם הדגשת השיבותה של מצוות הדלקת נר לשבת תיקנו הגאונים שלפני ההדלקה תיאמר הברכה: "ברוך אתה ה' אמ"ה, אשר

קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת". בברכה זו מרומזת אמונה בסמכות חכמים, השואבים את כוחם מדבר ה', כדברי התלמוד: "והיכן צונו? רב אויא אמר: מלא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ייו ושמאל (דברים יז, יא). רב נחמיה אמר: שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (שם לב, ז). הברכה על אורה של שבת בשם ומלכות שימשה איפה אמצעי לפרסום מהימנותה של הקבלה וחובת הדבקות בתורת חז"ל, כנגד הכיתות המכחישות ומלעיזות על התורה שבעל פה¹¹⁵.

Translation: The Gaonim were compelled to tackle the issues raised by the Karaites and to battle them in writing and orally in order to bolster the interpretation of the Sages that on Shabbos it was prohibited to light a flame but it was permitted to light a flame before Shabbos that would remain burning on Shabbos (Mechilta page 46). They further needed to support the argument that their interpretation was rooted in the simple meaning of the words of the Torah and in the tradition of our forefathers. In order to reinforce the importance of the Mitzvah to light candles for Shabbos, the Gaonim composed a Bracha to be recited before lighting candles for Shabbos: Baruch Ata Hashem Elokeinu Melech Ha'Olam Asher Kidishanu B'Mitzvotav V'Tzeivanu L'Hadlik Ner Shel Shabbos. In this Bracha was embedded a reference to the belief in the power of the Sages, who drew their authority from the words of G-d, as the Talmud says: Where did G-d command the Jewish people to light candles for Chanukah? Rav Avia said: It follows from: "you shall not turn aside which they shall show you" (Devarim 17, 11). Rav Nehemiah quoted: Ask your father, and he will show you, your elders, and they will tell you (devarim 32, 7). The Bracha that was composed to be recited on the light prepared for Shabbos which contained G-d's name and His hegemony served as a means of publicizing the reliability of the oral transmission of Torah and the need to abide by the Torah as interpreted by the Sages in opposition to those groups who contradicted and mocked the Oral Law.

115 ייתכן שבמקומות שבהם לא חדרה הקראות, או שהשפעתה היתה מועטה, לא נתפשטה הברכה על נר שבת, שנתקנה בעיקר נגד הקראים. מכאן חילופי המנהגים בנידון.

Translation: It would appear that in those places where the Karaite movement did not take hold nor exerted any influence, the requirement to recite a Bracha before lighting Shabbos candles was not followed since that requirement was instituted primarily as part of the battle against the Karaites. That is the source of the difference of opinion that is being discussed here.

It cannot be denied that the the Karaite movement which began with the failure to appoint Anan ben David as successor to Exilarch Solomon in 762 CE in Babylonia coincided with the establishment of the practice to recite a **ברכה** before lighting candles on **שבת**.

Heinrich Graetz in Volume 3 of his History of the Jews presents the following picture of the Karaite movement:

Anan became hostile to the Gaonate and directed his animosity against the Talmud, the principal source of its importance. He displayed, in fact, a fierce hostility to the Talmud and its supporters. The advice which he impressed on his followers was "to seek industriously in the Scripture." On account of this return to the letter of the Bible (Mikra), the system of religion which Anan founded received the name of the Religion of the Text, or Karaism. In his hostility to the Talmud the founder of the Karaite sect increased rather than lessened the religious duties of life. Concerning the strict observance of the Sabbath, Anan far outstripped the Talmud. He pronounced it unlawful to administer any medicines on the Sabbath, even in the case of dangerous illness, or to perform the operation of circumcision, or to leave the house in those cities where the Jews did not live separate from the non-Jewish population; he did not allow any warm food to be eaten, nor even a light or fire to be kindled on the eve of the Sabbath by the Jews themselves, or by others for their use. Anan introduced the custom among the Karaites of spending the Sabbath-eve in entire darkness.

קבלת שבת INTRODUCTION TO

The words: **קבלת שבת** that presently portray the **תפלה** by which we introduce **תפלה** on Friday night need to be defined. The words exemplify more than just a **תפלה**. They represent a state of mind; not just one type of state of mind but two diverse mindsets; i.e. accepting the obligations and prohibitions of **שבת** and greeting the onset of **שבת**. Professor Moshe Chalamish in his book: **הנהגות קבליות של שבת** defines both states of mind by drawing analogies to other Halachic concepts. He likens the act of accepting the obligations and prohibitions of **שבת** to **קבלת תענית**, accepting upon oneself a private fast day. He compares the act of greeting the onset of **שבת** to **קבלת פנים**, greeting guests at a wedding. Since we are engaged in the study of **תפלה** and not **הלכה**, let us try to define the term: **קבלת שבת** by asking the following question: is there a point during our **תפילות** on Friday night when we engage in one or both acts of **קבלה**?

Our search for those moments must necessarily begin by examining whether the term **קבלת שבת** appears in the **משנה** or in the **גמרא**. A search for those words in the **משנה** and in the **גמרא** reveals that the term does not appear in either work. However, we do find examples of acts that were performed in preparation for **שבת**. In the last two newsletters we reviewed three examples; a husband reminding his wife: **עשרתם, ערבתם**, the warning that a woman who is not careful about lighting candles before **שבת** exposes herself to the risk of dying during childbirth and the recommendation to wash one's hands and feet in warm water on the eve of the Sabbath as a voluntary but not a mandatory act. There are several other well known references to preparations for **שבת** found in the **גמרא**:

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לב' עמ' א'-מתני'. שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים, אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם רצין, והזיקו זה את זה, שניהם פטורין. גמרא. מתני' דלא כאיסי בן יהודה; דתניא, איסי בן יהודה אומר: רץ, חייב, מפני שהוא משונה; ומודה איסי, בערב שבת בין השמשות, שהוא פטור, מפני שרץ ברשות. . . אמר מר: ומודה איסי, בערב שבת בין השמשות, שהוא פטור, מפני שרץ ברשות. בערב שבת, מאי ברשות איכא? כדר' חנינא, דאמר ר' חנינא-דף לב עמ' ב'-בואו ונצא לקראת כלה מלכתא; ואמרי לה: לקראת שבת כלה מלכתא. רבי ינאי מתעטף, וקאי ואמר: בואי כלה, בואי כלה.

MISHNAH. If two persons were passing one another on public ground, one of them running and the other walking or both of them running and they were injured by each other, both of them are exempt. GEMARA. Our Mishnah is not in accordance with Issi b. Judah. For it has been taught: Issi b. Judah maintains that the man who had been running is liable, since his conduct was unusual. Issi, however, agrees that if the collision

occurs on a Sabbath eve before sunset there would be exemption, for running at that time is permissible . . . The Master stated: 'Issi, however, agrees that if the collision occurs on a Sabbath eve before sunset there would be exemption, for running at that time is permissible.' On Sabbath eve, why is it permissible? As shown by Rav Hanina: for Rav Hanina used to say: 'Come, let us go forth to meet the bride, the queen!' Some explicitly read: '. . . to meet Sabbath, the bride, the queen.' Rav Jannai, however, while dressed in his Sabbath attire used to remain standing and say: 'Come you, O queen, come you, O queen!'

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד א—רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא, אמר: בואו ונצא לקראת שבת המלכה. רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת, ואמר: בואי כלה בואי כלה.

Translation: Rav Hanina robed himself and stood at sunset of Sabbath eve and exclaimed, 'Come and let us go forth to welcome the queen Sabbath.' Rav Jannai donned his robes, on Sabbath eve and exclaimed, 'Come, O bride, Come, O bride!'

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לה עמוד ב—תנו רבנן, שש תקיעות תוקעין ערב שבת: ראשונה להבטיל את העם ממלאכה שבשדות, שניה, להבטיל עיר וחנויות, שלישית, להדליק את הנר, דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר: שלישית לחלוץ תפילין. ושוהה כדי צליית דג קטן, או כדי להדביק פת בתנור, ותוקע ומריע ותוקע ושובת. אמר רבן שמעון בן גמליאל: מה נעשה להם לבבליים, שתוקעין ומריעין ושובתין, מתוך מריעין. תוקעין ומריעין? הווי להו חמשה! אלא: שתוקעין, וחוזרין ותוקעין, ומריעין ושובתין מתוך מריעין, מנהג אבותיהן בידיהן. מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה: שניה, להדליק את הנר. כמאן? לא כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא! אלא: שלישית להדליק את הנר, כמאן? כרבי נתן. תנא דבי רבי ישמעאל, שש תקיעות תוקעין ערב שבת: התחיל לתקוע תקיעה ראשונה, נמנעו העומדים בשדה מלעדור ומלחרוש ומלעשות כל מלאכה שבשדות, ואין הקרובין רשאים ליכנס עד שיבואו רחוקין ויכנסו כולם כאחד. ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחין, התחיל לתקוע תקיעה שניה, נסתלקו התריסין וננעלו החנויות, ועדיין חמין מונחין על גבי כירה וקדירות מונחות על גבי כירה. התחיל לתקוע תקיעה שלישית, סילק המסלק, והטמין המטמין, והדליק המדליק. ושוהה כדי צליית דג קטן, או כדי להדביק פת בתנור, ותוקע ומריע ותוקע ושובת. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: שמעתי שאם בא להדליק אחר שש תקיעות, מדליק, שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו לביתו. אמר לו: אם כן, נתת דבריך לשיעורין! אלא: מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו, ששם מניח שופרו, לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות.

Translation: Our Rabbis taught: Six blasts were blown on the eve of the Sabbath. The first, for people to cease work in the fields; the second, for the city and shops to cease work; the third, for the lights to be kindled: that is R. Nathan's view. R. Judah the Nasi said: The third is for the tefillin to be removed. Then there was an interval for as long as it takes to bake a small fish, or to put a loaf in the oven, and then a teki'ah, teru'ah, and a teki'ah were blown, and one commenced the Sabbath. Said R. Simeon ben Gamaliel, What shall we do to the Babylonians who blow a teki'ah and a teru'ah, and commence the Sabbath in the midst of the teru'ah? They blow a teki'ah and a teru'ah only: but then there are five? Rather they blow a teki'ah, repeat the teki'ah, and then blow a teru'ah and commence the Sabbath in the midst of the teru'ah. They retain their fathers' practice. Rav Judah recited to Rv Isaac, his son: The second is for the kindling of the lights. In accordance with

להבין את התפלה

which Tanna? Neither as Rav Nathan nor as Rav Judah the Nasi!-Rather read 'the third is for the kindling of the lights'. In accordance with which Tanna? As Rav Nathan. The School of Rav Ishmael taught: Six blasts were blown on the eve of the Sabbath. When the first was begun, those who stood in the fields ceased to hoe, plough, or do any work in the fields, and those who were near to town were not permitted to enter it until the more distant ones arrived, so that they should all enter simultaneously to protect the more distant ones from the suspicion of continuing their work after the first blast. But the shops were still open and the shutters were lying. (The shutters were placed on trestles during the day to serve as stalls.) When the second blast began, the shutters were removed and the shops closed. Yet hot water and pots still stood on the range. When the third blast was begun, what was to be removed was removed, and what was to be stored away was stored away, and the lamp was lit. Then there was an interval for as long as it takes to bake a small fish or to place a loaf in the oven; then a teki'ah, teru'ah and a teki'ah were sounded, and one commenced the Sabbath. Rav Jose ben Rav Hanina said: I have heard that if one comes to light after the six blasts he may do so, since the Sages gave the haẓẓan of the community time to carry his shofar home. Said they to him, If so, your rule depends on variable standards. Rather the haẓẓan of the community had a hidden place on the top of his roof, where he placed his shofar, because neither a shofar nor a trumpet may be handled on the Sabbath.

These excerpts from the **גמרא** include examples of both definitions of **קבלת שבת**. In the last excerpt, we saw the **גמרא** attempt to define the moment at which a person accepts the obligations and prohibitions of **שבת**; i.e. at the sounding of the last blasts of the **שופר** on Friday afternoon. In the previous excerpt, we saw the **גמרא** set forth an example of an act whose purpose was to greet the **שבת**; i.e. donning Shabbos clothes and exclaiming: let us go forth to meet the bride, the queen. Something important was missing in both excerpts, a directive to perform acts of **קבלת שבת**. This may explain why the two major **סידורים** from the era of the **גאונים**, **סדר רב עמרם גאון** and **סדר רב סעדיה גאון** omit any reference to **קבלת שבת**:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ועומד שליח צבור ומתחיל והוא רחום ועונין ברכו, ומתחיל החזן אשר בדברו מעריב ערבים וגו' . . . ומאן דאמר אשר כלה מעשיו, טעות הוא בידו. דשאלו מקמי רב נטרונאי מהו לומר אשר כלה מעשיו בערב שבת, והשיב כך מנהג בשתי ישיבות, אין אומרים אלא אשר בדברו. ואומר אהבת עולם בית ישראל, וקורין קריאת שמע ואמת ואמונה בדרך שאומרין בחול: וחותרם פורש סוכת שלום עלינו ועל עדת ישראל ועל ירושלים. . . והכי אמר רב שר שלום נמי. בליל שבתות ובלילי ימים טובים במעריב למימר שומר עמו ישראל לעד. ובבית רבינו אין מנהג, אלא תחת שומר עמו ישראל חותמין פורס סוכת שלום עלינו ועל עדת עמו ישראל ועל ירושלים, ואין אומר אחריה כל עיקר אלא קדישא לאלתר, ובשאר כנסיות ובשאר מקומות אומר שומר עמו ישראל לעד, ואומר ושמרו בני ישראל וחותמין. אבל ברוך ה' לעולם, אין אומרים לא בישיבה אחרת ולא בכבל כלה.

Translation: The prayer leader stands and begins: V'Hu Rachum and then the congregation answers to the line of Barchu and the prayer leader begins by reciting the Bracha of Asher Bidvaro Ma'Ariv Aravim . . .

1. This is an alternative version of the first **ברכה** of **שמע** for **תפלת ערבית** on Friday night. That version is presented below in the excerpt from the **סידור** of **רב סעדיה גאון**.

Those who recite as the opening Bracha of Kriyas Shema on Friday night the Bracha that begins: Asher Kilah Ma'Aseiv, who finished His work, are in error. A question was asked of Rav Natroni: what is your opinion of the practice to recite the Bracha of Asher Kilah Ma'Aseiv on Friday night. He answered: this is the custom in the two Yeshivos of Babylonia: we do not change from our practice of reciting the Bracha of Asher Bidvaro as the first Bracha of Kriyas Shema. We then recite the Bracha of Ahavas Olam Beis Yisroel. We then read Kriyas Shema and the Bracha of Emes V'Emunah as we do during the week. We change the end of the Bracha of Hashkeiveinu by saying: Porais Succas Shalom Aleinu V'Al Adas Yisroel V'Al Yerushalayim . . . This is what Rav Sar Shalom said: on Friday nights and at the beginning of Yomim Tovim we end the Bracha of Hashkeiveinu by reciting Shomer Amo Yisroel La'Ad. But in the Yeshiva of Rav Natroni that practice was not followed. Instead of reciting the Bracha Shomer Amo Yisroel La'Ad, they would recite the Bracha: Porais Succas Shalom Aleinu V'Al Adas Yisroel V'Al Yerushalayim and they would not recite anything more except Kaddish. In other places and synagogues they would recite the Bracha of Shomer Amo Yisroel La'Ad and then the verse: V'Shamru Bnei Yisroel and then finish. But the Bracha of Baruch Hashem L'Olam was not said in any other Yeshiva or in any other place within Babylonia.

It is significant that רב עמרם גאון omits any reference to the term: קבלת שבת. More importantly, his version of תפלת ערבית on Friday includes no changes to the wording of the תפלה until reaching the end of the fourth ברכה of קריאת שמע, השכיבנו, which he ends with the words: פורש סוכת שלום עלינו ועל עדת ישראל ועל ירושלם. Those words, however, fail to make any reference to שבת. He further did not follow the practice of adding the verse: ושמרו בני ישראל to תפלת ערבית. It would appear that according to רב עמרם גאון there is no obligation to greet the שבת and one does not accept the obligations and prohibitions of שבת until reciting the ברכה of מקדש השבת in עשרה of שמונה עשרה of תפלת ערבית.

In the other major סידור of the Gaonic period, סידור רב סעדיה גאון, he too does not refer to the term: קבלת שבת but he does presents a change to the first ברכה of קריאת שמע that includes a reference to שבת:

סידור רב סעדיה גאון – בא"י אמ"ה אשר כלה מעשיו ביום השביעי, ויקראהו עונג שבת, קדשו מערב עד ערב, התקין מנוחה לעמו ישראל כרצונו, גולל אור מפני הושך וחושך מפני אור. בא"י המעריב ערבים.

Translation: Baruch ata Hashem Elokeinu Melech ha'Olam who finished His work on the seventh day and named it the enjoyment of Shabbos, sanctified it from night to night, established rest for His nation, Yisroel, as He wished, rolled away the light as the darkness appeared and the darkness as the light appeared. Baruch Ata Hashem Ha'Ma'Ariv Aravim.

Arguably, upon reciting this version of the first ברכה of קריאת שמע that includes a reference to שבת, a person *ipso facto* accepts upon himself the obligations and prohibitions of שבת.

ACCEPTING THE OBLIGATIONS OF שבת

In last week's newsletter, we noted that the term: קבלת שבת can be defined in one of two ways: accepting the obligations and prohibitions of שבת and greeting the שבת. We further noted that neither form of קבלת שבת is referred to in the two main סידורים of the Gaonic period: i.e. סדר רב עמרם גאון and the סידור of רב סעדיה גאון. Let us jump ahead to the present and ask the same question: can we identify a point during תפלת ערבית on ערב שבת when we accept the obligations and prohibitions of שבת? The following note is presented before the paragraph of מזמור שיר ליום השבת by Artscroll in its Rabbinical Council of America edition of the סידור in the section identified as: קבלת שבת: *With the recitation of Psalm 92 (מזמור שיר ליום השבת), we accept upon ourselves the holiness of the Sabbath.* On what source did Artscroll rely in adding that note?

שולחן ערוך אורח חיים סימן רסא סעיף ד'-אחר עניית ברכו, אף על פי שעדיין יום הוא, אין מערבין ואין טומנין משום שהוא קבליה לשבת עליה; ולדין הוי אמירת מזמור שיר ליום השבת כעניית ברכו לדידהו.

Translation: After the congregation answers to the Prayer Leader reciting Barchu, even though it is still day, those present can no longer create Eruvim or place food on the stove to stay hot because they have accepted the obligations and prohibitions of Shabbos. For us, the recital of the chapter of Tebillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos has the same effect of being the moment that we accept the obligations and prohibitions of Shabbos as it is for those who view Barchu as having the same effect.

How can the act of responding to ברכו or reciting שיר ליום השבת be considered קבלת שבת when we give no indication that we are accepting the obligations and prohibitions of שבת?

משנה ברורה סימן רסא ס"ק כח-עניית ברכו – משום שהוא התחלת תפלת ערבית של שבת לכך הכל פורשין אז ממלאכה, וכדלקמן בסימן רס"ג ס"י שהוא כמי שקבל עליו קדושת שבת בפירוש, ואסור אז בכל הסייגים והגדרים שגדרו חז"ל לשבת כגון לכנוס למרחץ להזיע בעלמא, וכל שכן ברחיצה בחמין וכהאי גוונא בכל השבותין.

Translation: Because answering to Barchu signals the start of Tefilas Maariv of Shabbos and at that moment all stop performing work. As described in section 263 subsection 10 it is similar to one who has explicitly accepted upon himself the holiness of Shabbos. It is prohibited at that moment from doing any of those matters that are permitted in the times just before Shabbos like entering a sauna or bathing in warm water and similar activities.

As the שולחן ערוך noted, the practice of reciting Psalm 92 (מזמור שיר ליום השבת) before ערב שבת on ברכו was not a universal practice in his time (late 1500's). That fact is confirmed by the following:

מגן אברהם סימן רסא ס"ק יג-מזמור שיר וכו' – ועתה נוהגין לומר מזמור שיר וכו' ואפילו הכי אין מקבלין שבת ועושיין כל מלאכות עד ברכו דמעיקרא הכי קבלו עליהו.

Translation: Now we follow the practice on Erev Shabbos of reciting the chapter of Tehillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. Despite adopting this custom, the rule remained that accepting the obligations and prohibitions of Shabbos and discontinuing work did not occur until Barchu was recited because from the beginning it had been the rule that the recital of Barchu triggered the acceptance of Shabbos.

The practice of reciting Psalm 92 (מזמור שיר ליום השבת) before ברכו on ערב שבת may have begun among ספרדים and was later adopted by the אשכנזים:

ספר המנהיג' הלכות שבת עמוד קלג-א"ר יוסי [שבת קי"ה ע"ב] יהא חלקי עם מכניסי שבת בטיבריא, וממוציאי שבת בצפורי. מנהג אלסכנדריא של מצרים וכל ארץ מצרים שאומרים לפני תפלת הערב של שבת מזמור שיר ליום השבת כל המזמור, ויש לי סמך מדאמר'י בברא' רבא ויכל א-להים ביום השביעי מה העולם חסר? מנוחה. באת שבת, באת מנוחה. באת שבת, אמ' הקב"ה בואו ואמרו שירה, פנים חדשות באו לכאן.

Translation: Rav Yossi said: May I be among those who accept Shabbos in Tiberias (early) and those who finish Shabbos in Tzippori (late). It was the custom in Alexandria, Egypt and in all of Egypt that they would recite before Tefilas Maariv on Erev Shabbos the complete chapter of Tehillim that begins: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. I found support for that practice in the Midrash Bereishis Rabbah on the words: and G-d finished creating the world on the seventh day. What was missing on the seventh day that G-d needed to still create? Rest. When Shabbos comes so too rest arrives. When Shabbos arrives G-d says: come and sing to Me a chapter of Tehillim because each Shabbos is like a fresh face appearing before Me.

רבינו שלמה ברבי נתן (1100's, Sijilmasa, North Africa) in his סידור provides the following:

רבינו שלמה ברבי נתן-וכבר נפוץ המנהג במקצת המקומות להקדים לתפלת מעריב של שבת כמה מזמורים והם: שיר המעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי וכו'. מזמור שיר ליום השבת וכו'. ה' מלך גאות לבש וכו'. לאורך ימים. אחר כך אומרים והוא רחום וגו'.

Translation: The practice has already sprung up in some places to recite a few chapters of Tehillim before reciting Tefilas Maariv on Erev Shabbos and they are: Shir Ha'Ma'Los Esab Einei El Ha'Harim, Mai' Ayin Yavo Ezrei etc., Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos etc., Hasehm Melech Gai'Us La'Veish. L'Orech Yamim. Then they say: V' Hu Rachum.

Several ראשונים debated whether קבלת שבת occurred at an earlier moment; i.e. when the שבת נירות were lit:

ספר אור זרוע ח"ב – הלכות ערב שבת סימן יא'-אלמא הואיל שהיתה מדלקת נר של שבת סמוך לחשיכה שמע מיניה דלאחר שגמרו כל צורכי שבת היו מדליקין את הנר ומקבלים את השבת... והכי מוכח בספר המקצעות שהדלקת נר הוי קבלת שבת גבי מעשה אחד שכתב רב שרירא גאון ולקמן אפרש גבי קבלות שבת בטעות. ומעתה הואיל שפירשנו דהדלקת נרות הויא קבלת שבת

1. R. Abraham ben R. Nathan was born in Lunel, Provence, c. 1155. Ra'avan HaYarchi (so named to differentiate from R. Eliezer ben R. Nathan of Germany) was born to a many-branched rabbinical family and was a relative and student of R. Isaac ben R. Abba Mari of Marseilles (author of the Ittur). (Bar-Ilan Digital Library, 16th edition).

להבין את התפלה

נראה בעיני דמי שהדליק נרות בביתו והולך לבית הכנסת שאסור לו להדליק נרות בבית הכנסת שכבר קבל עליו השבת ועל כן מנהג כשר הוא במלכותנו בארץ שלאחר הקדושה מכריזין השמשים והתנוקות להדליק נרות של שבת כי כבר יש שהות לקבל שבת ולפרוש מן מלאכות וגם עדיין יש שהות כדי לצלות דג קטן וכדי להדביק פת בתנור ומי שהיה מדליק נרות שבת ומתנה על מנת שלא יאסר עדיין בכל מלאכות נראה בעיני דבטלה דעתו דהרואה אומר דלאחר שקבל עליו השבת עושה מלאכה. ומנהג כשר הוא להדליק תחילה כל נרות שבבית ואח"כ נרות שעל גב השלחן כי אותו נר הוא הבא לכבוד שבת.

Translation: Since women light candles close to the time when it becomes dark, we can conclude that only after the preparations for Shabbos were completed, they would light candles indicating that they accepted all of the obligations and prohibitions of Shabbos . . . It was made clear in the Book of Mik'tza'Os that lighting candles was the moment when the acceptance of the obligations and prohibitions of Shabbos took place as was recorded by Rav Shereira Gaon concerning an incident. Later on I will discuss how to deal with a case in which the acceptance of Shabbos occurred in error. Now, since we concluded that lighting candles signified the acceptance of the obligations and prohibitions of Shabbos, it would appear to me that one who lit candles at home should not be the one to do so in synagogue because he already accepted of the obligations and prohibitions of Shabbos. Therefore the custom we practice in our area that after reciting Kedushah in Tefilas Mincha on Erev Shabbos, the synagogue leaders announce to the congregation to light Shabbos candles was commendable since enough time passed to accept Shabbos and to complete all preparations for Shabbos including baking small fish and preparing bread for Shabbos. He who lit candles at home but said to himself that he was doing so without accepting the obligations and prohibitions of Shabbos did not accomplish anything because those who saw him assumed that he was acting inappropriately after accepting of the obligations and prohibitions of Shabbos. It was a good practice to first prepare the lights around the house on Erev Shabbos and then light special candles on the table because then the lights on the table are seen as the special lights for Shabbos.

ספר שבולי הלקט ענין שבת סימן נט-הנה בפירוש לא מצינו קבלת שבת בהדלקה. וחבר אחד התרים דוקא כשהיו תקיעות נוהגות לא היתה קבלת שבת בהדלקת הנר. אבל השתא שאין תוקעין הויא קבלת שבת בהדלקה. ולא נזהר שתשובתו בצדו כיון דמקיש הדלקת הנר לתקיעת שופר הלא נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופרו בראש גגו הכא נמי נתנו לו שיעור להניח את נרו. ומצאתי בדברי הגאונים ז"ל בערב שבת אפי' הדליק את הנרות אין מקבל עליו את השבת לאסור עצמו במלאכה עד שיתפלל תפלת ערבית שאז בברכת מקדש השבת הוא מקבל עליו². וכן מצאתי בשם הר"ר שמשון זצ"ל שאין חשוב הדלקת הנר קבלת שבת לאסור עצמו במלאכה אע"פ שבירך עליו אלא אם כן התפלל ערבית וקידש השבת שהרי אחר הדלקת הנרות היו צולין דגים קטנים ואופין את הפת. ונראה בעיני שמה שהיו מותרין בצליית הדג ואפיית הפת לפי שלא קבלו עליהם שבייתה בהדלקה אבל אם דעתן לקבל שבת בהדלקה אפילו מבעוד יום אסורין לעשות שום דבר אחר כן. כלל כל הדברים אחר דעת האדם אנו הולכין בקבלת שבת אם בתפלה אם בהדלקת הנר שאחר ששם בדעתו לשבות אסור לעשות שום דבר.

2. This explain the practice of תפלת ערבית when the קבלת שבת took place in ערבית. רב עמרם שמונה עשרה of ברכה until the middle of תפלת ערבית in שבת. From the explanation provided by the שבולי הלקט it appears that according to רב עמרם גאון, קבלת שבת took place in ערבית when the מקדש השבת of ברכה was recited.

Translation: We do not find it written that lighting candles on Erev Shabbos signified accepting the obligations and prohibitions of Shabbos. One friend of mind speculated that only when the community had the practice of blowing Shofar on Friday afternoon that lighting candles on Erev Shabbos did not signify the acceptance of the obligations and the prohibitions of Shabbos. But now that we no longer maintain the practice of blowing Shofar on Erev Shabbos, lighting candles on Erev Shabbos signified the acceptance of the obligations and prohibitions of Shabbos. My friend did not consider that when the practice to blow Shofar on Erev Shabbos was followed, our Sages gave time for the one blowing the Shofar to put away his Shofar. So too time after lighting candles time must be allotted for taking care of some last minute preparations. I found among the writings of the Gaonim that lighting candles on Erev Shabbos did not signify the acceptance of the obligations and prohibitions of Shabbos. That moment occurred during Tefilas Maariv when a person recited the Bracha of Mikadesh Ha'Shabbos in Shemona Esrei. I found written in the name of Rav Shimshon that the act of lighting candles did not signify the acceptance of the obligations and prohibitions of Shabbos and that there was still an opportunity to bake some small fish and bake some bread. It would appear to me that the statement that there was still time to bake some small fish and bake bread concerned a person who did not accept Shabbos when he lit candles unless he had in mind to accept Shabbos. If he had that in mind then even if it was earlier in the day, it was deemed to be the acceptance of Shabbos. The upshot is: we follow what the person had in mind in determining when he accepted the the obligations and prohibitions of Shabbos; whether it was at the time of lighting candles or at the time of reciting Tefilas Maariv. Once he decided that he accepted Shabbos, he was required to adhere to the obligations and prohibitions of Shabbos.

Here is an opinion that במה מדליקין קבלת שבת takes place upon reciting

ספר חסידים (מרגליות) ברית עולם ושומר הברית³ סימן קנד'—אחר התפילה תקנו וקבעו לומר במה מדליקין וכו' זהו כמנהג אשכנז אבל מנהג ספרד לאומרו בין מזמור לדוד ובין פיוט לכה דודי לקבל שבת קודם מזמור שיר ליום השבת. יש מי שכתב דמנהג ספרד מתישב יותר.

Translation: They had the custom, after completing Tefilas Maariv, to recite the Mishnayos of Bameh Madlikim. That was the custom among the Ashkenazim. Sephardim, on the other hand, would recite the Mishnayos of Bameh Madlikim between reciting Mizmor L'David and the piyyut of Lecha Dodi in order to accept the obligations and prohibitions of Shabbos before reciting Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. It was written that the custom of the Sephardim made more sense.

We can conclude from our discussion that women, who have the responsibility within the household to light שבת candles, are more conscious of the need to affirmatively accept the obligations and prohibitions of שבת than are men. Men-ask yourselves: when was the last time during תפלת מעריב on ערב שבת that you gave any thought to affirmatively accepting the obligations and prohibitions of שבת? Women have no choice. They generally do not light candles until they are ready to accept the obligations and prohibitions of שבת. Men on the other hand pay little attention to affirmatively accepting the obligations and prohibitions of שבת because they know that it will occur on its own at some point during תפלת מעריב by operation of law.

3. This is a commentary on the ספר החסידים. The לכה דודי of פיוט had not been authored at the time that the ספר החסידים was written

WELCOMING שבת-BEFORE THE ERA OF THE אר"י

It is fair to say that in current times during תפלת ערבית on ערב שבת we are more conscious of the definition of קבלת שבת that connotes welcoming שבת than we are conscious of the definition of קבלת שבת that represents accepting the obligations and prohibitions of שבת. That is because most סידורים published today identify the chapters of תהילים and the פיוט of לכה דודי that we recite before ברכו as קבלת שבת. That practice is a relatively recent addition to תפלת ערבית on ערב שבת as we will learn and dates from after the death of the אר"י. Do we find any evidence of customs that foreshadowed the practices that developed under the leadership of the אר"י? What we find are comparisons between שבת and a כלה, a bride, and a מלכה, a queen, that were based on the excerpts from the גמרא that we studied last week:

רמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ב'—איזהו כבוד? זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך. וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.

Translation: What is the definition of honoring Shabbos? That which our Sages described as the obligation for a person to wash his face, hands and feet in warm water on Erev Shabbos to honor Shabbos. He envelopes himself in a Talis and sits in deep contemplation waiting to greet the onset of Shabbos as if he were going out to greet a king. The early Sages would gather their students on Erev Shabbos and together they would cover themselves in Taleisim and say: let us go out to greet Shabbos the King.

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף קיט' עמ' א'—כשם שאדם צריך לקיים מצות עונג שבת באכילה ושתייה כך צריך לכבדו במלבוש נקיה ובשאר הדורים. מגדולי החכמים היו רוחצים בחמין ומנקים את עצמם בערב שבת ומתעטפים ומלבישים עצמם בערב שבת כאדם המקוה להיות המלך או החתן נכנס בביתו והוא שאמרו מתעטף ואומר בואי כלה בואי כלה:

Translation: Just as a person is required to fulfill the Mitzvah of enjoying the Shabbos by eating and drinking so too he must honor the Shabbos by wearing clean garments and other adornments. The great Sages followed the practice of washing in warm water and cleaning themselves on Erev Shabbos, envelope and dress themselves like a person who expects the King or a groom to enter his house. That was the

1. Isaac Luria (1534-1572) ranks among the several most influential religious personalities Jewry has ever produced. Regarded as the preeminent Kabbalist of Safed in the sixteenth century, Luria produced original mythological doctrines and ritual practices that were of fundamental importance to virtually all Jewish mystical creativity after him. By the middle of the seventeenth century Lurianic theology and ritual life had spread throughout the Jewish world and had established a supremacy that was virtually unchallenged. Indeed, it has been observed that Lurianism was the last theological system to enjoy nearly universal acceptance within Judaism. *Safed Spirituality: Rules of Mystical Piety, the Beginning of Wisdom by Lawrence Fine; Paulist Press, 1984, page 61.*

message of the Gemara when it said: he would don his Talis and say: Come, bride; come, bride.

On what basis was שבת compared to a כלה and a מלכה?

ראב"ן בבא קמא-ושבת היא כלה לישראל כדאמרין באגדה [מד"ר בראשית י"א] זכור את יום השבת; אמר הקב"ה לישראל זכור מה שאמרתי לשבת כשאמר לפני שכל הימים יש להם בן זוג והוא אין לו בן זוג, ואמרתי לו: ישראל שאין להם זוג, שנקראו גוי אחד, הן יהיו בני זוגך. ומלכא על שם שהוא כמלך שאין בו לא עצב ולא מלאכה.

Translation: Shabbos is a bride to the Jewish people as we learned in the Aggadata: Remember the day of Shabbos. G-d said to the Jewish people: remember what I said to Shabbos when Shabbos said before Me: each day of the week has a match and I, Shabbos, have no match. I told Shabbos that the Jewish people who also have no match, as they are known as the singular nation, will be your match. Shabbos is also called a queen because Shabbos is like royalty because it is a day bereft of sadness and work.

מהרש"א חידושי אנדות מסכת בבא קמא דף לב' עמ' ב'—בואו ונצא לקראת כלה כו'. קרא השבת כלה על פי מה שכתוב: לכל יש בן זוג ולי לא נתת בן זוג א"ל: כנסת ישראל יהיה בן זוגך כו' והשבת גופיה היא כנשואה לישראל אבל בפניא דמעלי שבתא היא כהכנסת כלה לחופה וכמו שע"י הקדושין בהכנסתה לחופה נעשית הכלה נשואה כן השבת בהכנסתו בקידוש היום נעשית כנשואה לישראל. וקראה מלכתא שהיא כלת המלך דכל ישראל בני מלכים הם ולזה אמר ר"ה בפניא דמעלי שבתא דהיינו בע"ש קודם כניסתה בואו ונצא לקראת כו' דדרך החתן לצאת לקראת הכלה כמ"ש ה' מסיני בא יצא לקראתם כו' כחתן היוצא להקביל פני הכלה כו' כפרש"י פרשת וזאת הברכה. ואמר דרבי ינאי מדה אחרת היתה לו שלא אמר נצא לקראתה ואדרבה הוה קאי ועומד במקומו והיינו דבכניסתה אמר בואי כלה כו' שהכלה תבא אליו כדרך הכלה אחר כניסתה לחופה שתבא מבית אביה לבית בעלה, ולזה כפל הענין בואי כלה בואי כלה דר"ל בואי כלה לחופה ואח"כ בואי כלה לבית בעלך וק"ל:

Translation: Shabbos was called a bride based on what was written that other days had a match but Shabbos had no match. G-d said to Shabbos: the Jewish people will be your match. It was as if Shabbos itself was married to the Jewish people. Friday towards evening resembles the moment that a bride steps under the Chuppah. It was through the Kiddushin that takes place under the Chuppah that she becomes a bride. So too Shabbos by way of the Bracha of the sanctification of the day becomes the bride of the Jewish people. Shabbos was called a queen because she was the bride of the King, the Jewish people, who were considered the children of Kings. That was why Rav Chanina said on Friday afternoon before Shabbos: let us go out and welcome Shabbos the queen based on the custom that the groom walked towards the bride as it was written: G-d came from Sinai. This was interpreted to mean that G-d went out like a groom to His bride as Rashi explained in Parshas V'Zos Ha'Bracha. Rav Yanai had a different way of portraying Friday afternoon. He did not say let us go out towards her. Instead he stayed in his home and as Shabbos entered he would say: Come my bride; meaning that the bride was coming to him. That followed the practice that after being under the Chuppah a bride entered into her husband's household. For that reason he said the words: Bo'Ee Kallah, twice; once meaning that the Shabbos should come under the Chuppah and the second time meaning that Shabbos should enter into her groom's house.

להבין את התפלה

תורת המנחה פרשת ויקהל / דרשה לא עמוד 823-שבת נקראת כלה ונקראת מלכתא-
וצריך להקביל את השבת בשמחה ובמנוח לבב, כר' חייא (ב"ק לב ב) דהוה מיעמף וקאי
אפניא דמעלי שבתא ואמר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא. ר' ינאי לביש מאני מעלי
ואומר בואי כלה בואי כלה. ולמה נקראת כלה ונקראת מלכתא? נקראת כלה על שם ויכל
אלקים ביום השביעי, שבה נכללו מעשה בראשית. ונקראת מלכתא על שם מלכותך מלכות
כל עולמים, שבה ירגיע הגוף בעולם הזה, ותנוה הנפש לעולם הבא.

Translation: It was required to greet the Shabbos with joy and a good heart as Rav Chiya did when he enveloped himself in his Talis on Friday afternoon and said: Come, let us go out to greet Shabbos, the queen. Rav Yanai would wear his Shabbos attire and say: Come my bride, come my bride. Why was Shabbos called a bride and a queen? She was called a bride (Kallah) based on the verse: G-d finished (Va'Yichal) on the seventh day; the word Kallah is derived from the fact that Shabbos subsumes (Nichlal) all that was created during the first six days. Shabbos was called: queen based on the verse: Your Kingdom is the Kingdom of forever, that a person rests on this day and will rest forever in the Next World.

A possible source for the practices that developed under the direction of the אר"י may have been the custom among Sephardim of reciting chapters of תהילים to "accompany" שבת as שבת departed:

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קצח-מנהג ספרד לומר זמירות לפני ההבדלה בבית
הכנסת, ובצרפת ובפרובינצא בביתם, וראיתי במדרש משל לכלה ומלכה שמלוין אותה
בשיר ובתושבחות. ושבת מלכה וכלה כדאמרינן בשבת פ' כל כתבי הקודש, בואי כלה
בואו ונצא לקראת שבת מלכתא. אב"ן. ואנו אומרים בב"ר ויכל א-להים ביום השביעי אמ'
הקב"ה בואו ואמרו שירה פנים חדשות באו לכאן, כלומר כהכנסת הכלה הבאה מחדש.

Translation: It was the custom in Spain to recite songs before Havdalah in synagogue, while in France and in Provence, it was the custom to do so at home. I found in a Midrash that we conduct ourselves towards Shabbos in a manner similar to how we act in accompanying a bride or a king. We accompany them with song and with words of praise. Shabbos was compared to a queen and a bride as we found in the following excerpt from Maseches Shabbos: Come, my bride. Let us go out and welcome Shabbos the queen. We further learned in Bereishis Rabbah on the verse: that G-d finished on the seventh day, that G-d said: come and say words of song because a new face has come here; in other words like the entry of a bride who each week appears as if for the first time.

ספר אבודרהם סדר מוצאי שבת-נהגו לומר במוצאי שבת קודם התפלה שירות שבתלים
ואמר הטעם במדרש משל לכלה ומלכה שמלוין אותה בשירות ותשבחות, ושבת מלכה
וכלה כדאמרינן בפרק כל כתבי הקדש ובא ונצא לקראת שבת מלכתא. בואי כלה בואי
כלה. ואנו מלוין כך השבת בשירות ותשבחות. ודכותה אמרינן בבראשית רבה ויכל
א-להים ביום השביעי אמר הקב"ה בואו ואמרו שירה פנים חדשות באו לכאן כלומר
בהכנסת הכלה שבאה מחדש. וסימן לשירות שבתלים אאשאלה בלא רמיזהה? ובלבד

2. Ed.-I am not sure what this means.

שיהיו אלף ראשונה של אשאלה וה"א רמיזה כפולות.

Translation: It was the custom on Motzei Shabbos before Tefilas Maariv to recite chapters of Tehillim. The practice was based on a Midrash that related that Shabbos was viewed as a bride and as a queen whom we accompany with songs and words of praise. Shabbos was viewed as being similar to a queen and a bride as it was written in the Gemara: let us go out and welcome Shabbos the queen. Come my bride. Come my bride. As a result, we accompany Shabbos with songs and words of praise. This was clarified in Bereishis Rabbah on the verse: and G-d finished His work on the seventh day. G-d said: come and sing songs, a new face has come here; in other words, with the entry of the bride as if for the first time. The order of the chapters of Tehillim that were to be recited can be remembered by remembering the letters in the word: Esh'Ala. The first chapter must begin with the letter Aleph and the last one must begin with the letter "Hay". The ones in the middle can follow any order.

The practices described for מוצאי שבת were based on the need to honor שבת both בכניסתו, as it began, and ביציאתו, as it came to a conclusion.

רמב"ם הלכות שבת פרק ל' הלכה ה'—מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן.

Translation: A person should prepare his Shabbos table on erev Shabbos even if all he plans to eat is a small amount. He should further prepare his table on Motzei Shabbos even if all he plans to eat is a small amount. That is done to honor Shabbos both as it begins and upon its conclusion. He should clean his house during the daylight on Friday because of the honor of Shabbos. A candle should be lit; the table set and his bed prepared. All these acts are necessary to honor Shabbos.

Concerning honoring שבת as it began, the גמרא described many practices that were to be followed; i.e. washing, changing clothes, preparing food and lighting candles. In many ways, the whole day of Friday was viewed as a day of preparation for שבת. Concerning the departure of שבת, very little was described other than eating a meal. The practice of reciting chapters of תהילים and פיוטים as שבת departed may have been an effort to enhance the honor shown to שבת as it departed. Safed at the time of the אר"י was populated primarily by descendants of Sephardim who had been expelled from Spain and Portugal in the late 1400's. We can surmise that they brought with them the custom of accompanying שבת as שבת departed by reciting chapters of תהילים and פיוטים. The students of the אר"י may have decided to duplicate the custom that was followed on מוצאי שבת by adding it to כניסתו, to the commencement of שבת. The modern day סידור that follows the Moroccan rite still includes the recital of many chapters of תהילים before מוצאי שבת on תפלת ערבית (תהילים צה) לכו נרננה that is recited.

SUPPLEMENT

*An Excerpt From
Safed Spirituality: Rules of Mystical Piety, the Beginning of Wisdom
by Lawrence Fine; Paulist Press, 1984, pp. 61-65*

**Isaac Luria
Introduction**

Isaac Luria (1534-1572) ranks among the several most influential religious personalities Jewry has ever produced. Regarded as the preeminent Kabbalist of Safed in the sixteenth century, Luria produced original mythological doctrines and ritual practices that were of fundamental importance to virtually all Jewish mystical creativity after him. By the middle of the seventeenth century Lurianic theology and ritual life had spread throughout the Jewish world and had established a supremacy that was virtually unchallenged. Indeed, it has been observed that Lurianism was the last theological system to enjoy nearly universal acceptance within Judaism.

Luria was born in 1534 in Jerusalem, where his father had settled after having migrated from Germany or Poland. After his father's death his mother took him to Egypt, where he lived in the home of his uncle, Mordecai Frances, a wealthy tax farmer. In Egypt, Luria studied with two prominent rabbis, David ben Solomon Zimra and Bezalel Ashkenazi, collaborating with the latter on works of a legal character. According to some accounts, Luria was still living in Egypt when he decided to seclude himself on the island Jazirat al-Rawda on the Nile. During this period he is reported to have immersed himself in the study of the Zohar and other kabbalistic texts.

In late 1569 or early 1570, Luria traveled to Safed and began studying with Moses Cordovero, to whom he refers as "our teacher whose light may be prolonged" and "my late teacher." It is possible that even before Cordovero's passing in the fall of 1570, Luria may have begun teaching on his own to a small group of disciples. In any case, following Cordovero's death Luria attracted to himself a circle of students that included Hayyim Vital (1543-1620), who became his most important student.

Luria's circle, approximately thirty-five of whose names we know, was an elite--not to mention elitist--group that engaged in both normative rabbinic learning and kabbalistic studies. Besides Vital, his more illustrious disciples included Joseph Arzin, Gedaliah ha-Levi, Elijah de Vidas, Moses Jonah, Joseph ibn Tabul, Jonathan Sagis, Samuel Uzeda, Judah Mishan, and Elijah Falkon. That membership was highly restricted is evident from

the apparent rejection of Moses Alsheikh, Vital's teacher in rabbinic studies, as a participant in Luria's most intimate group of associates. Luria's activity in Safed was brief as he died at the age of thirty-eight in July 1572.

Besides the few legal writings to which I have referred, Luria composed a short commentary on the section of the Zohar known as Sifra deSeniuta. This work, however, does not reflect his own original system, which he taught toward the end of his life, but suggests the distinct influence of Cordovero. Except for this commentary and some religious poetry, he committed to writing virtually nothing of his mystical thinking. Whereas Moses Cordovero possessed a natural talent for literary expression, the precise opposite was the case with Isaac Luria. He seems to have been unable to adequately express himself in writing, and is reported to have told the following to a disciple who asked him why he desisted from putting his teachings into written form:

It is impossible, because all things are connected with one another. I can hardly open up my mouth to speak without feeling as though the sea burst its dams and overflowed. How then shall I express what my soul has received, and how can I put it down in a book?

While we can appreciate such frustration, it is fortunate that Luria's students recorded their master's teachings. Our knowledge of his system is based entirely on the writings of several of his disciples who recognized the importance of preserving Luria's teachings. Drawing on the basic themes of exile and redemption that permeated Safed even prior to Luria's activities there, he devised a complex and distinctive set of mythological doctrines. At the heart of this mythology stands the radically gnostic notion that sparks of divine light have, in the process of God's self-disclosure or emanation, accidentally and disastrously become embedded in all material things. According to Luria, these sparks of light yearn to be liberated from their imprisoned state and return to their source within the G-dhead, thus restoring the original divine unity. The human task in the face of this catastrophic situation is to bring about such liberation through proper devotional means.

Known as the process of *Tiqqun* (restoration or mending), this effort is essentially a contemplative one. Every religious action, regardless of the kind, requires contemplative concentration in order to "raise up the fallen sparks." The focus of contemplation is the inner dynamics of reorganization and restructuring that takes place within the G-dhead through acts of devotional piety. The successful struggle on the part of the community, according to this theology, will result not only in the final separation of holiness from materiality, but also in a return of all divine reality to the original state of primordial unity that preceded the creation of the world. Capturing the imagination of a people preoccupied with the realities of exile and visions of redemption on an earthly, historical plane, Lurianic ideas exercised profound influence and had enduring appeal long after Safed itself ceased to be a prominent center of Jewish life.

Turning from issues of theological mythology to the sphere of mystical experience we face

an important problem. When dealing with the sources having to do with Luria's devotional life, extreme care must be taken to isolate historical biographical data from the more abundant, but frequently less factual, hagiographical material. Not long after Luria's death, and for the succeeding decades, legendary accounts of the master's life began to emerge. Much of this literature bears only the most tenuous relationship to reality. Nevertheless, with caution, it is possible to reconstruct a fairly reliable picture of Isaac Luria's actual role as teacher and pietist.

It is clear that Luria possessed the traits of a genuinely visionary personality. He quickly became known in Safed as a saintly person who had experienced the Holy Spirit and who had merited the revelation of esoteric wisdom from the prophet Elijah. He was known to have disclosed to his disciples, while on walks in the environs of Safed, the gravesites of departed saints and teachers with whose souls he was supposed to have communicated. Hayyim Vital's writings point to Luria's skills as a diagnostician of the soul, able to determine an individual's spiritual maladies and the sins for which he was responsible. Moreover, he was able to provide those in need with the specific penitential exercises by which they could effect atonement and restitution.

Isaac Luria was a mystical master in the strict sense. To his formal disciples he imparted esoteric wisdom, vouchsafing to each of them mystical knowledge pertinent to their particular soul. Of special significance was his practice of telling every student the ancestry of that person's soul and the transmigrations through which it had gone. As indicated, he instructed each of them personally in the performance of ethical and penitential exercises by means of which they were to purge their souls of all impurity; he also gave each one detailed instructions about meditation rituals whereby he could achieve visionary experiences of his own.

Thus, long before the phenomenon of charismatic leadership emerged in Eastern Europe among the Hasidim (as evidenced by that sect's impressive line of vivid religious personalities), Isaac Luria established himself as mystical master par excellence. Indeed, there is ample evidence that the figure of this sixteenth-century teacher served as a prototypical model among some of the Hasidic masters.

The Hanhagot presented in this section include neither the intricate mythological theology of Lurianic Kabbalah, nor the highly esoteric forms of meditation to which we have made reference. Rather, they represent the day-to-day ethical, devotional, and ritual practices that Luria promulgated. These are likely to have been widely known in Safed beyond the confines of Luria's fellowship. While some of these customs reflect common practice in Safed as a whole, most of them provide us with information about Luria's distinctive habits. In this category belong, for example, the tradition concerning the importance of almost ritualistic study of the Zohar, intensive investigation of rabbinic law for the purpose of disclosing its inner holiness, and the high mystical significance attached to ritual

immersion. Luria's characteristic flair for reshaping and redesigning elaborate ritual is attested by the detailed descriptions of Sabbath-eve prayers and devotional rites at the table.

While I have referred to the general dissemination throughout the Jewish world of rites developed in Safed, it is important to note that Luria's customs became especially popular. These practices are to be found in a great variety of Lurianic texts, although the primary source for most of them is Hayyim Vital's account of his master's teachings, the *Shemonah She 'arim* [Eight Gates]. In this multivolume collection we find an abundance of material bearing on Luria's personal customs, habits and practical teachings. As part of an appendix to his study of the hagiographical accounts surrounding the personality of Isaac Luria, *Sefer Toldot ha-'Ari*, Meir Benayahu brought together a series of such Lurianic customs from the works edited by Hayyim Vital; they are thus written from Vital's point of view. The texts that follow are based on the list assembled by Benayahu.

Following the *Hanhagot* I have provided a translation of three brief invocations composed by Luria for the Sabbath meals. These invocations introduce the three different liturgical hymns that he wrote for the Sabbath, one of which (the hymn for Sabbath eve) is presented here in translation. Written in much the same Aramaic style as the *Zohar*, this song dramatically depicts the welcoming of the beautifully adorned Sabbath Bride. In rich mystical symbolism and vivid erotic imagery, Luria describes the love between Male and Female that occurs on the Sabbath and the joy that love creates.

THE ADDITIONAL SOUL-נשמה יתירה

In last week's newsletter, we attempted to define how שבת was equal to a bride and/or to a queen. An additional definition of that equation is found in a pamphlet entitled: 'אשירה לה' - תפילות לליל שבת לפי נוסח הגרי"ד סלובוויצ'יק' Ashira La'Shem, Tefilos Of Erev Shabbos According to The Nusach of Rabbi Joseph Soloveitchik, זצ"ל, edited by Micha Berger. Mr. Berger includes the following footnote to the sentence: לכה דודי לקראת כלה:

The Shabbos bride is the nesbama yesiera {additional soul} that one enjoys on Shabbos.

Kabbalists did not create the concept of a נשמה יתירה. The גמרא refers to the concept:

תלמוד בבלי מסכת ביצה דף טז עמוד א-אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי כל מצוה שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא, הוין משבת שנתן להם בצנעא, שנאמר (שמות לא) ביני ובין בני ישראל אות היא לעלם. אי הכי לא לענשו נכרים עלה? שבת אודועי אודעינהו, מתן שכרה לא אודעינהו. ואי בעית אימא: מתן שכרה נמי אודעינהו, נשמה יתירה לא אודעינהו. דאמר רבי שמעון בן לקיש: נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות לא) שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש.

Translation: Rav Yochanan said in the name of Rav Simeon bar Yochai: Every commandment which the Holy One, blessed be He, gave unto Israel, He gave to them publicly, except the Sabbath which He bestowed upon them in secret, for it is said: 'It is a sign between Me and the children of Israel for ever'. If so, idolators should not be punished for failing to observe it? He indeed made known the Sabbath to the idolators but its reward He did not make known to them. Or you can say: He made known to them its reward but He did not make known to them the fact that those who observe Sabbath are imbued with an additional soul as Rav Shimon bar Lakish said: On the eve of the Sabbath the Holy One, blessed be He, gives to man an additional soul and at the close of the Sabbath He withdraws it from him, for the Torah says: He ceased from work and rested; the word Va'Yi' Na'Phash is a combination of several words: once the Sabbath has ceased, woe that the additional soul is lost!

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כז עמוד ב-תנו רבנן: אנשי משמר היו מתפללין על קרבן אחיהם שיתקבל ברצון, ואנשי מעמד מתכנסין לבית הכנסת, ויושבין ארבע תעניות: בשני בשבת, בשלישי, ברביעי, ובחמישי. בשני, על יורדי הים, בשלישי, על הולכי מדברות. ברביעי, על אסכרא שלא תיפול על התינוקות, בחמישי, על עוברות ומיניקות. עוברות, שלא יפילו, מיניקות, שיניקו את בניהם. ובערב שבת לא היו מתענין מפני כבוד השבת, קל וחומר בשבת עצמה. באחד בשבת מאי טעמא לא? אמר רבי יוחנן: מפני הנוצרים. רבי שמואל בר נחמני אמר: מפני שהוא שלישי ליצירה. ריש לקיש אמר: מפני נשמה יתירה. דאמר ריש לקיש: נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת, במוצאי שבת נוטלין אותה ממנו, שנאמר (שמות ל"א) שבת וינפש, כיון ששבת וי אבדה נפש.

Translation: Our Rabbis have taught: The men of the Mishmar prayed over the sacrifice of their brethren that it may be favorably accepted, while the men of the Ma'amad assembled in their synagogues and observed four fasts,

1. I would like to thank Ephraim Frankel of the Young Israel of Hillcrest for bringing this publication to my attention.

on Monday, Tuesday, Wednesday and Thursday of that week. On Monday they fasted for those who go down to the sea; on Tuesday for those who travel in the deserts; on Wednesday that croup may not attack children; on Thursday for pregnant women and nursing mothers, that pregnant women should not suffer a miscarriage, and that nursing mothers may be able to nurse their infants; on Friday they did not fast out of respect for the Sabbath; and certainly not on the Sabbath. Why did they not fast on Sunday? Rav Yochanan said: Because of the Christians. Rav Samuel ben Nahmani said: Because it was the third day after the creation of Man. Resh Lakish said: Because of the additional soul that we receive on Shabbos that is taken away from us on Motzei Shabbos leaving us weak (too weak to fast), as Resh Lakish said: Man is given an additional soul on Friday, but upon the termination of the Sabbath it is taken away from him, as it is said, He ceased from work and rested that is to say, Once Shabbos has ceased, woe that the additional soul is lost!

The **גמרא** derives the concept of a **נשמה יתירה** from the word: **וינפש** which the **גמרא** interprets as describing how one feels after **שבת** has departed; i.e. the word: **וינפש** is a combination of three words: **וי אבדה נפש**, woe is me that I have lost my soul. That the **תורה** would provide a source for the concept of **נשמה יתירה** based on how humans feel once **שבת** departed and not based on how humans feel upon **שבת** entering should not be surprising. A person is more conscious of the departure of **שבת** than he is of the entry of **שבת**. The excitement and anticipation that we feel as **שבת** approaches distracts us from the actual moment when the **נשמה יתירה** arrives. Its entry is not noticed because while preparing for **שבת**, we already begin to feel the presence of **שבת**. Not so for the departure of **שבת**. As **שבת** departs, we begin to feel trepidation about what awaits us, the difficulties and the challenges that everyday life presents us. The transition from **שבת** to **חול** is much more noticeable than the transition from **חול** to **שבת**. The **גמרא** defined the **נשמה יתירה** as something we feel as it leaves us as opposed to something we feel as it enters because the **גמרא** recognized that the moment that the **נשמה יתירה** departs is felt more than the moment when the **נשמה יתירה** enters. The fact that we feel the departure of **שבת** more than we feel the arrival of **שבת** explains why the practice of being **מלוה מלכה**, accompanying **שבת** as it leaves with the recital of chapters of **תהילים** began much earlier than the practice of **קבלת שבת**. The **ארי** and his followers were innovators in acknowledging the entry of **שבת** in the same manner as they recognized the departure of **שבת**; i.e. with the recital of chapters of **תהילים** and **פיוטים**. We can conclude from their practice that they viewed **קבלת שבת** and **מלוה מלכה** as representing parallel activities.

How is the term: **נשמה יתירה** defined? The **רמב"ן** defines the **נשמה יתירה** as follows:

רמב"ן בראשית פרק ב פסוק ג-ויקדש אותו, כי ימשוך מן הקדש. ואם תבין דברי זה תדע מה שאמרו בבראשית רבה (יא, ה) לפי שאין לו בן זוג, ומה שאמרו עוד כנסת ישראל תהא בן זוגך, ותשכיל כי בשבת נפש יתירה באמת.

להבין את התפלה

Translation: Va'Yikadesh O'So, He draws from the holy. If you understand this concept, you will understand what was meant in Bereishis Rabbah (11, 8): because Shabbos had no mate the Jewish people became the mate of Shabbos. Understand that indeed one receives an additional soul on Shabbos meaning that Shabbos itself becomes the spouse of the Jewish people.

The ןרמב"ק expresses the opinion that the נשמה יתירה is שבת acting as the spouse of each member of בנסת ישראל.

The אבודרהם defines the נשמה יתירה as follows:

ספר אבודרהם סדר מוצאי שבת-ויש מפרשים נשמה יתירה היא המנוחה והעונג שהנפש מוצאה בשבת כאלו היא נשמה יתירה. וכשנכנס לימי הטורח והענוי כאלו אבדה ממנו נשמה יתירה ונחלש. ולפי פירוש זה בשבת ניתוספת בו נשמה יתירה מפני שהוא יום מנוחה ואפילו ממלאכת אוכל נפש מה שאין כן ביום טוב, ומכל מקום כשחל יום טוב במוצאי שבת אינו צריך לבשמים שעונג יום טוב עולה כבשמים עד כאן תשובת הרשב"א. וה"ר אבן בן עזרא ז"ל פירש נשמה יתירה כי בשבת יתחדש בגופות יתרון כח ובנשמה יתרון השכל וזה ויברך א-להים את יום השביעי. ולפי פירוש זה אין חדוש זה ביום טוב ולפי זה אין מברכין על הבשמים במוצאו.

Translation: Some explain that the additional soul is the rest and joy that the soul feels on Shabbos. It is as if man is given an additional soul. When a person returns to his everyday activities it is as if man has lost that extra soul and suddenly feels weakened. According to this explanation, on Shabbos an additional soul is given because it is a day of rest. Even work to prepare meals is forbidden which is not the case with Yom Tov. When Yom Tov falls out on Motzei Shabbos a person does not need spices because the joy of Yom Tov acts as a substitute for the spices and eases a person's weakness, so wrote the Rashba in a response. The Iban Ezra explains the concept of additional soul as being the feeling one has on Shabbos when Shabbos provides a renewal of strength for the body and an enhanced level of understanding for the mind. That was what the Torah meant when it said: and G-d blessed the seventh day. According to this explanation, a similar renewal does not take place on Yom Tov and that is why we do not take spices to smell as part of Havdalah for Yom Tov.

The definition of the נשמה יתירה as provided by the אבודרהם explains why we receive a נשמה יתירה on שבת but not on יום טוב.

Another definition:

תורת המנחה² פרשת ויקהל / דרשה לא-נשמה יתירה בשבת, ושכר עונג שבת-וכנגד יום השביעי יהיו הנשמות מתעדנות ונהנות מהאור המתוק שממנו מתעדנות הנשמות, וזהו מאמר ז"ל (ביצה טז א) נשמה יתירה נותן הקב"ה באדם בערב שבת מפני שהוא כדוגמת העולם הבא, ואמרו עוד שבת אחד מששים בגן עדן, שביום השבת נתוספת באדם בתולדה יתרון כח, ובנשמה יתרון שכל. לפיכך צריך אדם להתענג בשבת זכר לעולם הבא, כדאמר ר' יוחנן (שבת קיח א) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלא מצרים, וזהו העולם הבא שאין לו מצר ולא גבול. ורב יהודה אומר נותנין לו משאלות לבו שנא' (תהלים לז, ד') והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, עונג זה איני יודע מה הוא, כשהוא אומר וקראת לשבת עונג, הוי אומר זה עונג שבת. ובמה מעננה אמר רב יהודה משמיה דרב בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומים. ורב חייא בר רב

2. Rabbi Jacob ben Rabbi Chananel Skili, a student of the Rashba lived in Spain in the 14th century. (Bar Ilan Digital Library)

אשי אמר אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו זהו עונג שבת, מאי היא – אפי' כסא דהרסנא.

Translation: On the seventh day, our souls benefit and are enhanced from the sweet light that benefits all souls. That is what Chazal meant to say when they wrote that G-d gives man an extra soul on Erev Shabbos meaning that a person experiences a taste of the Next World. They further said that the experience of Shabbos is equal to one sixtieth of the experience of Gan Eden because on Shabbos a person's body feels additional strength and his mind experiences additional understanding. Therefore a person needs to enjoy Shabbos as a prelude to how Gan Eden will feel as Rav Yochanon said: whoever enjoys Shabbos is rewarded with an inheritance that has no bounds; that is the next world which has no measure and no boundary. Rav Yehudah said that man receives whatever he wishes based on the verse (Tebillim 37, 4): and so you will delight with G-d and G-d will provide you whatever you desire. I am not sure what that joy may be but when he says that you will call Shabbos a joy I know that it means the joy of Shabbos. (Shabbos 118, 2) With what does one show his delight therein? Rav Judah son of Rav Samuel ben Shilath said in Rab's name: With a dish of beets, large fish and heads of garlic. Rav Hiyya ben Ashi said in Rab's name: Even a trifle, if it is prepared in honor of the Sabbath, is a delight. What is an example of a trifle? Said Rav Papa: A pie of fish-hash.

When does the נשמה יתירה enter?

תורת חיים³ מסכת סנהדרין דף צט' עמ' א'—וכיון דשבת ועולם הבא זה לעומת זה, הן נראה כי זהו סוד נשמה יתירה דשבת, שבכל ערב שבת בשעת קידוש היום מקבלת הנשמה יתרון מאור העליון שהוא סוד עולם הבא על ידי השפע היורד מעולם העליון לתחתון בשעת קידוש היום כידוע, וזה טעם קבלת שבת מלכתא. ובזמן חכמי הש"ס היו יוצאים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת כלה מלכתא נראה שהיו יוצאים לקראת שפע שבת העליון לקבלו והוא הוא נשמה יתירה. ועליו אמרו שבת אחד מששים בעולם הבא כי השפע היורד מעולם העליון דבר מועט הוא ובטיל לגביה כדבר הבטל בששים וכיון דבמוצאי שבת חוזר יתרון הנשמה למקומו כמו שאמר וינפש וי אבדה נפש ועל ידי כן הנשמה חלושה לכך מברכין אז על הבשמים להשיב נפש שאין הנשמה נהנית אלא מן הריח.

Translation: The fact that Shabbos and the Next World are similar in nature explains the secret of the extra soul that we are given on Shabbos. Each Erev Shabbos at the time that we recite the Bracha of the sanctification of the day, our souls receive an infusion from the light of heaven. The emanation that radiates down from the upper world at the time we recite the Bracha of the sanctification of the day is an example of the secret of the Next World. That explains the term: welcoming Shabbos the Queen. At the time of the Gemara our Sages would say: let us go out to welcome Shabbos the Queen. They meant that they were going out to welcome the spirit of Shabbos that comes from on high. That spirit is identified as the additional soul that we receive on Shabbos. They said that what radiates from heaven on Erev Shabbos is equal to one sixtieth of what the next world will be like. Because the influence that comes from the upper world is such a small amount it is possible not to feel it because it is like a matter that gets lost when it falls into a place which contains another matter equal to sixty times that amount. Since on Motzei Shabbos the extra soul departs back to its place as the gemara says: the word Va'Yinafash represents the words: woe I have lost part of my soul and the person feels weak when the extra soul departs that is why at that moment we take spices, make a Bracha and smell the spices in order to revive the soul. We do so with spices because the soul only enjoys that which is smelled.

3. R. Abraham Hayyim ben R. Naftali Tzvi Hirsch Schor was descended from a distinguished rabbinical family. He served as the head of the Rabbinic Academy (rosh yeshiva) and head of the rabbinic court in Satanov and Belz, in Galicia. He passed away in 1632 in Belz. (Bar Ilan Digital Library)

קבלת שבת IN תהילים פרקים צה'–צט' THE INCLUSION OF

We previously identified two practices that pre-date the generation of the אר"י that may have contributed to that generation instituting the custom of greeting שבת by the recitation of לכה דודי פיוט and תהילים פרקים צה'–צט', כט'. We found that the ספר המנהיג provided for the recitation of מזמור שיר ליום השבת before תפלת ערבית and we found the practice of reciting chapters of תהילים and פיוטים before מעריב on מוצאי שבת as part of מלוה מלכה. That left us with two other issues to resolve; i.e why was תהילים פרק צה' chosen as the chapter with which to begin קבלת שבת and why was the practice instituted to recite five consecutive chapters of תהילים? Answering the first question is not difficult. The first two פסוקים of תהילים פרק צה' clearly articulated what the generation of the אר"י wanted to accomplish by reciting chapters of תהילים as part of קבלת שבת:

לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו. נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו.

Translation: Come, let us sing to the Lord; let us make a joyful noise to the Rock of our salvation. Let us come before His presence with thanksgiving and make a joyful sound to Him with Psalms.

Because those פסוקים clearly laid out the goals of both קבלת שבת and מלוה מלכה, it was not surprising to find סידורים that included תהילים פרק צה' as part of what was to be recited before ערבית on מוצאי שבת as well.

The basis for reciting five consecutive chapters of תהילים as part of קבלת שבת was a little more difficult to pinpoint. Were those five chapters chosen because of their theme and the fact that they appeared consecutively in תהילים was a coincidence or was the intent to initiate a practice that included the recital of five consecutive chapters of תהילים? Precedent existed for instituting a practice that included reciting consecutive chapters of תהילים, הלל, which consisted of chapters 113-118, six consecutive chapters of תהילים, presented a model upon which קבלת שבת could have been based. Reciting הלל was an ancient practice that was already followed during the time of the second בית המקדש. The הלל was recited while the קרבן פסח was being slaughtered and הלל was recited by each group when they ate the פסח. הלל later became the model for דומרה, פסוקי תהילים, פסוקי דומרה (תהלה לדוד) chapters 145 to 150. The language chosen by the גמרא to describe דומרה was revealing:

מסכת שבת דף קיח' עמ' א'–אמר רבי יוסי: יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום. איני? והאמר

1. The current סידור שפת אמת and סידור דרכי אבות נוסח יהודי מורקן published 1832 in צפת.

מר: הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? כי קאמרינן בפסוקי דזמרה.

Translation: Rabbi Yossi said: May I be among those who complete Hallel (the Book of Tehillim) each day. Is that an appropriate goal? Did not Mar say that someone who recites Hallel each day is a heretic? What then did Rabbi Yossi mean? That he be among those who recite Pseukei D'Zimra each day.

רבי יוסי chose to describe פסוקי דזמרה as a form of הלל. The גמרא concluded that רבי יוסי did not intend that we recite the actual הלל each day but instead meant to describe a prayer that was modelled on הלל. How was פסוקי דזמרה modelled after הלל? It too consisted of reciting consecutive chapters of תהילים. Arguing that the generation of the אר"י modelled קבלת שבת on פסוקי דזמרה is not farfetched. Both were meant to be verses of song to be recited before שמונה עשרה. More importantly, פסוקי דזמרה and קבלת שבת shared a common "word"; i.e. the word: זמרה found in the verse: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו.

Another example of a custom to recite consecutive chapters of תהילים supports our contention that קבלת שבת was linked to the practice of מלוה מלכה. Many older סידורים² provide for the recitation of chapters 120-134 of תהילים (the paragraphs that begin: שיר המעלות) as part of מלוה מלכה.

In truth, it is difficult to state with any certainty why the generation of the אר"י chose קבלת שבת to be the chapter with which to begin תהילים פרק צה' and why they decided to add the next few chapters of תהילים. One of the earliest sources for the practice, ספר סדר היום, written by רבי משה בן יהודה מכיר, a contemporary of the אר"י who also lived in צפת, failed to provide a reason for the practice:

ספר סדר היום עמ' פב'—סדר קבלת שבת—וכשיוצא לקבל שבת, אם יש עמו חבר או תלמיד שיצא עמו שיהיו ב' או ג', הוא טוב ויפה, וברוב עם הדרת מלך; ואם לאו, הוא לבדו יעשה אותו. ואף על פי שלא הדליקו נרות בבית ויצא לקבל שבת ואחר כך בא לו להדלק, אין בכך כלום איסור כיון שכונסו לכך וההדלקה לכבוד שבת עצמו אין לחוש, אבל ענין אחר אין ראוי לעשות אחר ההקבלה, וחכמים הראשונים (שבת קי"ט ע"א) היו אומרים זה לזה או לתלמידים: בואו ונצא לקראת כלה³, וכן ראוי לומר כשיוצא כדי להוציא בשפשו, ובאמרם: באו ונצא, משמע שהיו יוצאים למקום אחר, הענין הוא לצאת לנגד ביתם למקום אויר אל הגן או אל החצר מקום פנוי וראוי להקבלה אבל לא שיחייב לצאת חוץ לעיר, והכל לפי האדם ולפי המקום. ומנהגו כשאנו הולכים לקבל שבת לומר אלו המזמורים: לכו נרננה לה' וכו'. שירו לה' שיר חדש וכו'. ה' מלך תגל הארץ וכו'. מזמור שירו לה' שיר חדש וכו'. ה' מלך ירגזו עמים וכו'. הבו לה' בני אלים וכו'. ואחר כך יאמר פזמון אחד או שנים ואלו הם: לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה.

2. The current סדר דרכי אבות that follows סדר יהודי מרוקו

3. Query: We have already learned that synagogues in Babylonia were in the fields away from the residential areas. Could this statement have been uttered as they were walking to synagogue from their homes on Friday night?

להבין את התפלה

Translation: When one goes out to welcome Shabbos, if he can do so with a friend or a student then he should go out with him so that two or three people are present. The more people present the better as we learned: the more people present, the greater the glory for G-d. If he cannot go out with others, he should go out by himself. It is not a Halachic problem if did not light the candles for Shabbos before he went out to welcome the Shabbos even when he comes back and lights the candles since his intention all along was to light the candles later. However, it would not be appropriate to perform other prohibited work after lighting the candles. Our early Sages would say to each other or to their students: let us go out to greet the bride. It is appropriate to utter those words upon going out to greet Shabbos. When the early Sages said: come, let us go out, it may at first glance appear that they meant that they were going to another place. What they really meant was that they were going out of their homes to the open air, to the garden or yard, a place that was open and appropriate for greeting the Shabbos. They did not mean that they were leaving the city limits. A person should decide on what he should do based on his nature and his circumstances. It is our custom when we begin the process of welcoming the Shabbos to recite the following chapters of Tehillim: Lechu Niranina, Shiru L'Asbem, Hashem Moloch, Mizmor Shiru, Hashem Melech and Havu La'Shem. Subsequently we recite one or two liturgical poems and they are: Lecha Dodi Likras Kallah Pinei Shabbos Nikabla.

Trying to explain the basis of the practices of קבלת שבת ran into additional problems. Many attributed the fact that we recite five consecutive chapters of תהילים as being linked to the first five days of the week. The chapter of לה' הבו לה' בני אלים, chapter 29 of תהילים then represented Friday and מזמור שיר ליום השבת represented שבת. However, some versions of קבלת שבת⁴ included a sixth consecutive chapter, chapter 100, מזמור לתודה. There were strong grounds for including chapter 100, מזמור לתודה as part of קבלת שבת. Let us return to the פסוק that followed the opening פסוק of לכו נרננה לה' פסוק. בתורה בזמרות נריע לו לכו נרננה לה'. The words of the פסוק carried the instruction: greet G-d with thanks. What better way to greet G-d with thanks than by reciting: מזמור לתודה. The text of the same סידור raised another issue about the current version of קבלת שבת. The following note was found just before the paragraph of לכו נרננה לה':

יש נוהגים לומר אלו:
כד' לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה
קמח' הללו-ה הללו את ה' מן השמים הללוהו במרומים:
מה' למנצח על ששנים לבני קרח משכיל שיר ידידת:
מח' שיר מזמור לבני קרח: גדול ה' ומהלל מאד בעיר א-להינו הר קדשו:
פז' לבני קרח מזמור שיר יסודתו בהררי קדש:
קלג' שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד:
קכב' שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית ה' נלך:

The fact that some had the custom of reciting a different chapters of תהילים lessened the significance of the set of chapters of תהילים that we do recite.

A survey of סידורים that were found on-line at the Jewish University and Library website:

4. See for example, סידור שפת אמת, published 1832 in צפת.

www.jnul.huji.ac.il/eng/ revealed some additional facts about the development of קבלת מסודר כסדר הרמ"ז מפי כתבי האר"י. The סידור בית תפלה שנת 1735 in Constantinople, Turkey, began קבלת שבת with מזמור -תהילים כט' and omitted chapters 95-99 of תהילים. Similarly, ספר תפלת תהילים, published 1800 in Livorno, Italy, began קבלת שבת with מזמור לדוד הבו לה' בני אלים -כט' but with the following note:

וקצת חסידים נהגו לקרות שיר השירים קודם הכנסת שבת ואחר כך מזמור צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט. ואחר כך אומרים מזמור זה (מזמור לדוד הבו לה' בני אלים).

Translation: Some righteous people had the practice of reading Shir Ha'Shirim before Shabbos begins and then they recite chapters 95, 96, 97, 98 and 99 of Tehillim. Then they recite the following chapter (Mizmor L'David Havu La'Shem Binei Ailim).

A third סידור, סדר התמיד, published 1776 in Austria began קבלת שבת במה ה' מלך גאות לבש לבש, מזמור שיר לום השבת, לכה דודי, קדיש דרבנן, מדליקין and then פסוקים that should be recited just before תפלת ערבית on special שבתים including: before a wedding, before a חנוכה and ארבע פרשיות שבת וראש חדש, ברית מילה.

This sampling of סידורים that were published after the generation of the אר"י raised some doubt as to how widely and how quickly the practice of reciting תהילים פרקים צה'-צט' spread. In contrast, the practice of reciting לכה דודי was much more universally adopted. None of the סידורים found at the Jewish University and Library website that were published after the generation of the אר"י omitted the פיוט of לכה דודי.

Our search for the reason that תהילים פרקים צה'-צט' became an integral part of קבלת שבת touched upon an important question about the history of תפלה. Why did some סידורים provide for the recital of תהילים פרקים צה'-צט' and some did not? Was the omission based on Halachic reasons or was it based on the whim of the publisher? Or was the omission driven by an economic issue; i.e people would not buy a סידור if it contained תהילים פרקים צה'-צט'. סידורים were no different than other books that were published. They were published to be sold. That explained why each newly published סידור needed to have features that differentiated it from previously published סידורים; otherwise, why buy it? We witnessed that phenomena when Artsroll published its first סידור. That phenomena is now repeating with the publication of the new Koren סידור, with a commentary by Chief Rabbi Sir Jonathan Sacks of Great Britain. There can be no doubt that סידורים have always been published with the consumer in mind.

הבו לה' בני א-לים - תהילים כט'

In last week's newsletter we noted that none of the סידורים found at the Jewish University and Library website that were published after the generation of the אר"י omitted the פיוט of לכה דודי. We should have further noted that none of the סידורים omitted 'תהילים כט' -הבו לה' בני א-לים as well. The fact that none of the סידורים omitted 'תהילים כט' but some did omit 'תהילים פרקים צה'-צט' raises the following question: did our practice of reciting 'תהילים כט' and 'תהילים פרקים צה'-צט' originate from one source or from two sources? The fact that 'תהילים כט' does not follow 'תהילים פרקים צה'-צט' in numerical order is one clue that the two practices originated from different sources. The fact some סידורים omitted 'תהילים כט' but did not omit 'תהילים פרקים צה'-צט' is a second clue. A third clue may be that 'תהילים כט' and 'תהילים פרקים צה'-צט' did not share a common theme. What was the theme of 'תהילים פרקים צה'-צט'?

רד"ק תהלים פרק צה פסוק א-לכו נרננה לה' נריעה לצור ישענו. כן יאמרו ישראל בימות המשיח איש לאחיו שירננו לא-ל שהושיעם.

Translation: So will the Jewish people say one to the other in the days of the Moshiach that they should sing loudly in honor of G-d who rescued them.

רד"ק תהלים פרק צו פסוק א-שירו לה' שיר חדש שירו לה' כל הארץ, כמו שאמר לכו נרננה לה'. יאמר איש לאחיו: שירו לה' שיר חדש, שקיבץ אתכם מן הגוים ומן הגלות. ואמר חדש, כלומר שתחדשו לו שיר זולתי המזמורים והשירים הנכתבים.

Translation: In the same manner as in the previous verse it is written: go sing loudly in honor of G-d so too one man will say to the other: sing a new song in honor of G-d who gathered the Jewish People from among the nations and from the different areas of the Diaspora. King David used the word: "new" meaning a new song that will be sung in addition to the existing songs that were already composed.

What was the theme of 'תהלים פרק כט'?

רד"ק תהלים פרק כט פסוק ג-קול ה' על המים. דרשו רבותינו ז"ל (מכילתא יתרו בחדש ה; ספרי שמג; זבחים קטז, א) בזה המזמור שנאמר על יום מתן תורה.

Translation: Our Sages learned: this chapter was composed as a description of what occurred when the Torah was given to the Jewish people.

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קסה-וכדמסיימי מקדשי' לאלתר ועומדין ומחזירין ס"ת לארון, ומנהג ספרד לומר הבו ליי' בני אלים. ויראה לי הטעם שזה המזמור על מתן תורה נאמ', וירקידם כמו עגל, למה תרצדון הרי' גבנונים, וכת' בסוף ה' עוז לעמו יתן ושאו שיערי' ראשי', כששמעו אומות העולם את הקולות והברקי' הלכו אצל בלעם לדעת מה זה ועל מה זה, ויאמר אליהם: הקב"ה נותן תורה לישראל, וזהו ה' עוז לעמו יתן. ושאו שיערים ראשיכ' שלמה ע"ה אמרו כשהכניס הארון לבית קדש הקדשים שדבקו השערי' זה בזה כדאי' בפ' במ' מדליקי'. אב"ן.

Translation: When the Torah reading is completed, they recite Kaddish. They then return the Torah scroll to the ark. In Minbag Sepharad, they recite the chapter of Tehillim that begins: Havu La'Shem Bnei Ailim as the Torah scroll is carried to the ark. It appears to me that we do so because the chapter describes the giving of the Torah. The words: Va'Yarkidaim Kmo Aigel represent what was found in another chapter of Tehillim (68, 17): Why do you look with envy, O many peaked mountain, at the mountain which G-d desired for his abode? Truly the Lord will dwell there forever. It is further written at the end of the chapter: Hashem Oz L'Amo Yitain and Si'Oo Sh'Arim Racheichem. When the nations of the world heard the sounds and thunder that occurred during the giving of the Torah, they went to Bilam to learn what was happening. He told them that G-d was giving the Torah to the Jewish People; that is the meaning of the words: Hashem Oz L'Amo Yitain. The words: Si'Oo Sh'Arim Rasheichem are the words King Shlomo uttered when the doors into the Holy of Holies would not open as he was about to bring the ark there.

'תהלים פרק כט' provided a description of what occurred at מתן תורה. That explained why 'תהלים פרק כט' was recited when the תורה was returned to the ark. That further explained the following:

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יח הלכה ב- לפיכך נהגו העם לומר מזמורין בעונתן, דתנינן תמן, שיר שהלויים היו אומרים בבית המקדש, ביום הראשון היו אומרים, לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, בשני היו אומרים, גדול ה' ומהולל מאד בעיר א-להינו הר קדשו, בשלישי היו אומרים, א-להים נצב בעדת א-ל בקרב א-להים ישפוט, ברביעי היו אומרים, א-ל נקמות ה' א-ל נקמות הופיע, בחמישי היו אומרים, הרנינו לא-להים עוזינו הריעו לא-להי יעקב, בששי היו אומרים, ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז התאזר אף תכון תבל בל תמוט, בשבת היו אומרים, מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים; שכל המזכיר פסוק בעונתו מעלה עליו כאילו בנה מזבח חדש והקריב עליו קרבן. הלכה ג-בחנוכה, ארוממך ה'. בפורים, שיגיון לדוד . . . ובהג השבועות, הבו לה' בני אלים.

Translation: Therefore the Jewish People recited chapters of Tehillim based on the occasion. As we learned: the song that the Leviim would sing in the Beis Hamikdash. On Sunday, they would recite: La'Shem Ha'Aretz etc.; On Monday they would recite: Gadol Hashem, etc.; on Tuesday they would recite: Elohim Nitzav etc.; On Wednesday they would recite: Ail Nikamos Hashem etc.; On Thursday they would recite: Harninu L'Elokim; on Friday they would recite: Hashem Melech etc.; on Shabbos they would recite: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos; a song about the future, a time when everyday will be Shabbos and a day of rest for all mankind. Everyone who recites the appropriate chapter of Tehillim to match the occasion is like one who built a new altar and brought a sacrifice upon it. On Chanukah the chapter that begins: A'Romimcha Habsem; on Purim, Shigyon L'Dovid and on Shavuaos, Havu La'Shem Bnai Eilim.

'תהלים פרק כט' was chosen as the special פרק of תהלים to be recited on שבועות because 'תהלים פרק כט' described מתן תורה. We can therefore conclude that the practice to recite 'תהלים פרק כט' on ערב שבת originated because 'תהלים פרק כט' provided a description of מתן תורה. The connection between שבת and מתן תורה may further explain why the text of the לכה דודי as presented in סדר היום in its chapter on קבלת שבת was different than the version we recite¹. Read the words carefully and note its theme:

1. This version was composed by Rabbi Moshe Cordevero, brother-in-law to Rabbi Shlomo Alkabetz, author of our version of the לכה דודי.

להבין את התפלה

ספר סדר היום עמ' פב'—סדר קבלת שבת—ומנהגו כשאנו הולכים לקבל שבת לומר אלו המזמורים: לכו נרננה לה' וכו'. שירו לה' שיר חדש וכו'. ה' מלך תגל הארץ וכו'. מזמור שירו לה' שיר חדש וכו'. ה' מלך ירגזו עמים וכו'. הבו לה' בני אלים וכו'. ואחר כך יאמר פזמון אחד או שנים ואלו הם: לכה דודי לקראת כלה פני שבת נקבלה. זכור שמור בדבור אחד, נתן לנו המלך המיוחד. ה' אחד ושמו אחד, לשם ולתפארת ולתהלה. לכה דודי וכו'.

Translation: The words: Zachor and Shamor were said simultaneously by G-d when He recited the First Commandment given by G-d, the Unique One. G-d is one and His name is one, for renown, for splendor and for praise.

קדשת שבת הנחלתנו, ועל הר סיני קרבתנו, בתורה ובמצוה עמרתנו, וקראתנו עם סגולה. לכה דודי וכו'.

Translation: The holiness of Shabbos was given as our inheritance and at Mount Sinai You brought us near with Torah and Mitzvos. You adorned us and named us a Special Nation.

נודה לך ה' א-להינו, כי ממצרים הוצאתנו, ומבית עבדים פדיתנו, ובכח ידך הגדולה. לכה דודי.

Translation: We thank You, G-d our G-d, because from Egypt did You rescue us and from a place of servitude You redeemed us with the strength of Your mighty hand.

בתוך ים סוף הדרכתנו, ובנפל אויב שמחתנו, חיים וחסד עשית עמנו, להעבירנו במצולה. לכה דודי.

Translation: Through the Yam Suf You led us and with the fall of our enemies we rejoiced. You granted us life and You exhibited kindness to us by allowing us to walk through the depth of the sea.

אתה א-להי הא-להים, ומי כמוך באלים, משפיל גאים המגדילים, ומרים אביון לגדלה. לכה דודי.

Translation: You are the G-d of all gods; who is like You among the gods. You suppress the haughty who arise and lift the poor to greatness.

בואי בשלום עמרת בעלה, וגם בשמחה ובצהלה, תוך אמוני עם סגולה, בואי כלה, בואי כלה, בואי כלה. בואי בשלום שבת מלכתא. ויאמר: מזמור שיר ליום השבת וגו'.

מתן clearly represented the celebration of **פיוט: לכה דודי** The theme of this version of the **מתן תורה** and the exodus from Egypt. Why should we celebrate **מתן תורה** each שבת?

Because the **תורה** was given on **שבת**.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פו' עמ' ב'-תנו רבנן: בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל. רבי יוסי אומר: בשבעה בו. אמר רבא: דכולי עלמא בראש חדש אתו למדבר סיני, כתיב הכא (שמות יט) ביום הזה באו מדבר סיני, וכתיב התם (שמות יב) החדש הזה לכם ראש חדשים, מה להלן ראש חדש, אף כאן ראש חדש. ודכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל, כתיב הכא (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו, וכתיב התם (שמות יג) ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה, מה להלן בעצומו של יום, אף כאן בעצומו של יום. כי פליגי, בקביעא דירחא; רבי יוסי סבר: בחד בשבא איקבע ירחא, ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי, משום חולשא דאורחא. בתרי בשבא אמר להו (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים.

Translation: Our Rabbis taught: On the sixth day of the month Sivan were the Ten Commandments given to Israel. Rav Yossi maintained: On the seventh thereof. Said Raba: All agree that they arrived in the Wilderness of Sinai on the first of the month. For it is written, on this day they came into the wilderness of Sinai; while elsewhere it is written, This month shall be unto you the beginning of months: just as there it refers to the first of the month, so here too the first of the month is meant. Again, all agree that the Torah was given to Israel on the Sabbath. For here it is written,

Remember the Sabbath day, to keep it holy; while elsewhere it is written, And Moses said unto the people, Remember this day: just as there, he spoke on that very day, so here too it was on that very day. Where they differ is on the fixing of the New Moon. Rav Jose holds that New Moon was fixed on the first day of the week Sunday, and on that day Moses said nothing to them on account of their exhaustion from the Journey. On Monday he said to them, and you shall be unto me a kingdom of priests.

It is generally understood that the generation of the י"א instituted the practice of reciting 'תהילים פרקים צה'–'צט' as a means of hastening the coming of the משיח. The שבת that they were welcoming was not the regular שבת but rather יום שכלו שבת ומנוחה לחיי שבת but rather יום שכלו שבת ומנוחה לחיי שבת. The fact that 'תהילים פרק כט' and 'תהילים פרק כט' did not share a theme explains why in some locales they omitted the recital 'תהילים פרקים צה'–'צט' but not 'תהילים פרק כט'. It also appears that the practice of reciting 'תהילים פרקים צה'–'צט' began as an introduction to the version of the פיוט: לכה דודי as it appeared in ספר סדר היום and continued to be recited before the פיוט: לכה דודי even after the version of the פיוט: לכה דודי as composed by Rabbi Shlomo Alkabetz was adopted. How do we reconcile the practice of reciting both 'תהילים פרקים צה'–'צט' and 'תהילים פרק כט' when they do not share a common theme?

ספר הרוקח הלכות שבועות סימן רצו–במסכת שבת בפ' ר"ע [דף פו] דכולי עלמא בשבת ניתנה התורה. לפי שהשבת שקולה ככל התורה והשומר שבת יזכה לנוח ביום שכולו שבת. ובתחילת התורה רמז שבת ירא ברא"שית אותיות שב"ת יר"א על שם את שבתותי תיראו.

Translation: In Masechet Shabbos (Daf 86) it is written that all agree that the Torah was given on Shabbos. No one disputes that the Torah was given on Shabbos because the observance of Shabbos is considered equal to observing all the Mitzvos and those who observe Shabbos will merit being able to rest in the era when everyday will be Shabbos. The opening words of the Torah contain a hint as to the importance of Shabbos. The word Bereishis can be jumbled to make the words: Shabbos Yirei (be careful on Shabbos). This is a reference to the verse: Es Shabsosei Tirau (My Shabbos you shall fear).

שפת אמת שמות פרשת יתרו–בפסוק זכור את יום השבת לקדשו כו'. כי מה זה הטעם? כי ששת ימים עשה, לכן צוה אותנו לנוח בשבת. והוא באמת עדות לבני ישראל כמו שאמר רש"י בפסוק אות הוא בני, בהנחילו לנו יום מנוחתו למנוחה. וחז"ל אמרו בשבת ניתנה תורה דכ' זכור כו' בעצומו של יום. משמע שבכח קבלת התורה ניתן לנו השבת. דכתוב אנכי ה' א–להיך וחל א–לקותו יתברך בנפשות בני ישראל. לכן כיון שהקב"ה נח בשבת צריך כל איש ישראל לנוח. והעושה מלאכה קראתו התורה מחלליה. והאיך צריך האדם לשמור כחו לידע ולהאמין כי יש בו כח אלקי.

Translation: Why should we commemorate Shabbos by making it sanctified? G-d created the world in six days. Therefore G-d ordered us to rest on Shabbos. The observance of Shabbos is a symbol of the relationship between G-d and the Jewish People as Rashi said on the words: Os Hee Bainei; G-d awarded us His day of rest as our day of rest. Chazal said that on Shabbos the Torah was given as it is written: remember the essence of the day. We learn from this that Shabbos given to us only because we accepted the Torah. It is written: I am Your G-d. With that statement G-d embedded within us one of His traits. Because we have within us this G-d-like trait, we must rest when G-d rests. That is why one who violates the Shabbos is called one who desecrates. That is why man must use his energy to recognize and believe that he has within him G-d-like qualities.

אנא, בכה גדלת ימינך

The prayer: **אנא, בכה גדלת ימינך** which is recited after **מזמור לדוד** in **תהילים פרק כט'** appears in various locations within the **ספירת העומר** particularly after **סידור**. In some **נוסחאות** it also appears in **קרבות** and as part of **המטה על שמע**. Its composition is shrouded in mystery. It is not found in early **סידורים** but begins to appear after the generation of the **א"ר**. Part of the mystery lies in the fact that the paragraph is usually reproduced with the title: **תפלת רבי נחוניא בן הקנה** who was a first century CE personality in the **משנה**. The **גמרא** attributes a prayer to him but it is the following:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כח' עמ' ב'—משנה. רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו: מה מקום לתפלה זו? אמר להם: בכניסתי אני מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי. גמרא. תנו רבנן: בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' א—להי שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. ביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' א—להי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים — אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אני עמל והם עמלים — אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני רץ והם רצים — אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת.

Translation: Mishnah. Rav Nebunia ben Ha-kanah used to say a prayer as he entered the Beth Ha-Midrash and as he left it, a short prayer. They said to him: what sort of prayer is this? He replied: When I enter I pray that no offence should occur through me, and when I leave I express thanks for my lot. Gemara. Our Rabbis taught: On entering what does a man say? 'May it be Your will, O Lord my G-d, that no offence may occur through me, and that I may not err in a matter of Halachah and that my colleagues may rejoice in me and that I may not call unclean clean or clean unclean, and that my colleagues may not err in a matter of Halachah and that I may rejoice in them'. On his leaving what does he say? 'I give thanks to You, O Lord my G-d, that You have set my portion with those who sit in the Beth ha-Midrash and You have not set my portion with those who sit in street corners, for I rise early and they rise early, but I rise early for words of Torah and they rise early for frivolous talk; I labour and they labour, but I labour and receive a reward and they labour and do not receive a reward; I run and they run, but I run to the life of the future world and they run to the pit of destruction.

The **תפלה** of **אנא, בכה גדלת ימינך** is considered a powerful prayer because it is viewed as a substitute for reciting G-d's name of 42 letters. Allegedly, that name is spelled out when you combine the first letter of each word found in **אנא, בכה גדלת ימינך**. To highlight

those letters, many סידורים reproduce sets of those letters at the end of each line. According to the following source, G-d's name of 42 letters was the name that G-d invoked in creating the world:

לקוטי מהרי"ח-אנא בכח. הנה דעת הסדר היום שלא לומר כאן אנא בכח רק קודם ברוך שאמר והיה העולם שם מקומה, והטעם מפני שבנוסה זה נרמו השם מ"ב כידוע ובכח השם הזה נברא העולם. אך קאמר שם גם כן טעם לנוסה דידן לאמרו אחר סדר הקטורת ע"ש. ולפענ"ד אפשר טעם נוסח דידן משום דידוע שסגולת הקטורת שמבריה הקליפות שלא יאחזו בהתפלות, והשם הזה של אנא בכח יש לו ג"כ סגולה זו כמ"ש בראשית חכמה פ"ז משער הקדושה ע"ש, לכך אחר הקטורת מזכירין ג"כ שם זה.

Translation: It is the opinion of the Seder Ha'Yom that it is not appropriate to recite the prayer: Ana B'Koach in the middle of Korbanos but instead should be recited just before Baruch Sh'Amar V'Haya Ha'Olam. The reason being that the words in the prayer: Ana B'Koach represent the name of G-d that contains 42 letters. It was through the power of that name that the world was created. The Seder Hayom also provides a reason for our custom to recite the prayer: Ana B'Koach after reciting the Kitores, burning of the spices. In my opinion our custom may be based on the fact that the Kitores had the power of blocking evil forces from intercepting our prayers. So too the prayer of Ana B'Koach representing the name of G-d that contains 42 letters has the same power as it is written in the book Reishis Chochma. As a result it is appropriate to make reference to that name of G-d just after reciting the Kitores.

To highlight its importance, special instructions are provided for reciting its words:

לקוטי מהרי"ח-אנא בכח. ועיין בסידור היעב"ץ דיאמר כל ב' תיבות ביחד ויפסוק חוץ קר"ע יאמר ביחד, אך מדברי האריז"ל נראה שגם זה לא יאמר רק ב' תיבות יחד דהיינו שיאמר קבל רנת ויפסוק ויאמר עמך שנבנו.

Translation: Look in the Siddur of Rabbi Yaakov M'Emden who recommended the practice of reciting the words of Ana B'Koach in pairs and then pausing except for the words that represent the letters: Kuf, Reish and Ayin which should be said together. However from the words of the AR"I it would appear that even those words should be said as a set. Recite: Kabel Rinas, pause and then recite: Amcha Sagevinu.

Why is אנא בכח recited after מזמור לדוד in תהילים פרק כט'-מזמור לדוד?

לקוטי מהרי"ח-אנא בכח וכו'. הנה מנהג זה לומר אנא בכח אחר מזמור הבו הוא בפרי עץ חיים, והטעם על שם שהז' שמות היוצאין מאנא בכח שייכין עם הז' קולות שבמזמור הבו.

Translation: The custom to recite Ana B'Koach after reciting chapter 29 of Tehillim is found in the book: Prei Eitz Chayim. The reason being that the seven parts of the name of G-d that are referred to in Ana B'Loach are linked to the seven references to the word: Kol (sound) that are found in chapter 29 of Tehillim.

The following is further proof that אנא בכח is viewed as a representation of G-d's name of 42 letters:

מנהגי מרוקן-יש נהגו לעמוד לאמירת "אנא בכח" ופותחים בפסוק: זה שמי לעולם, וזה זכרי

להבין את התפלה

לדור דור.

Translation: Some have the custom to stand for the recital of Ana B'Koach and introduce the prayer with the verse: this is My Name forever and this is how You will remember Me for eternity.

Given the significance of **אנא בכה**, let us be sure that we understand its words:

אָנָא, בְּכַח גְּדֻלַּת יְמִינְךָ, תִּתִּיר צָרוֹרָה. אב"ג' ית"י²

Artscroll: We beg You! With the strength of Your right hand's greatness, untie the bundled sins.

Koren³: Please, by the power of Your great right hand, set the captive nation free.

קַבֵּל רִנַּת עַמְּךָ, שְׁגַבְנוּ, טְהַרְנוּ, נוֹרָא. קר"ע שט"ן

Artscroll: Accept the prayer of Your nation, strengthen us, purify us, O awesome One.

Koren: Accept Your people's prayer. Strengthen us, purify us, You who are revered.

נָא גְבוּר, דוֹרְשֵׁי יְחִוּדְךָ, בְּכַבֵּת שְׁמֵרָם. נג"ד יכ"ש

Artscroll: Please O strong One, those who foster Your oneness, guard them like the pupil of the eye.

Koren: Please, mighty One, guard like the pupil of the eye those who seek Your unity.

בְּרַכְם, טְהַרְם, רַחֲמֵם, צְדָקָתְךָ תָּמִיד גְּמִלֵם. בט"ר צת"ג

Artscroll: Bless them purify them, show them pity, may Your righteousness always recompense them.

Koren: Bless them, cleanse them, have compassion on them, grant them Your righteousness always.

חֲסִין קָדוֹשׁ, בְּרוּב טוֹבְךָ, נְהַל עֲרִתְךָ. חק"ב טנ"ע

Artscroll: Powerful Holy One, with Your abundant goodness guide Your congregation.

Koren: Mighty One, Holy One, in Your great goodness guide Your congregation

יְחִיד גְּאֵה, לְעַמְּךָ פְּנֵה, זוֹכְרֵי קִדְשְׁךָ. יג"ל פז"ק

Artscroll: Powerful Holy Exalted One, turn to Your nation which proclaims Your holiness.

Koren: Only One, exalted One, turn to Your people, who proclaim Your holiness.

שׁוּעַתָּנוּ קַבֵּל, וּשְׁמַע צַעֲקוֹתָנוּ, יוֹדַע תַּעֲלָמוֹת. שק"ו צי"ת

Artscroll: Accept our entreaty and hear our cry. O Knower of mysteries.

Koren: Accept our plea and heed our cry, You who know all secret thoughts.

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

Why do we recite the words: **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד** after reciting **אנא בכה**?

ספר אור זרוע ח"ב – הלכות יום הכיפורים סימן רפא–תניא ר' אומר כי שם ה' אקרא הבו גודל לא–להינו א"ל משה לישראל בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל

1. The groups of letters represent the first letter of each word in each line of **אנא בכה**. Together they constitute the letters in G-d's name that consists of 42 letters. One may look at the letters but one should not attempt to pronounce them.
2. The Koren סידור omits these sets of initials.
3. I provided the translation from the Koren סידור that was recently published with the translation, comments and introduction provided by Chief Rabbi Sir Jonathan Sacks of Great Britain. Some of you may have heard about the new סידור and were curious to see an example of the different approach in translating that the two versions of the סידור provide.

לא-להינו חנניא בן אחי ר' יהושע אומר זכר צדיק לברכה א"ל נביא לישראל בשעה שאני מזכיר זכר צדיק עולמים אתם תנו ברכה וזהו שיסוד הפייט והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים את השם הנכבד מפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה היו כורעים ומשתחיים ונופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו ומה שיסוד היו כורעים ומשתחיים ונופלי" על פניהם שכך כתב בספר של קדושות כשמסר ר' נחוניא בן הקנה את השם לתלמידיו צוה להם לכרוע ולפול על פניהם וכן אנו נוהגים לזכר ולדוגמא.

Translation: We learned: Rebbe said: the verse: when I call out G-d's name, respond with words describing G-d's glory, represent the following: Moshe Rabbenu said to the Jewish people: when I mention G-d's name, you respond with words describing G-d's glory. Chanaya the son of my brother Rabbi Yehoshua said: the legacy of Moshe Rabbenu is a blessing. Moshe the prophet said to the Jewish people: when I mention G-d's name, you bestow a blessing. Based on this Midrash, the composers of the piyuttim concerning the service in the Beis Hamikdash wrote: and the Kohanim and the people standing in the outer courtyard when they heard G-d's ineffable and great name being uttered by the High Priest in purity would bow and prostrate themselves and fall on their faces and say: Baruch Shem Kvod Malchuso L'Olam Va'Ed. In what did the composers base the line: would bow and prostrate themselves and fall on their faces? This was based on what was written that when Rabbi Nechunya Ha'Kaneh taught his students G-d's ineffable name, he would order them to bow down, prostrate themselves and fall on their faces. So too we act when he hear those words in the piyyut.

and תהילים פרק כט'-מזמור לדוד, **אנא בכה** may be the possible link between **מתן תורה** **ספירת העומר**. We noted in last week's letter that **תהילים פרק כט'-מזמור לדוד** was viewed as a commemoration of **מתן תורה** which linked it to one version of **לכה דודי** whose theme also was **מתן תורה**. In a similar manner **ספירת העומר** may be linked to **אנא בכה** since **ספירת העומר** was viewed as a countdown to **מתן תורה**. The following is one custom that supports the position that we recite **אנא בכה** after **ספירת העומר** as part of our countdown towards **מתן תורה**:

לקוטי מהרי"ח- ספירת העומר-**אנא בכה** וכו'. עי' בסידור ר' שבתי שאחר למנצה בנגינות יאמר **אנא בכה**, ועיין שם שיכוין בכל לילה לאות אחד מראש תיבות של **אנא בכה**, ובליל ו' לכל הששה אותיות ע"ש:

Translation: You will note from the Siddur of Rav Shabtai that after reciting La'Minatzeach Binginos one should recite the prayer of Ana B'Koach. He further instructed that each night he should have in mind one of the first letters of one of the words of the prayer of Ana B'Koach and on Friday night, he should have in mind the combination of six first letters that are posted at the end of each line.

The practice of reciting **אנא בכה** as a substitute for reciting G-d's name of 42 letters may have evolved from an older practice in which a **תפלה** consisting of 72 **פסוקים** was recited as a substitute of G-d's name of 72 letters. We encountered the name of G-d that consists of 72 letters when we studied the reason that **פסוקים** were added to our recital of **אז ישיר**

להבין את התפלה

within פסוקי דזמרה⁴. The תפלה that consists of 72 פסוקים appears after קרבנות in a סידור that represents the Italian Rite, published in 1557⁵. The publisher of the סידור added the following note just before the תפלה:

מהזור כמנהג רומה-מנטובה-אלו הם שבעים ושתים פסוקים עם סדר שם בן שבעים ושתים אותיות היוצא משלשה פסוקים "ויסע" "ויבא" "ויט", ורמזו פסוק הנה אנכי בא אליך בעב הענן והם כנגד ע"ב שמותיו של הקב"ה ובכל פסוק ופסוק יש בו הזכרת שם ד' תיבות והאומרם בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא ואינו ניוזק כל אותו היום, וסדרם הרב הגדול רבינו משה בר נחמן.

Translation: These are the 72 verses in which the opening letters of each verse combine to create G-d's name of 72 letters that is referred to in the words: Va'Yasah, Va'Yavoh and Va'Yet found in the words that describe G-d saving the Jews at the splitting of the sea. That name is further hinted to in the words: B'Av⁶. Those letters are a hint to the name of G-d that has 72 letters. Every verse includes G-d's name of four letters. He who recites these verse each day is promised that he will enter the Next World and will not suffer any harm during that day. The one who arranged these verses is the Ramban.

After the תפלה that consists of 72 פסוקים, the same סידור contains the following note:

מהזור כמנהג רומה-מנטובה-ואחר כך אומר זה המזמור ארבעה פעמים ותמצא בו י"ח פעמים י"י וארבע פעמים י"ה עולים ע"ב כנגד ע"ב שמות הכתובים למעלה-מזמור לדוד הבו לה' בני א-לים...

Translation: After reciting the 72 verses, you should recite chapter 29 of Tehillim: Mizmor L'David Havu La'Shem four times because the chapter contains 18 references to G-d's name of four letters. Four times eighteen equals seventy-two, equal to the 72 times the person says G-d's name in the prayer of 72 verses.

In the מהזור כמנהג רומה, the recital of the prayer that represented the name of G-d that consisted of 72 letters was recited before מזמור לדוד הבו לה' בני א-לים. In our practice, מזמור לדוד הבו לה' בני א-לים, representing G-d's name of 42 letters is recited after מזמור לדוד הבו לה' בני א-לים. Irregardless of the order, it appears that G-d's name is invoked in both cases for the same reason; i.e to prevent harm. That there are מזיקין, harmful forces on ליל שבת, was one of the reasons that the recital of the פרק of משנה: במה מדליקין: משנה of פרק was instituted, as described in the following:

ספר כלבו סימן לה-ואחר כך אומר במה מדליקין, ואמרו הגאונים ז"ל דתקנו לאמרו כדי להמתין מאן דלא מצלי משום סכנה דבי שמישי דשכיחי מזיקין.

Translation: After Kiddush, they recited the paragraph of Mishna that begins: Ba'Meh Madlikin. The Gaonim stated that this practice was instituted for those who came late to synagogue and had not completed

4. See Newsletter 2-12.

5. The סידור can be found at the Jewish National and Library website: www.jnul.huji.ac.il/eng/. The prayer is found on page 5 of the סידור.

6. The two letters: "ע"ב" equal 72.

their prayers. Reciting this chapter of Mishna provided the opportunity for the late comers to catch up. The concern was that no one should be left alone in synagogue because of harmful forces that were about on Friday nights.

The prayer **אנא בכה** also appears in prayers said for the deceased. The של"ה explains:

של"ה—מסכת פסחים - פרק נר מצוה (עד)—ביחוד אהי"ה אשר אהי"ה יכוין שתי פעמים אהיה עולה מ"ב כמנין שם של מ"ב. וענין הזכרת שם של מ"ב מבואר בספר הפרדס סוף פי"ג משער השמות, שם של מ"ב בכל שם יש בו שש אותיות נגד שש כנפים שיש לשרפים, ועל זה נאמר שש כנפים שש כנפים לאחד, ושם זה טוב להזכירו בלילה קודם שינתו, וכן האדם סמוך לפטירתו, כי על ידי כנפים אלה בשתיים יכסה כו' ובשתיים יעופף הנשמה למעלה, ותזכה להנצל ממלאכי חבלה ומכל מזיקין ותזכה להי עולם הבא, עד כאן. ושמענו מתלמידי החכם הא—להי המקובל דמטמריין מתגליין ליה כבוד רבי משה קורדוורו ז"ל, כי ציום רבם שיהיו מוכנים ומזומנים אצלו בעת פטירתו, ובצאת הנשמה מהגוף יאמרו אנא בכה גדולת ימינך כו', ולכוין בכל השמות היוצאות ממנו, ובפרט "קרע שטן", שיקרע כח השטן שלא יצערהו ויבעתהו בעת הוצאת הנשמה.

Translation: When reciting the prayer that contains the words: Abeya Asher Abeya he should have in mind that the letters of the words total 42 which is equal to G-d's name that has 42 letters. The consequences of referencing G-d's name of 42 words is explained in the book: Ha'Pardes. The name of G-d that contains 42 letters is broken into seven parts that have six letters in each part. The six letters represent the six wings that fiery angels possess. That is what was meant by the verse: six wings, six wings to each. It is beneficial to refer to this name at night before going to sleep. In additional it is beneficial for a person to refer to the name before dying because with the help of those wings, the person's soul will travel up to heaven and will be saved from the angels that inflict harm along the way and from other dangerous elements and he will merit the Next World. We heard from the students of the wise man, the Kabbalist to whom angels extended honor, Rabbi Moshe Cordevero that Rabbi Cordevero ordered his students that they should be prepared to recite the prayer Ana B'Koach when he died and as his soul left his body and to concentrate on all the words in the prayer particularly to the combination of letters that spelled out: Karah Satan, tear Satan. Those words should combat the power of Satan in that Satan should not disturb him as his soul left his body.

סידור A Word About The Koren

The publication of any new סידור is an important event in the history of תפלה. There would be no purpose in publishing a new סידור unless the publisher intended to add, subtract and modify an existing סידור. The Koren סידור is no exception. It is our duty as students of תפלה to identify the additions, the subtractions and the modifications that the publisher undertook. A new סידור also reflects on the mood of the Jewish community at the time of its publication. In that vein, we can describe the publication of the Koren סידור as an attempt by Centrist Judaism to assert itself as a force within the Jewish community. **יישר כהל!**

במה מדליקין THE PLACEMENT OF

The placement of the **משניות** that begin with **במה מדליקין** within **שבת** is not uniform among the **נוסחאות**. In American **נוסח אשכנז**, **במה מדליקין** is recited after the **נוסח** that follows **ה' מלך גאות לבש** and **מזמור שיר ליום השבת** קדיש. In the current **נוסח ספרד**, it is not recited at all. In German **נוסח אשכנז**, **במה מדליקין** is recited after the **קדיש תתקבל** that follows **מגן אבות**. In **נוסח יהודי מורקו**, **במה מדליקין** is recited after **מגן אבות** and before the **פיוט** of **לכה דודי**. In **נוסח תימן**, **במה מדליקין** is recited after the **פיוט** of **בר יוחאי** which follows four **פסוקים** from **שיר השירים** that follow the **פיוט** of **לכה דודי**. In the **נוסח בני רומי**, **במה מדליקין** is recited after the **פיוט** of **לכה דודי** and after reciting the following:

ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל, ביום שבת קדש.

In the **נוסח סידור היעב"ץ**, the Siddur of Rav Yaakov M'Emden, which is described as **נוסח ספרד**, **במה מדליקין** is recited after the **קדיש תתקבל** that follows **מגן אבות**. What is the basis of the differences in practice? Let us begin with the placement provided in **סדר רב עמרם גאון**:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות—ולאחר שמקדשין בבית הכנסת אומר פרק אחד ממס' שבת, וזה הוא הפרק, במה מדליקין וגו' עד סוף פרקא.

Translation: After reciting Kiddush in synagogue, they read one chapter from Maseches Shabbos; i.e the chapter that begins: Ba'Mah Madlikin until the end of that chapter of Mishna.

Why are the **משניות** that begin with **במה מדליקין** recited at the end of **ערבית** on **ליל שבת**?

ספר העיתים סימן קמ"ו—וכתב מר רב עמרם הכי ומקדשין על היין בבית הכנסת להוציא אורחין ידי חובתן, ולאחר שמקדשין בבהכנ"ס אומר פרק אחד ממסכתא שבת והיא במה מדליקין ושפיר דמי למיעבד הכי מפני שהיא דבר בעתו לאדכורי הלכות הנר. נאה לומר ונאה למימר עליו קדושא דאגדתא. ובסדר מר רב עמרם נמי אמר במה מדליקין ואמר ר' אלעזר אמר רבי חנינא ואומר קדיש והאי קדושתא דתקינן רבנן משום סכנה דבי שימשי שכיחי מוזיקין ודילמא איכא דעייל ולא מצלי ועד דמצלי נפקו ציבורא ונשאר הוא ומסתכן ותקינן רבנן דמתאחרי ציבורא אחר תפילה כי היכי דלגמר צלותיה ונפיק בהדי ציבורא.

Translation: Rav Amrom wrote as follows: we recite Kiddush in synagogue so that guests who are present will be able to fulfill their obligation of reciting Kiddush. After reciting Kiddush in synagogue, they read one chapter from Maseches Shabbos; i.e the chapter that begins: Ba'Meh Madlikin. It is a good practice because it is an opportunity to review a timely matter, the rules of lighting candles. It is also an opportunity for public study of

Torah which can be followed by Kaddish D'Rabbanan. Seder Rav Amrom further provided that after reciting Ba'Meh Madlikin one should also recite the paragraph that begins: Amar Rabbi Eleazar, Amar Rabbi Chanina and to then recite Kaddish. This Kaddish was added by our Sages to the services out of concern for the danger that lurks in synagogues on Friday night from evil spirits. Some of those present in synagogue may have come late and did not have the opportunity to pray. If they tried to pray, they would be left alone in synagogue when the other congregants left after the services ended. The late comers would then be exposed to a dangerous condition. That was why our sages instituted a practice that delayed the departure of those present so that the late comers could catch up and leave with the others.

The practice of reciting the משניות that begin with מדליקין במה during תפלת ערבית on ליל שבת is not found in the סידור of רב סעדיה גאון and in the רמב"ם:

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ט'–הלכה י'–בלילי שבתות חוזר ש"ץ אחר שמתפלל בלחש עם הציבור ומתפלל בקום רם, אבל אינו מתפלל שבע אלא ברכה אחת מעין שבע, וכן הוא אומר ברוך אתה יי' א–להינו וא–להי אבותינו . . . מגן אבות בדברו מחיה מתים במאמרו . . . ומברך השביעי ומניה בקדושה לעם מדושני עונג זכר למעשה בראשית, א–להינו וא–להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכו' ברוך אתה יי' מקדש השבת, ואומר קדיש ונפטרינן כל העם.

Translation: On Friday nights after everyone has completed the silent Shemona Esrei, the prayer leader repeats only the opening Bracha of Shemona Esrei and not all seven Brachos. Instead he recites an abbreviated form of Shemona Esrei in the form of Magen Avos. He then recites Kaddish and those congregated go home.

The practice is found in the מחזור ויטרי:

מחזור ויטרי סימן קנו'–ברוך אתה יי' . . . א–ל עליון קונה שמים וארץ. מגן אבות בדברו . . . זכר למעשי בראשית: א–להינו וא–להי אבותינו וכו'. קדיש וכו'. ונהגו לומר משנה זו לספר סידור הדלקה:

Translation: Baruch Ata Hashem . . . Kaddish. They had the custom of reciting this Mishna in order to review the laws of lighting candles.

Here are more reasons given for reciting the משניות that begin with מדליקין במה during תפלת ערבית on ליל שבת:

פירושי סידור התפילה לרוקה [פז] משנת במה מדליקין–משנת במה מדליקין–במה מדליקין אומרים בבית הכנסת, להודיע לעמי הארץ באיזו פתילה יכולים להדליק בערב שבת ובאיזו שמן, כדי שלא יבא להטות.

Translation: We recite the chapter of Mishna that begins: Ba'Meh Madlikin to teach those who were uneducated about the types of wicks that may be used in preparing lights for Shabbos and the kind of oil that they could use so that they would not err in fulfilling this Mitzvah.

ספר חסידים (מרגליות) סימן קנד'–מצוה לשנות ארבעים מלאכות חסר אחת כדי שלא ישכח איזה מלאכה אסורה כמו שיש לדרוש במעשה מועדים לפני המועדים כך בענין שבת לפניו כדי למהר בצרכי שבת. אחר התפלה תקנו וקבעו לומר במה מדליקין בבית הכנסת

להבין את התפלה

כלומר קיימתי מה שבזאת המשנה. חוץ מיו"ט הנכנס לשבת לפי שכתוב ב' עשרתם ערבתי ואין מעשרין ביו"ט.

Translation: It is a mitzvah to review the 39 primary acts of work that are prohibited on Shabbos so that one will not forget which work is prohibited. This is similar to the requirement to review the Mitzvos of a holiday before the holiday. We act similarly before Shabbos in order to prepare properly for Shabbos. Chazal instituted the practice to recite the chapter of Mishna that begins: Ba'Meh Madlikin after reciting Tefilas Arvis on Erev Shabbos,. Its purpose was to affirm that one had fulfilled what one had learned in that Mishna. This chapter of Mishna was not recited on a Yom Tov that extends over Shabbos because within the Mishnayos that we read, we also learn a Mishna that discusses taking tithes and creating Eruvim. It would have been inappropriate to mention these acts on Yom Tov since we did not set aside tithes on Yom Tov.

The **אבודרהם** raised an objection to reading the **משניות** that begin with **מדליקין** at the end of **ערבית**:

ספר אבודרהם מעריב של שבת—ולאחר הקידוש נהגו לומר משנת פרק במה מדליקין מפני שיש בה דיני הדלקה ושלישה דברים שצריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם השכה. ומה שלא נהגו לומר דיני הטמנה במה טומנין וכירה שהסיקה משום טורה צבור אי נמי מפני שנר שבת הוא משום שלום הבית הוצרך להזהיר עליו יותר. ושמעתי שיש מקומות שאומרי' פרק זה בין המנחה לערבית וישר בעיני. כי קריאתו אחר ערבית מה תועיל. אז אינו עת לתקן פתילותיו ונרותיו ויעשה מלאכה מה שהיה היה, אבל כשקורא אותו בין המנחה לערבית אם שכח מלתקן ילך ויתקן.

Translation: After reciting Kiddush in synagogue, it was customary to read the the chapter of Mishna that begins: Ba'Meh Madlikin because it contains within it the rules for lighting candles and the three matters that one must remind others in the house to perform before Shabbos. We do not review the rules for insulating hot foods and for placing food on the stove because it would be burdensome for the community to read so many Mishnayos. In addition, candle lighting was unique because it was instituted to establish peace in the household making it an act that needed to be reinforced. I heard that there were places where they recite this chapter of Mishna between Mincha and Arvis. That practice appears to me to be a good practice because what good does it do to read those Mishnayos after Arvis. After reciting Tefilas Arvis, it is too late to correct what was done wrong. In addition, one might inadvertently try to correct what he did and thereby violate a prohibition. When he reads the Mishna after Mincha, he can still correct any mistake he may have made in preparing the lights for Shabbos.

The **ב"ח** tries to justify the practice or reciting **מדליקין** after **ערבית**:

ב"ח אורה חיים סימן רע'—ונוהגין לומר משנת במה מדליקין וכו'. נראה מהסדר שסידר רבינו דדעתו היא שיאמרו במה מדליקין אחר תפלת ערבית וקשה אדרבה טוב יותר לומר קודם תפלה מקמי שקיבל עליו שבת כדי שיוזכור להזהיר על ג' דברים ולתקן השמן והפתילה שלא יהא בה שום פיסול אבל אחר תפלת ערבית מה תועלת יש לו שיוזכור הלא אין בידו לתקן מעתה וכמ"ש בית יוסף, ויש לומר דאין טעם אמירת במה מדליקין היא כדי להזכירו הג' דברים ולהזהיר לבני ביתו אלא לפי שמקדימין להתפלל ערבית מפלג המנחה ואחר יציאת

בית הכנסת עדיין יום הוא ולא ישב לסעוד ולומר קידוש עד שחשכה על כן נהגו ללמוד בשעה שהוא פנוי ולא ראו ללמוד פרק יציאות השבת או פרק אחר אלא פרק במה מדליקין דמדבר בדין הדלקה ובג' דברים השייך לליל שבת כדי להזכירו אנב לימודו שאם הדליק בשמנים ופתילות האסורות להדליק בהם שאסור להשתמש לאורן וכן אם לא הפרישו מעשר שלא יאכלו אותם פירות ואם לא עירבו עירובי הצירות שאסורים לשלטל בחצר וכן בעירובי תחומין שלא ילך חוץ לתחום:

Translation: It appears from the order that the Tur provided that he believed that the Mishna of Bameh Madlikin should be recited after Tefilas Arvis. That was a difficult position to justify since it would be better to recite it before Tefilas Arvis. That would be before he accepted the obligations of Shabbos. He could then be reminded to alert his family to the three matters that he was required to mention to his family and he could still correct any mistakes he may have made concerning the oil or the wicks. After completing Tefilas Arvis what will be gained by learning how one should have lit the Shabbos candles correctly. That was the complaint of the Beis Yosef. We must therefore say that the reason that we recite the chapter of Mishna that begins: Ba'Meh Madlikin after Tefilas Arvis was not in order to be reminded of the three matters that a person must review with his family every Friday. Instead, because it was our custom to start Shabbos early, it was still light outside when we left synagogue. Some did not want to recite Kiddush and eat their Shabbos meal until it became dark. To fill the time, they would sit and study Torah. They chose not to study the chapter of Maseches Shabbos that dealt with carrying or the other chapters. They chose the chapter of Mishna that began: Ba'Meh Madlikin which discussed the laws of lighting candles for Shabbos and the three matters that a person must review with his family every Friday so that if he had been lighting improperly, he would learn how he should prepare the lights; if his family did not remove the tithes that he should not eat that food and if his family did not make the proper courtyard Eruvim that he was prohibited from carrying in the courtyard and if his family did not make an Eruv that allowed him to walk long distances, he should not walk long distances.

What may have persuaded some who follow נוסח אשכנז to move the recital of the משניות that begin with במה מדליקין to before תפלת ערבית is the position of the שולחן ערוך: שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רע' סעיף א'—נוהגים לומר פרק במה מדליקין, הספרדים אומרים אותו קודם תפלת ערבית, והוא הנכון.

Translation: It was customary to recite the chapter of Mishna that began: Ba'Meh Madlikin. The Sephardim recited it before Tefilas Arvis and this was the correct practice.

Why did not all who follow נוסח אשכנז change their practice?

מגן אברהם סימן רע'—קודם תפלת ערבית – כדי שידעו במה מדליקין. וצריך לומר דלפי שלא נהגו להדליק במדינות אלו בשמנים ובפתילות אלו אין חוששין לזה.

Translation: It was customary to recite the chapter of Mishna that began: Ba'Meh Madlikin in order that the public learned the correct manner to fulfill the Mitzvah of lighting candles for Shabbos. Since in our area we do not use the prohibited oils and wicks, we need not concern ourselves with studying those rules.

All the practices can therefore be traced to one of two concerns. Those who recited the משניות that begin with במה מדליקין in order to lengthen the service so that those who

להבין את התפלה

came late would finish with the others recited the משניות that began with במה מדליקין at the end of תפלת ערבית. Those who recited the משניות that began with במה מדליקין so that the public would review the rules for properly fulfilling the מצוה of הדלקת נירות, recited במה מדליקין before ברכו. It was their intent to review the rules before they accepted the obligations of שבת. That allowed anyone who was concerned that he had not lit the candles properly an opportunity to go home and fix what he had done wrong. Now that we identified the concerns that led to the practice of reciting במה מדליקין, let us consider whether one or both of those concerns could be challenged. If the practice of reciting במה מדליקין began as a means of lengthening תפלת ערבית, then why did חז"ל choose this set of משניות? הדלקת נירות was a מצוה דרבנן. Other aspects of שבת, including the ל"ט מלאכות, the 39 primary areas of prohibited work, were מצוות מדאורייתא, biblical prohibitions. Would not the time have been better spent studying biblical prohibitions rather than Rabbinically instituted practices? Likewise, if the practice of reciting במה מדליקין began as a means of teaching the public the particulars of lighting candles, then why recite it every שבת. Some of us have recited במה מדליקין, about 52 times a year for over 50 years. Was it really necessary to recite במה מדליקין so many times in order to understand the rules of lighting candles? And was the מגן אברהם not right in declaring that in areas where prohibited oils or wicks are not used, there is no need to review the rules for הדלקת נירות each week? Because the underlying reasons for reciting במה מדליקין can be challenged, some maintain that the practice of reciting במה מדליקין developed for an entirely different reason. It was instituted to reinforce the position of the Rabbis against the attacks by the Karaites who were particularly disturbed about the practice of preparing lights for שבת. In an article entitled: ברכה בלתי ידועה על קריאת פרק 'במה מדליקין' התגבשות נוסח התפלה במזרח ובמערב, Professor Naftali Wieder relates that the practice of lighting candles for שבת and sitting in a lit room on שבת were considered by the Karaites to be among the most egregious "sins" that חז"ל caused the Jewish people to commit. Because of the attitude of the Karaites, חז"ל concluded that the legitimacy of the practice of preparing lights for שבת, more than other practices, needed to be reinforced on a regular basis.

ברכה בלתי ידועה על קריאת פרק 'במה מדליקין'—(page 334) במצב כזה ראו מנהיגי היהדות המסורתית את עצמם חייבים להדוף את התקפת הקראים בפומבי ולהסביר בתוך עם ועדה את צדקת העמדה הרבנית. ההזדמנות המתאימה לכך היתה ערב שבת אחרי תפילת ערבית קודם שהקהל הלך הביתה לסעוד אור הנר, דבר שיש בו שום חילול שבת לפי הקראים, ודווקא אחר התפלה בשעה שכל הציבור נמצא בבית הכנסת. והאמצעי היעיל לכך היה קריאת משנת "במה מדליקין", והמטרה לא היתה קריאה גרידא, אלא לימוד

ודיון ראש וראשונה בסוגיית נר שבת; קריאת המשנה שימשה הזדמנות למרביצי תורה לברר וללבן את הנושא וללמד סניגוריה על ההיתר להדליק נר שבת. מובן מאילו שהדיון, מעצם טיבו, לא יוכל היה להצטמצם בנושא ההדלקה מלבד אלא גלש מאילו אל המוטיב המרכזי של הפולמוס הרבני-קראי: סמכותם של החכמים ומהימותה של תורה שבעל פה. וכך הפכה לימוד משנת "במה מדליקין" למוקד של פולמוס והתנצחות בין שני העדות, לזירה של מלחמת מגן ותנופה כאחת.

Translation: In that kind of situation, those in charge of safeguarding traditional Jewish thought saw themselves obligated to publicly repel the attacks by the Karaites and to emphasize in each community the correctness of the position of the Rabbis. The appropriate time to do so was on Friday night after Tefilas Arvis before those congregated went home to eat by the light of the candles, an act that was considered a violation of a prohibition of Shabbos by the Karaites. The end of the service was chosen because by that time the number of people present at the service would be at its peak. The Rabbis viewed the recital of the Mishna that began: Bameh Madlikein as the most effective method of delivering their message. The purpose in reading the Mishna was more than simply reading its words. Its prime purpose was to open the Mitzvah to review and to discuss any concerns about the Mitzvah of lighting candles. Reciting the Mishna provided an opportunity for those who were spreading Torah to explain and clarify the issue and to present a defense of their position that lighting candles was permitted in anticipation of Shabbos. It was clear that the discussion from its nature was not limited to the issue of lighting candles but led into a further discussion about the conflict between the Rabbinate and the Karaites; the authority of the Rabbis and the reliability of the Oral Law. In that way, the discussion concerning the Mishnah Bameh Madlikein could lead to a full review of the dispute between the Rabbinate and the Karaites and the battle for supremacy between the two parties. The synagogue served as a battleground where the Rabbis could defend their position and could attack their adversaries.

On page 335 of his article, Professor Wieder reported that he found a סידור which provided that the following ברכה be recited before reading the chapter of משנה that began with: במה מדליקין. He opined that this discovery confirmed his theory that the practice of reciting במה מדליקין was instituted as a means of responding to the attacks of the Karaites:

ברוך אתה יי' א-להינו מלך העולם אשר בחר בחכמים ותלמידיהם ונתן להם תורה מהר סיני על ידי משה רבינו וצוה אותם לקרא בתורה במשנה בתלמוד בהלכה לקנות חיי שני עולמים. ובחר במשה רבנו מכל הנביאים ודבר עמו פנים בפנים שנאמר פה אל פה אדבר בו וגו' ואחריו בחר ביהושע תלמידו ושבעם זקנים ונביאים וחכמים ותלמידים וצוה אותם בשמירות שבת ובהדלקת הנר של שבת במה מדליקין . . .

Translation: Baruch Ata . . . who chose the Sages and their students and gave them the Torah on Mount Sinai in the hands of Moshe Rabbenu and commanded them to study the written law and the oral law, Mishna, Talmud, Halacha, in order to merit life in two worlds. And chose Moshe Rabbenu from all the prophets and spoke to him face to face as it is written: face to face I spoke to him etc. To succeed Moshe Rabbenu, He chose Yehoshua, Moshe's student, and the 70 elders, prophets, sages, and their students and commanded them in the laws of observing Shabbos and of preparing light for Shabbos: Bameh Madlikein . . .

לכה דודי: פיוט THE WORDS WITHIN THE

The פיוט of לכה דודי is not an easy פיוט to understand. One difficulty lies in defining the word: דודי in the statement: לקראת כלה? The תכלאל המבואר¹ explains:

תכלאל המבואר – לך הקדוש ברוך הוא, ונצא יחד.

Translation: Come G-d, let us go out together.

In his סידור המפורש, Yaakov Weingarten provides a different definition:

דודי – אהובי (מצודת דוד שיר השירים א', יד') והכונה לכנסת ישראל. וכאן קודם קבלת שבת מכונה כנסת ישראל בשם "דוד" והשבת שם כלה. ובחרוז "בואי בשלום" שהוא לאחר קבלת שבת – שהיא כעין הכנסה לחופה, נקראת בעל – "בואי בשלום עטרת בעלה" – על פי מהרש"א שבת לב', ב'.

Translation: Dodi means my beloved. The word represents the Jewish people. Before the Jewish people accept the duties and responsibilities of Shabbos, they are called: Dod and Shabbos is called: bride. In the last paragraph: Bo'Ee B'Shalom which is recited after the Jewish people have accepted the duties and responsibilities of Shabbos and which is deemed similar to the act of entering under the Chuppah, the Jewish people are called: husband, as we say: Bo'Ee B'Shalom Ateres Ba'Alah. This is in accordance with the comments of the Maharsha on Maseches Shabbos, 32, 2.

The definition of the word provided by the תכלאל המבואר is the definition adopted by most translators. However, this definition is open to challenge: Why do we invite הקדוש ברוך הוא to join us to greet the שבת? More importantly, if the word דודי represents G-d, why do most translators explain the second paragraph of לכה דודי that begins: לקראת שבת לכו ונלכה as a call to the Jewish community to welcome the שבת. If the definition of the word: דודי is G-d, the paragraph that begins: לקראת שבת לכו ונלכה should likewise be interpreted as a call to G-d to join us in welcoming the שבת.

The link between the themes of welcoming שבת; i.e., paragraphs, 1, 2 and 9 of the פיוט, and the prayer for the re-establishment of the בית המקדש, paragraphs, 3, 4, 5, 6, 7 and 8 is another issue that is difficult to explain. Rabbi Samson Raphael Hirsch, זצ"ל, describes the connection as follows:

'לקראת וכו' – is the call upon all the members of the Jewish community to welcome and receive the Sabbath as the source of all blessings. Truly, even as the Sages have said it, the Sabbath is the most precious pearl' that G-d could give His people from

1. The סידור follows נוסח תימן.

His treasure chamber. Happy is he who, in keeping with the purpose of the Sabbath, welcomes that day by placing himself and his whole world, together with all of his endeavors and ambitions, his successes and failures, his gains and his losses at the feet of G-d. Our Sages have taught that a person who follows this course, knowing that he has either fulfilled his duty entirely or, at least, made atonement for past error, and who, for the twenty-four hours of the Sabbath that follow, does not permit himself even to think of his ordinary weekday pursuits, with each Sabbath receives *me'en olam habbah* a glimpse of the bliss of the world to come. All of terrestrial life, with its misery and woe, with its care and distress, retreats before the serene majesty of the Sabbath, and the eyes of man, reflecting his contented smile, sense the nearness of the grace of his Father in Heaven Who, with a tender look of approval rewards him for having delivered up to his Maker, for a period of twenty-four hours, the struggle and strife of the week. But even as all the pain and sorrow of the individual recede before the holy Sabbath, which brings comfort and hope to every wounded heart, so the Sabbath also transforms the sad and sorrowful outlook as regards Yisrael's collective fate as a nation into glorious vistas of hope and consolation. Yerushalayim is once more **מקדש מלך עיר מלוכה**, the Sanctuary and the City of G-d, of that G-d Whom the Sabbath proclaims as the King of the Universe in all His supreme sovereignty. Once again He gathers His people about Him like a garment of glory, so that the sons of His nation will all serve to glorify Him. . . . This is the confident hope which each Sabbath awakens within us anew. **לא תבושי וכו'**, Zion will not be deceived in its trust, nor will she be found unworthy of the fulfillment of the hopes thus fostered. Even now that she is in ruins, Zion still remains the mother of her people, consoling and comforting its remnants. In vain **והיו וכו'** do ruthless tyrants seek to destroy her; they will perish, but Zion and Yisroel will live on. In due time the attacks of the nations against her will cease and the ancient covenant which G-d made with Zion long ago will come into view once more serenely and in all its glory. All the rest of mankind to the left and to the right of Zion shall then join her, and, once the sovereign power of G-d will be revealed through Zion's resurrection for all to see, joy and serenity will hold triumphant entry on earth.

The **עיון תפלה** provides a different explanation:

עיון תפלה—מקדש מלך. זו ירושלים, על שם הכתוב (עמוס ז', יג') כי מקדש מלך הוא. מכאן ואלו מדבר המשורר נגד ירושלים, וענין ירושלים לשבת הוא על יסוד מאמר חז"ל (שבת קיח', ב') אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, ועתה כשישראל מקבלין את השבת לשמרה כהלכתה ינחם את ירושלים ויתן תקוה בלבה שקרובה גאולתה לבוא.

Translation: Mikdash Melech-This is a reference to Yerushalayim based on what is written (Amos 7, 13) Ki Mikdash Melech Hoo. From this point forward, the composer speaks about Yerushalayim. The link

להבין את התפלה

between Yerushalayim and Shabbos is based on a statement by Chazal: (Maseches Shabbos 118, 2) if the Jewish people observe Shabbos properly for two weeks in a row, they will be immediately rescued. In this poem we pray that in the merit of the Jewish people accepting the observance of Shabbos according to its rules, G-d will have pity on Yerushalayim. Observing Shabbos provides the hope that the ultimate redemption is nearing.

In a תשובה in which former Sephardic Chief Rabbi Bakshi Doron tries to pinpoint when קבלת שבת takes place, Rabbi Doron provides the following explanation for the link between שבת and the rebuilding of the בית המקדש:

בנין אב – סימן ו. קבלת שבת במחשבה, בדיבור ובמעשה-ו. ירושלים והשלום בלכה דודי – הפיוט לכה דודי שנתקבל בכל תפוצות ישראל כקבלת שבת בדיבור, פותח בקבלת השבת ובמעלותיה, בכתוב שמור וזכור, ולקראת שבת, אולם שאר חלקי הפיוט מדברים בירושלים שבחה וגאולתה, ובסיום הפיוט הכמיהה לשלום, בואי בשלום עמרת בעלה, את ברכת השלום נוהגים בכל תפוצות ישראל להזכיר בתפילת קבלת שבת בפרק מזמור לדוד, המסתיים בה' יברך את עמו בשלום, ויש להבין מה ענין ירושלים והשלום לקבלת שבת, מה ראה רבי שלמה אלקבץ זצ"ל להדגיש את שבחה של ירושלים והתפילה לגאולתה, בפיוט לכה דודי שכולו קבלת שבת, מדוע סיים בשלום, ומה טעם בכל קהילות ישראל מקבלים פני שבת בפרק מזמור לדוד המסתיים בשלום.

Translation: The poem: Lecha Dodi that has been universally incorporated into the Jewish liturgy for Friday night and has been deemed to be the moment when accepting the duties and responsibilities of Shabbos is performed by the means of words, opens with the paragraphs: Shamor and Zachor and Likras Shabbos. The subsequent paragraphs present a different theme; i.e praise of Yerushalayim and a request that Yerushalayim be rescued. At the end of the poem, we find a longing for peace; Bo'Ee B'Shalom Aterest Ba'Alah. The poem includes a request for peace even though it is a universal custom to recite chapter 29 of Tehillim which ends with the words: and may G-d bless the Jewish people with peace, before saying Lecha Dodi. We need to understand the connection between Shabbos, Yerushalayim and peace. We further need to understand what prompted Rabbi Shlomo Alkabetz, זצ"ל, to emphasize the praise of Yerushalayim and a prayer for its rescue in the poem of Lecha Dodi which he composed to be the words by which we accept the duties and responsibilities of Shabbos. Why did he end with a message of peace and why in all congregations do we still welcome Shabbos with chapter 29 of Tehillim which also ends with the theme of peace.

ונראה שהמקור להזכיר את ירושלים והשלום בקבלת שבת, היא במטבע שטבעו חכמים בברכות. בתפילת ערבית בכל יום מסתיימת קריאת שמע, בשומר עמו ישראל לעד, ואילו בשבת תקנו לברך "הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל ישראל ועל ירושלים", ולפי שהשלום וירושלים כלולים בברכת השבת, הדגישם רבי שלמה אלקבץ זצ"ל בלכה דודי, אם בכל ערב התפילה מסתיימת בבקשה לשמירה גשמית שהקב"ה ישמור צאתנו ובואנו, בשבת שיש בה פריסת שלום, ואוירה של קדושה, הבקשה מסתיימת בשלימות הרוחנית, לפי

שהשבת כתכלית מעשה שמים וארץ, יש בה לגלות כבודו יתברך, ולהעיד על הבורא וגדלותו, שלימות זו נמצאת בירושלים במקום אשר צוה ה' את הברכה וזה שער השמים, וזה מקור הברכה בשבת להרגיש ולחוש את קרבתו יתברך, ולהודות לו ככתוב "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה'."

Translation: It appears that the source for referring to Yerushalayim and peace as part of Kabbalas Shabbos is the wording of one Bracha that we recite on Friday night. In Tefilas Arvis each day, we end the third Bracha of Kriyas Shema with the words: Shomer Amo Yisroel La'Ad. On Shabbos we conclude the same Bracha by saying: Ha'POrais Succos Shalom Aleinu V'Al Kol Yisroel V'Al Yerushalayim. Since we incorporate both a reference to Yerushalayim and a prayer for peace in a Bracha whose theme includes Shabbos, Rabbi Shlomo Alkabetz, ז"ל, incorporated those same themes into his poem of Lecha Dodi. Each evening we end the Brachos of Kriyas Shema with a prayer for our physical needs and that G-d guard us as we come and go. On Shabbos which is a day in which G-d spreads peace and there is an atmosphere of holiness, the theme of the Bracha changes to a request for spiritual completeness. Since Shabbos also represents creation, it is necessary to speak of G-d's greatness as well. The completeness of spirit that we seek can only be found in Yerushalayim, the place where G-d extended His blessing and was the gate to heaven. That is the source of the blessing of Shabbos, to feel the closeness of G-d and to acknowledge Him, as it is written: Mizmor Shir L'Yom Ha'Shabbos. Tov L'Hodos La'Shem.

Another issue raised about the words in the **לכה דודי: פיוט** concerns the order of the words in the line: **שמור וזכור בדבור אחד**.

מאור ושמש² דברים פרשת ואתחנן-שמור את יום השבת לקדשו וגו'. ובדברות הראשונות נאמר (שמות כ' ז') זכור את יום השבת וגו'. ויש להבין, מה שאנו אומרים בפזמון 'לכה דודי', שמור וזכור בדבור אחד וכו', ולמה שינה הפייטן לכתוב 'שמור' קודם 'זכור'. הענין, דאיתא (ברכות ח' א') לעולם יכנס אדם שני פתחים ואחר כך יתפלל, והרבה פרושים נאמרו על זה; ועיקר הפרושים של שני הפתחים הוא יראה ואהבה, שהם שני שערים ופתחים, שעל ידי זה יוכל להתפלל ותעלה תפילתו למעלה. כי צלותא בלא דחילו ורחימא לא פרתח לעילא. והיראה היא מדת מלכות - שמים, והוא השער לה' צדיקים יבואו בו, והיא הפתח ושער הראשון, ואחריו הוא השער האהבה. ואיתא בזוהר הקדוש (הקדמה ה ב) תרי שבתות; שבת דמעלי שבתא ושבת דיומא שבתא, ושמור הוא מדת מלכות שבת דמעלי שבתא, וזכור הוא יומא שבתא. ולפי זה שפיר יסד הפיוט שמור וזכור בדיבור אחד, ברישא שמור והדר זכור, כי יראת שמים הוא שער הראשון אשר צדיקים יבואו בו.

Translation: In the first set of the Ten Commandments it is written (Shemos 20, 7) Zachor (remember) the day of Shabbos etc. We must try to understand the order of the words that we say in the poem of Lecha Dodi: Shomor V'Zachor were recited simultaneously. Why did the composer of the poem change the order

2. Rabbi Kalonymos Kalman haLevi Epstein was born in Cracow in 1751 to his father R. Aharon. R. Kalonymos was a disciple of R. Elimelech of Lizensk, the Seer of Lublin, and other great Chassidic leaders. He died in 1823. His work Ma'or VaShemesh is considered one of the foundations of Chassidic thought. It was published in 1842 by his disciple R. Yisrael Hillel Westreic.

להבין את התפלה

of the words from how they appear in the Torah. Why did he place the word: *Shomor* before *Zachor*. The answer can be found in what was written in *Maseches Brachos 8,1*: a person should pass through two doorways before entering the synagogue to pray. Many explanations are provided for the instruction given by the *Gemara*. The best explanation is that the two doors represent two emotions, fear and love. They are each doors and entryways that one must pass through in order to properly pray and to have one's prayers reach heaven. Prayer without fear and love will not rise above. Fear is an attribute one feels towards a monarch. That is what was meant by the verse: this is the gate through which the righteous pass. That is the first entryway. Then comes the entryway of love. The *Zohar* teaches us that two *Shabbosim* exist; *Shabbos* of the night (Friday night) and *Shabbos* of the day. The word: *Shamor* represents G-d being the supreme Monarch. *Shabbos* at night represents that attribute of G-d. The word: *Zachor* represents *Shabbos* day. Accordingly, the composer of the poem put the words in correct order. We must first experience *Shomor* and then experience *Zachor*. Fear of G-d is the first door through which the righteous enter.

Some³ argue that Rabbi Shlomo Alkabetz followed the רמב"ם's wording contained in his version of the middle ברכה of עשרה מוסף of שבת מוסף:

רמב"ם סדר תפילות נוסח הברכות האמצעיות—ברכה אמצעית של מוסף שבת, למשה צוית על הר סיני מצות שבת שמור וזכור ובו צויתנו י-י' א—להינו להקריב לך קרבן מוסף כראוי יהי רצון מלפניך י-י' א—להינו שתעלנו לארצנו וכו' ואת מוסף יום המנוח הזה נעשה ונקריב כו' עד על ידי משה עבדך ולא נתתו מלכנו לגויי הארצות ולא הנחלתנו מלכנו לעובדי אלילים גם במנוחתו לא ישכנו ערלים לבית ישראל נתתו זרע ישורון אשר בם בהרת המדת ימים אותו קראת א—להינו וא—להי אבותינו רצה נא במנוחתנו כו' עד ברוך אתה י-י' מקדש השבת.

The words: סוף מעשה במחשבה תחלה are another difficult line to understand. This is how Rabbi Samson Raphael Hirsch, זצ"ל, explains the phrase:

The Sabbath is as old as Creation itself. In fact, it is even older; it is not only *rosb* (first), but *kedem*, (ancient), for סוף מעשה וכו'. Man represents the ultimate goal of physical Creation. It was at man's feet that the Creator willed to lay His completed work so that man might administer it in a G-dly manner and in obedient service rendered of his own free choice. But if man is to discharge this mission faithfully, he is need of constant guidance and discipline, and it was the Sabbath that was charged with the task of supplying this guidance and spiritual training and thus providing an assurance that the goal originally envisioned in Creation would truly be fulfilled. Hence the Sabbath represents the ultimate purpose of Creation and, even as thought and intention always precede the planning of what is to be created, so, too, the Sabbath day existed as part of the Divine plan even before the actual work of creation was begun.

3. Rabbi Menashe Klein in his 'שו"ת משנה הלכות חלק ד' סימן לה'.

A SAMPLING OF CUSTOMS THAT SURROUND קבלת שבת

קבלת שבת Before שיר השירים Reciting

The practice of reciting שיר השירים before קבלת שבת is not found in early סידורים. It appears to be among the innovations that were introduced by the generation of the אר"י. The סידור אוצר תפילות points to the following excerpt from the זוהר as the source for the practice:

ספר שמות-פרשת תרומה-Rabbi Jose thereupon began to speak on the words: *The song of songs, which is Solomon's* (S.S.I, 1). Said he: "This song King Solomon poured forth when the Temple was erected and all the worlds, above and below, had reached their perfect consummation. And although concerning the exact time of its singing there is some difference of opinion among the members of the Fellowship, we may be certain that it was not sung until that time of absolute completion, when the Moon-the Shekinah-came to her fullness and was revealed in the full perfection of her radiance, and when the Temple had been erected in the likeness of the Temple that is above. The Holy One, blessed be He, then experienced such joy as He had not known since the creation of the world. When Moses set up the Tabernacle in the wilderness, another such was raised in the heavenly spheres, as we learn from the words: "And it came to pass... that *the* Tabernacle was reared up", the reference being to the other Tabernacle, to that which was above, namely the Tabernacle of the "Young Man", Metatron, and nothing greater. But when the first Temple was completed another Temple was erected at the same time, which was the centre for all the worlds, shedding radiance upon all things and giving light to all the spheres. Then the world was firmly established, and all the supernal casements were opened to pour forth light, and all the worlds experienced such joy as had never been known to them before, and celestial and terrestrial beings alike broke forth in song. And the song which they sang is the "Song of Songs", or, as we might render, "Song of the Singers", of those musicians who chant to the Holy One, blessed be He. King David sang "A song of degrees": King Solomon sang "the Song of Songs". Now what is the difference between the two? Do we not interpret both titles to signify one and the same thing? Verily, this is so, for both things are certainly one, but in the days of David all the singers of the spheres were not yet set in their rightful places to chant the praises of their King, because the Temple was not as yet in existence. For, as on earth, the Levitic singers are divided into groups, so is it likewise above, and the upper correspond to the lower. But not before the Temple was erected did they assume these their due places, and the lamp which before gave no light began then to shed radiance abroad, and then this song was sung to the glory of the Supernal King, the "King to whom peace belongs". This song is superior to all the hymns of praise which had ever been sung before. The day on which this hymn was revealed on earth was perfect in all things, and therefore the song is holy of holies. It is written in the Book of Adam that on the day when the Temple would be erected the Patriarchs would awaken song both above and below. Not that they would sing themselves, but they would rouse to song those mighty singers who preside over all worlds. On that day, it is said, Jacob the "perfect" one

arose and entered the Garden of Eden and caused it also to sing, and all the spices of the Garden likewise. He, therefore, it is who gave utterance to the song, since but for him the Garden would not have sung. This song comprises the whole Torah: it is a song in which those who are above and those who are below participate; a song formed in the likeness of the world above, which is the supernal Sabbath, a song through which the supernal Holy Name is crowned. Therefore it is holy of holies. Why so? Because all its words are instinct with love and joy. This is because the “cup of blessing” was then given with the Right Hand; and when this is so all is joy and love; therefore all the words of the Song of Songs are perfected with love and with joy. When the Right Hand was drawn back, (at the destruction of the Temple (Lam. II, 3), the “cup of blessing” was placed in the Left Hand, and therefore those who were above and those who were below broke out in lamentation, saying: “Where is the ‘cup of blessing’ of the supernal place which was wont to abide therein? It has been withdrawn and withheld from you”. Hence the Song of Songs, which emanated from the Right Side, is full of love and joy in all its words, but the Book of Lamentation, which marks the withdrawal of the Right Hand and the emergence of the Left, is full of complaint and lamentation. It may be asked, does not all joy and singing emanate from the Left Side, since the Levites who were the singers were from that side? The answer is that all joy which issues from the Left Side is due to the union of the Left with the Right. When the Right Hand combines with the Left, then the joy which belongs to the Right mitigates the turbulence of the Left, and is infused into the Left. But when the Right Hand is not active, the wrathfulness of the Left increases, and there is no joy. Then the cry rises “*Ey kal*”: “what will become of the ‘Cup of Blessing?’” It is retained in the Left Hand and the anger is hot and does not cool. No wonder, then, that there is lamentation and mourning. But the Song of Songs represents the “Cup of Blessing” when tendered by the Right Hand, and therefore all love and joy is found therein, as in no other song in the world. Therefore was this song aroused from the side of the Patriarchs. ‘On the day when this song was revealed the Shekinah descended to earth, as it is written, “And the priests could not stand to minister because of the cloud.” Why? Because “the glory of the Lord had filled the house of the Lord” (I Kings VIII, 11), On that day this hymn was revealed, and Solomon sang in the power of the Holy Spirit this song wherein is to be found the summary of the whole Torah, of the whole work of Creation, of the mystery of the Patriarchs, of the story of the Egyptian exile, and the Exodus therefrom, and of the Song of the Sea. It is the quintessence of the Decalogue, of the Sinaitic covenant, of the significance of Israel's wanderings through the desert, until their arrival in the Promised Land and the building of the Temple. It contains the crowning of the Holy Name with love and joy, the prophecy of Israel's exile among the nations, of their redemption, of the resurrection of the dead, and of all else until that Day which is “Sabbath to the Lord”. All that was, is, and shall be, is contained in it; and, indeed, even that which will take place on the “Seventh Day”, which will be the “Lord's Sabbath”, is indicated in this song. Therefore we are taught that he who recites a verse from the Song of Songs as a mere drinking song causes the Torah to dress in sackcloth and to complain before the Holy One, blessed be He: “Your children have turned me into an amusement for a drinking bout.” Yes, assuredly the Torah says this. Therefore it behooves the faithful to be wary, and to guard every word of the Song of Songs like a crown upon their heads. It may be asked, why, then, is the Song of Songs placed among the Hagiographa (which are not so sacred as the other two parts of Scripture)? The answer is, because it is the Hymn of Praise sung by the Community of

להבין את התפלה

Israel at the time when she is crowned above. Therefore no other hymn is so pleasing to the Holy One as this. (Davka Soncino Classics).

Clearly, the purpose in reciting **שיר השירים** before **קבלת שבת** was to hasten the coming of the **יום שכולו שבת**, the ultimate redemption. Some **סידורים** provide for the recital of four verses from **שיר השירים** for those who did not have an opportunity to recite the complete **שיר השירים**. The first letters of each verse taken together spell out: **יעקב**. From the above excerpt it is clear why the name of **יעקב** was chosen.

The Practice Of Wearing A טלית For קבלת שבת

Some Yemenite Jews follow the practice of wearing a טלית for קבלת שבת²:

התכלאל המבואר (page 164) – המנהג בתימן בערב שבת היה להתפלל מנחה גדולה, ואחר כך יצאו לבתייהם בעוד היום גדול, כדי להחליף בגדיהם בבגדי שבת. ובבתי הכנסיות הגדולים הקדימו לפני מנחה ללמוד בזוהר הקדוש כשעה אחת, במקלה ובקול רם (והיו מתאספים לשם רבים משאר בתי כנסיות). כשעה אחת לפני שקיעת החמה חזרו ובאו לבתי הכנסת כשהם מעוטפים בציצית³, קראו את מגילת שיר השירים, אמרו סדר קבלת שבת לכו נרננה וכו', והתפללו ערבית של שבת מבעוד יום. אולם כיום בארץ ישראל נשתנה הסדר. כשעה לפני שבת מתאספים הציבור בבית הכנסת, מתעפטים בציצית, וקוראים את מגילת שיר השירים, ורק אחר כך מתפללים מנחה.

Translation: On Fridays, it was the custom in Yemen to recite Mincha at its earliest time. They would return home while the day was still long in order to change into Shabbos clothes. In the large synagogues, they would study the Zohar before Mincha for at least one hour, in unison and out loud (gathered there were many people from other synagogues). About an hour before sunset, they would return to synagogue wearing their Taleisim. They would read the Megila of Shir Ha'Shirim. They would then recite the order of prayers that constitute Kabbalas Shabbos beginning with Lechu Niranina etc. and they would recite

1. ישקני מנשיקות פיהו כי טובים הדיך מינין:
עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיני יבא דודי יגנו ויאכל פרי מגדיו:
קול דודי הגה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות:
באתי לגני אהתי בלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:
2. This practice should not be surprising. Keep in mind that Ashkenazic Jews wear a Talis for Maariv on Yom Kippur.
3. שו"ת רדב"ז חלק ד סימן רמד – וכבר ראיתי מי שהפליג על המדה וכתב שאסור לצאת בליל שבת בטלית אפילו מצויצת כהלכתה דלילה לאו זמן ציצית הוא. ואני מן המתירין דאע"ג דלילה לאו זמן ציצית הוא מכל מקום מלבוש הוא לכל בר ישראל כיון שהיא מצויצת כהלכתה וברור הוא.

Translation: I read an opinion that differed with my opinion and held that it was prohibited to walk out wearing a Talis on Shabbos night even if the talis had proper tzitzis because the night was not the appropriate time to wear tzitzis. I am among those who permit that activity. Although the night is not the appropriate time to wear tzitzis, a talis is an article of clothing that is appropriate for a Jew to wear provided that it has proper tzitzis. It is clear to me.

Rabbi David ben Solomon ibn Avi Zimra, born in Spain in 1479 and died in Israel in 1573. He left Spain in 1492, as a result of the Spanish expulsion of the Jews. He emigrated to Safed. In 1513, he left Israel for Cairo, where he became head of the local Jewish community, chief rabbi, head of the rabbinic court and yeshiva. (Bar Ilan Digital Library)

Maariv while it was still day. Currently, in Israel, the order of the service has been modified. The congregation gathers about an hour before Shabbos, don their Taleisim, read the Megilah of Shir Ha'Shirim and only then do they recite Tefilas Mincha.

The source for the practice may be the following excerpt from the גמרא:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קי"ט ע"מ א'—רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא,
אמר: בואו ונצא לקראת שבת המלכה. רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת, ואמר: בואי כלה
בואי כלה.

Translation: Rav Hanina robed himself and stood at sunset of Sabbath eve and exclaimed, 'Come and let us go forth to welcome the queen Sabbath.' Rav Jannai donned his robes, on Sabbath eve and exclaimed, 'Come, O bride, Come, O bride!'

קבלת שבת The Order Of The Prayers Within

The תכלאל המבואר on page 176 presents the following note:

התכלאל המבואר—יש מקומות שבכדי לתת שהות למאחרים להגיע ולהתפלל תפלת מנחה עם הציבור, נהגו עם סיום שיר השירים, להסמיך אמירת המזמורים המתחילים במזמור לכו נרננה וכו' עד כי קדוש ה' א—להינו (סוף מזמור ה' מלך ירגזו עמים), ורק אחר כך מתפללים מנחה, ולאחר קדיש תתקבל אומרים מזמור לדוד הבו לה' בני א—לים וכו' וכל הסדר שאחריו.

Translation: In order to give individuals who are running late an opportunity to recite Tefilas Mincha with the congregation, some synagogues follow the following practice: after completing Shir Ha'Shirim, they recite the chapters of Tehillim that are part of Kabbalas Shabbos beginning with Lechu Niranina until Ki Kadosh Hashem Elokeinu (end of Mizmor Hashem Melech Yirgizu Amim) and only then do they recite Tefilas Mincha. After Kaddish Tiskabel, they recite Mizmor L'David Havu Lashem Binei Eilim etc. and the order of prayers that follow.

לכה דודי After אבל Greeting An

The practice of greeting an אבל after reciting לכה דודי is not found in ancient סידורים.

Even today, the practice is not found in Sephardic סידורים nor in נוסח ספרד. The era when the practice began is difficult to pinpoint. It may be an Ashkenazic custom that only began in the 1800's. The סידור עבודת ישראל, compiled in the 1800's by Rabbi Zeligman Baer, זצ"ל, in Germany, contains the following note:

סידור עבודת ישראל—כשיש אבל עומד בחצר בית הכנסת. החשוב שבקהל יוצא לקראתו ומכניסו לבית הכנסת קודם שמתחילים ברכו (ויש קהלות קודם שאומרים בואי בשלום) ואומרים לו: המקום ינחמך עם שאר אבלי ציון וירושלים.

Translation: When a mourner stands in the entrance of the synagogue, one of the important members of the congregation goes out to him and accompanies him into the synagogue before the congregation recites Barchu

להבין את התפלה

(there are some congregations who do this before reciting Bo'ee B'Shalom). Those present address the mourner in this manner: May G-d comfort you together with the others who mourn Zion and Jerusalem.

The book: ספר מנהגי אמסטרדם contains the following note:

ספר מנהגי אמסטרדם-פרק ב'-מנהגי שבת-סעיף ב'-קבלת שבת-ט) אבל תוך שבעה מכניסים בליל שבת סמוך לברכו מעזרה דבית הכנסת באומרם מה שאומרים לאבל. יא) הכנסה זו תיעשה על ידי חזן ושמש. ועכשיו, על ידי אלה שנקבעו לכך.

Translation: 9) A mourner during his first seven days of mourning is brought into synagogue on Friday night from the inner entrance of the synagogue just before the congregation recites Barchu and the congregation greets him by saying the words they are required to say. 11) This bringing in should be done by the head of the synagogue or the Shamas. Now it is done by the ones who have been chosen to perform this task.

Yehudah Brillman, the editor of the recent edition of ספר מנהגי אמסטרדם, points to the following as the source for the practice:

מחזור ויטרי סימן רעה-ואני יצחק בר' דורבלו ראיתי ברמרו דאתרייע ביה מילתא בר' יוסף בנו של רבינו יעקב בן רבנא מאיר מבנו. ואחר שהתפללו מנחה בערב שבת בבית הכנסת ישב לו ר' שלמה אחי רבינו שהיה מתפלל. ואמר לו רבינו יעקב אחיו לך להביא יוסף בני לבית הכנסת. שלח עמו החבר ר' יצחק בן רבינו שמואל ואחרים עמו. כיון שבא לבית הכנסת ירד הרב ר' שלמה לפני הארון ואמר ברכו: תמהתי מה טעם איחרו להביאו עד אחר המנחה כי ראיתי במלכות ברנויינא שנהגו להוליך האבל לבית הכנסת משעה שהציבור הולכין. עד שנודע לי טעמו של דבר שלא אמרו רבותינו באבל מקצת היום בטלו אלא ביום ראשון שמתחיל אבילות וביום אחרון בלבד. אבל בשאר ימים לא. שאם לא תאמר כן. ישב בכל ז' ימי אבלו מקצת היום בבקר ואחר יעשה צרכיו וילך חוץ לביתו אלא ודאי לא אמרו מקצת היום ככולו אלא בראשון ואחרון בלבד:

Translation: I, Isaac son of Dorbelo witnessed an incident involving Rabbi Yosef son of Rabbi Yaakov. After the congregation completed the recital of Tefilas Mincha on Erev Shabbos, Rabbi Shlomo brother of Rav Yaakov who had been praying, sat down. Rabbi Yaakov, his brother, said to him: go and bring Yosef my son into the synagogue. Rabbi Shlomo sent the Chaver Reb Yitzchok son of Rabbi Shmuel and others with him. When Yosef entered the synagogue, Rabbi Shlomo went down from his seat, went to the Oron and said Barchu. I was surprised that they delayed the services to bring the mourner into synagogue only after the congregation completed Tefilas Mincha. I had seen in the country of Bargonia that their practice was to bring the mourner in for Tefilas Mincha at the same time that the others entered for Mincha. My concerns about the practice were alleviated when I learned the reason for Rabbi Shlomo's practice. Concerning mourning there is a rule that part of a day is equal to the full day. That rule is only applicable to the first day when the mourning period begins and last day when the period of mourning ends. The rule is not applied to the other days. If that were not the case, then on each of the seven days the mourner would sit for part of the day and then go about his business outside of his house during the latter part of the day. To eliminate the possibility of that kind of conduct, they applied the rule only to the first and last days of mourning.

Rabbi Shlomo Zvi Shick (1800's), who wrote: *ספר תקנות ותפילות* explains the purpose of the custom to greet mourners after reciting *לכה דודי* as follows:

ספר תקנות ותפילות—שער ה'—שער תקנת משה—קבלה בידינו מאנשי כנסת הגדולה שעל ג' עמודים העולם עומד, א', על התורה דכתיב (ירמיה ל"ג) אם לא בראתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת, ב', על העבודה זו עבודת קרבנות, שמצינו שהקריב נח הקרבנות נשבע הקב"ה שלא יביא מבול לעולם, ובזמן שאין בית המקדש קיים סדר הקרבנות והתפלה הם במקום קרבן (רמב"ם פ"א מתפלה), ג', ועל גמילות חסדים דכתיב עולם חסד יבנה (תהילים פ"ט), והוא לשמח חתן וכלה, לנחם אבלים, לבקר חולים לקבור מתים, ולהלביש ערומים ולהאכיל רעבים ולהשקות הצמאים.

Translation: We learned from the men of the Great Assembly that the world stands on three foundations; first, the foundation of Torah as it is written (Yirmiyahu 33) had I not created days and nights, I would not have given the laws of heaven and earth. Second, on service; i.e. the service of the sacrifices. We find that Noah brought sacrifices because of which G-d swore that He would never again cause a flood to ravage the Earth. Once the Beis Hamikdash was destroyed, the description of the sacrifices and prayers became a substitute for the sacrifices (Rambam, Hilchos Tefila, chapter 1). Third, on the merit of acts of kindness as it is written (Tehillim 89): kindness causes worlds to be built. Acts of kindness include rejoicing with a groom and bride, comforting mourners, visiting the sick, burying the dead, providing clothing to those who do not have clothing, feeding the hungry and quenching the thirst of the thirsty.

והנה מי שיש לו עין יפה ימצא כי מעת היתה ישראל לגוי עשו כל השתדלות לתקן תקנות למען כל בני העיר יהיו עוסקים בציבור לקיים את שלשה עמודי עולם במקום אחד. ונחזי משה רבינו היה הראשון שתיקן שיהיו קורין בתורה בציבור בשבת וביום טוב ולא יהיה ג' ימים בלא תורה... היוצא מדבריהם שמשה רבינו תקן להקהיל העדה בשבת וביום טוב כדי שילמדו תורה בציבור למען ידעו מה טוב ומה ה' דורש מאתנו, והכל כדי לחזק את עמוד התורה; בעת שבית המקדש קיים היה קרבנות ציבור וקרבנות יחיד ובו שרו הלויים שירות ותשבחות והציבור והיחיד הביאו תודה על קרבן המזבח לרצון לפי ה', ובעת שנחרב בית המקדש ראו אנשי כנסת הגדולה שעמוד העבודה נתמוטט וינעו אמות הסיפים, לזאת עמדו ותיקנו תפלה בציבור, ויען כי בששת ימי המעשה זה פונה לזיתו וזה לכרמו תיקנו שיהיה בכל עיר עשרה בטלנים (ב"ק פ"ב עיי"ש ברש"י) למען יתקדש שם שמים בציבור בכל יום ויום, ולמען יתקיים עמוד העבודה בציבור תיקנו עשרה בטלנים; ולמען חזק את עמוד גמילות חסדים בכל הענפים בציבור תיקנו אנשי כנסת הגדול לנדור בבית הכנסת בעת קריאת התורה בין גברא לגברא לדברים טובים שהם בכלל גמילות חסדים... ובמה שנודר לצדקה בזה מפרנסין עניים, מאכילין הרעבים ומלבישין ערומים וכדומה, ובזה רצו לחזק ולהקים את עמוד גמילת חסדים בציבור.

Translation: Anyone who has a keen eye can discern that from the time the Jewish people became a nation, their religious leaders strove to institute practices that would cause the general population to perform acts in one place (i.e. the synagogue) that involved the three foundations of Judaism. We find that Moshe Rabbenu

להבין את התפלה

was the first to institute the practice of reading the Torah in a group of ten or more men on Shabbos and on holidays and the rule that not more than three days should pass without hearing the Torah being read . . . From their words we can conclude that Moshe Rabbenu instituted the practice of reading the Torah in a group of ten or more men on Shabbos and on holidays in order to cause the study Torah in public so that those congregated would learn what was good and what G-d had demanded of us. All of this was done in order to strengthen the foundation of Torah. When the Beis Hamikdash stood, communal sacrifices were brought and so were individual sacrifices. The Leviim sang there songs of praise. The community and individuals brought sacrifices of thanks in accordance with the words of G-d. Once the Beis Hamikdash was destroyed, the foundation of service became weak. In order to strengthen the foundation of service, our Sages instituted the practice of praying in a group of ten or more men. Since during the work week, some were busy with their fields and some were busy with their orchards, they instituted the practice that in each community ten men were designated to be present in synagogue at all times in order that G-d's name would be sanctified in public each day and so that the foundation of service would be strengthened each day. In order to strengthen the foundation of acts of kindness they instituted the practice that each person who was called to the torah donated money for good deeds. That practice was part of what constituted acts of kindness . . . From what was donated, the poor received help. The community could feed the hungry, clothe those who had no clothes and similar acts. By doing so they strengthened the foundation of acts of kindness.

ויען כי בכלל עמוד גמילת הסדים הוא לשמה התן וכלה ולנחם אבלים, לזאת רצו לתקנו בשלימות בציבור, ומה עשו אנשי כנסת הגדולה? התקינו שיהיו חתנים ואבלים הולכים לבית הכנסת, ואנשי המקום רואים בבית הכנסת את החתן ושמחים עמו, ורואים את האבל ומתאבלים עמו ויצאו ישראל לידי חובתן בגמילת הסדים, עד כאן לשונו. מפרש בברייתא שתכלית תקנתם היה לחזק עמוד גמילת הסדים בציבור. ובוה נודע לנו שמה שנוהגין עוד היום להפך פניהם בבית הכנסת בעת שאומרים באי בשלום היינו קודם קבלת שבת, ומה טעם יש בוזה? מראש אמרתי שהמנהג בא יען שמצינו בש"ס שבת קי"ט והובא בטור או"ח ס' רס"ב שר"ח מעטיף בטליתו וקאי בפניא דמעלי שבתא ואומר בואו ונצא לקראת שבת מלכתא, ר"י אמר באי כלה באי כלה עיי"ש,

Translation: Since rejoicing with a groom and bride and comforting mourners are part of the foundation of kind acts, our Sages wished to incorporate such acts into our communal activities. What did the Men of Great Assembly institute? They began a practice of having grooms and brides and mourners come to synagogue. Those congregated would then see the groom and rejoice with him. They would see the mourner and comfort him. By doing so the Jewish people fulfilled part of their obligation to perform kind acts. We can conclude from the Baraisa that the purpose of instituting the practice was to strengthen the foundation of kind acts in a public forum. From that we can learn the reason for our practice of turning around in synagogue when we recite Bo'Ve B'Shalom just before Kabbalas Shabbos. What reason could there be for such an act? At first I believed that we performed that act based on the Gemara, Maseches Shabbos 119 brought in the Tur Orach Chaim Siman 262 that Rav Chanina wrapped himself in his Talis and went to greet the Shabbos and said: Bo'Oo V'Naitzai Likras Shabbos Malchisa. Rav Yosse said: Bo'Ee Kallah, Bo'Ee Kallah.

אך כפי הברייתא הנ"ל מבורר שמנהג הפכת פנים הוא מנהג ישן נושן כדי לראות אם עומדים במקום המיוחד לאבלים ובמקום המיוחד לחתנים, למען ידעו את מי

לנתח ועם מי לשמוח ביום השבת כדי לקיים מצות גמילת חסדים. ומוזה בא שנהגו לקרות קודם קבלת שבת לקראת אבל ואחר קבלת שבת כשיש ברית מילה בעיר במשך השבוע הבאה קורא השמש דבית הכנסת: זכר, למען ידעו אלו שאינם רגילים לבוא לבית הכנסת בששת ימי המעשה שיש בעיר אבל לנחמו ושיזכרו לבוא לברית ביום המילה לקיים מצות גמילת חסד בציבור, יען דאם יש אבל עני בעיר ואין לו מה לאכל ועושה מלאכה כדי לאכל אמרו תבא מארה לשכניו שהצריכו לו לכך, לכן צריכין בני העיר לידע מי הם האבלים כדי לנתח אותם וגם לפרנסם כשצריכין לכך.

However, from the aforementioned Baraisa it appeared that it was an ancient practice to turn around to see if in the place set aside for mourners, mourners were present and if in the place designated for grooms, grooms were present, in order that those congregated could know who to comfort and with whom to rejoice on Shabbos in order to fulfill the mitzvah of performing kind acts. From this developed the practice to call out before Kabbalas Shabbos: towards the mourners and after Kabbalas Shabbos if a Bris was to take place in the city within the following week, the Shamas would call out: remember, so that those who did not come to shul during the week would know that a mourner was present in the city and that it was necessary to comfort him and they would know that a boy was born and that they should come to the Bris on the day of the Bris in order to fulfill the obligation for the community to be involved in performing acts of kindness. If there was a mourner who was poor in the city and who generally did not have what to eat and was required to perform day work in order to support himself, (bad things will happen to such a community where poor people have to resort to such activity), the members of the community needed to know so that they could comfort them and provide them support when they needed it.

The custom of announcing the birth of a boy during קבלת שבת (just before ברכו) is still practiced according to the current סדור בני רומי (Roman Rite). The following is announced:

משכיל מכתם שירו רעים, לכבוד איש תם ותמים דעים,
גם אמרו מה טוב ומה נעים, ילד הנימול לשמונה,
אשיר היום לברית מילה, זמרה שגיון ותהלה,
תודות אקריב כדמות עולה, וכמו תורים ובני יונה.

Translation:

*My friends, sing a song in honor of the simple man with the pure mind,
Say how wonderful and good is this boy who will be circumcised on the eighth day;
I will sing today in anticipation of the circumcision; songs, hymns and words of praise;
Sacrifices of thanksgiving I will bring forth in the form of a burnt offering, with turtle doves and doves.*

ליל שבת ON תפלת ערבית OF ברכות קריאת שמע THE

Let us return to סדר רב עמרם גאון to review what he writes about the ברכות קריאת שמע of ליל שבת on תפלת ערבית:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ועומד שליה צבור ומתחיל והוא רחום ועונין ברכו, ומתחיל החזן אשר בדברו מעריב ערבים וגו', ומאן דאמר אשר כלה מעשיו, טעות הוא בידו. דשאלו מקמי רב נטרונאי מהו לומר אשר כלה מעשיו בערב שבת, והשיב כך מנהג בשתי ישיבות, אין אומרים אלא אשר בדברו. ואומר אהבת עולם בית ישראל, וקורין קריאת שמע ואמת ואמונה כדרך שאומרין בחול: וחותרם פורש סוכת שלום עלינו ועל עדת ישראל ועל ירושלם:

Translation: The prayer leader stands and begins by reciting V'Hu Rachum. The congregation then responds to the prayer leader calling out: Barchu. The prayer leader begins: Asher Bidvaro Ma'Ariv Aravim etc. Those who modify the first Bracha of Kriyas Shema on Shabbos night and say: Asher Kilah Ma'Asav B'erev Shabbos (who completed His work on the eve of Shabbos) are in error. It was asked of Rav Natroni: what do you think about modifying the first Bracha of Kriyas Shema on Shabbos night to read: Asher Kilah Ma'Asav B'erev Shabbos. He answered: This is the custom in the two Yeshivos of Babylonia: we do not recite a substitute for the Bracha of Asher Bidvaro. The prayer leader then recites: Ahavas Olam Beis Yisroel. They recite Kriyas Shema and Emev V'Emunah in the same manner as they are recited during the week. He ends the fourth Bracha of Kriyas Shema with Ha'Porais Succas Shalom Aleinu V'Al Adas Yisroel V'Al Yerushalayim.

The text of the ברכה of אשר כלה to which רב עמרם objects was composed as part of ברכות קריאת שמע. מנהג ארץ ישראל:

סידור רב סעדיה גאון-ואחרי שקיעת החמה קוראים קריאת שמע, ויש מכניסים זכר השבת בברכות שלפניה ושל אחריה ואומרים: ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר כלה מעשיו ביום השביעי ויקראהו ענג שבת קדוש ערב עד ערב התקין מנוחה לעמו ישראל כרצונו גולל אור מפני השך, וחשך מפני אור. ברוך אתה י-י, המעריב ערבים.

Translation: After sunset, we recite Kriyas Shema. There are those who insert references to Shabbos in the Brachos that come before and after the recital of Kriyas Shema: Baruch Ata Hashem . . . who completed His work on the seventh day and called the seventh day a day of joy, the holy Shabbos, from evening to evening; established a day of rest for the Jewish people as He desired . . . Baruch Ata Hashem ha'Maariv aravim.

A similar ברכה is found in the current סידור בני רומא:

ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר כלה מעשיו ביום השביעי, ויקראהו שבת קדוש, מערב ועד ערב, ונתנו מנוחה לעמו ישראל בקדשתו, בורא יום ולילה, גולל אור מפני השך, וחשך מפני אור. המעביר יום ומביא לילה, המבדיל בין יום ובין לילה, י-י צב-אות שמו.

ושמו חי וקים, תמיד הוא ימלוך עלינו לעולם ועד. ברוך אתה י-י, המעריב ערבים.

ברכות קריאת שמע in his סידור provides alternate versions of each of the שמע on רב סעדיה גאון ליל שבת. The second ברכה:

למען אהבת עמוסים נטעת עץ חיים שבת קדשת מימים ואתה הנחלת לתמימים ואהבתך לא תסור ממנו כי היא עטרת ראשינו נצה נצחים. ברוך אתה י-י, אוהב את עמו ישראל אמן.

Translation: Because of Your love for the burdened ones, You planted a tree of life. You sanctified the Sabbath out of all the days of the week and You made it the inheritance of those who are upright. May Your love for us never waver because Your love is worn by us like a crown on our heads forever and ever. Baruch . . .

The third ברכה:

אמת אמונתך בשביעי קיימת גזרת דברת הקשבנו ושמענו זכור חמדת טהורים ירשוה כתובה היא לראש ארבעה משעת נתינתה שמחה בה לב ישורון עדה פדיתה צדקה קנית רוממת שבת תמיד' בינך לבינינו כי בששת ימים עולמך תכנת ובשביעי נחתה למען שתניח לעמך ישראל אבות ובנים כעלו מן הים בגלה ברנה בשמחה רבה אמרו כלם מי כמכה בא-לים וגו' שמרי שביעי ראו את גבורתך על הים יחד כלם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלך לעולם. בגלל אבות הושעת בנים ותביא גאלה לבני בניהם. ברוך אתה י-י, גאל ישראל.

Translation: You fulfilled Your promise on Shabbos. On that day You gave us the Torah that has within it the commandments. You spoke. We listened. We heard the word: Zachor (remember). The pure who are close to You inherited the Torah. It was written that Shabbos was the most important of the holidays from the time the Torah was given with the hearts of Israel rejoicing while observing it. You rescued the Jewish people. You performed a great act of kindness. You uplifted Shabbos so as to always be a special link between the Jewish People and You. You created the world in six days and rested on the seventh so that the seventh day would be a day of rest for the Jewish people, Your nation. Fathers and sons when they survived the splitting of the sea, with great joy and happiness said together: Who is like You among the G-ds etc. Those who observed the Sabbath saw Your great acts of valor at the splitting of the sea. Together they acknowledged and said: G-d will reign forever. Because of our forefathers You saved their descendants. May You bring redemption to the children of their children. Baruch Ata . . .

The fourth ברכה:

השכיבנו י-י א-להינו לשלום, והעמידנו לחיים ולשלום, ופרום עלינו סכת שלום, כדבר שנאמר וישב עמי בנוה שלום ובמשכנות מבטחים ובמנוחות שאננות². ברוך אתה י-י, הפורש סוכת שלום על עמו ישראל.

Translation: Hashkeiveinu . . . as it is written: Yehayahu 32, 189 And my people shall dwell in a

1. Professor Ezra Fleischer in his book תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה at page 56 points out that this ברכה contains an alphabetical acrostic.

2. The insertion of a verse at this point in the ברכה is noteworthy since no other version of the ברכה contains a פסוק.

להבין את התפלה

peaceable habitation, and in secure dwellings, and in safe resting places; Baruch Ata . . .

The current **אמהבת עולם** of **ברכה** provides for the recital of the standard **סידור בני רומא**. However, they follow **רב סעדיה** in changing the **ברכה** of **אמת ואמונה**:

אמת ואמונה, בשביעי קיימת גזרת דברת, הקשבנו ושמענו זכור, חמדת טהורים יירשוה, כתובה היא לראש ארבעה, מעת נתנה, שמח בה לב ישורון. עדה פדיתה, צדקה קנית, רוממת שבת תמיד, בינך ובינינו אות היא לעולם, כי ששת ימים עולמך תקנת, ובשביעי נחת, למען שתניה לעמך ישראל. ולכבוד שמך שבחו וזמרו ברוך הוא. משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה, ואמרו כלם: מי כמכה בא-לים ה', מי כמכה נאדר בקדש, נורא תהילת עשה פלא. שומרי שביעי ראו גבורותיך על הים, יחד כלם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלך לעולם ועד. תחיש ישועה לשומרי ענוגה, תפרה לצאנך, ואל יהיו עוד לבזה, ככתוב: והושעתו לצאני ולא תהיינה לבז³. ברוך אתה י-י, גאל ישראל.

Translation: You fulfilled Your word on Shabbos . . . Hasten the rescue for those who observe Your day of pleasure, redeem Your sheep, do not allow them to continue to be abused as it is written: (Yechezkel 34, 22) and I will rescue My sheep and they will no longer be abused. Baruch . . .

They then recite the standard **ברכה** of **השכיבנו**.

ליל on **תפלת ערבית** of **ברכות קריאת שמע** closes his presentation of the **רב סעדיה גאון** with the following note:

ושמרו בני ישראל את השבת, לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל וגו'. יראו עינינו, וישמח לבנו, ותגל נפשנו בישועתך באמת, באמור לציון, מלך אלהיך. י-י מלך, י-י מלך, י-י מלך לעולם ועד. כי המלכות שלך היא, ולעולמי עד תמלוך בכבוד, כי אין לנו מלך אלא אתה. ברוך אתה י-י, המלך בכבודו, תמיד ימלוך עלינו לעולם ועד, ועל כל מעשיו. והלשונות אלה, אף על פי שאינם מעיקר הדין, מותר לאמרם.

Translation: V'Shamru . . . Yiru Eineinu . . . Baruch Ata Hashem Ha'Melech Bichvodo . . . These versions of the Brachos, even though they do not contain the preferred wording, may be recited.

The following are some questions about the alternate versions of the **ברכות קריאת שמע** of **תפלת ערבית** on **ליל שבת**: What prompted Jews in **ארץ ישראל** to change the wording of the **ברכות** of **קריאת שמע** of **תפלת ערבית** on **ליל שבת**? Why did **רב נטרונאי גאון** object to the changes in the **ברכות**?

The objection of **רב נטרונאי גאון** to the alternate **ברכות** was explained as follows:

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קלג-מנהג ספרד לומ' והוא רחום והטעם מבואר בתפי' ערב שלחול. ברכו אשר בדברו כשאר הימים, וכתבו רב נטרונאי ורב עמרם ז"ל כי האומר (עמוד

3. Notice that this verse does not appear in any other version of the **ברכה**.

קלד) כילה מעשיו לסגולת עמים, וכן באמת מחליף ומזכיר של שבת בשלשתן טועה, שבין בחול בין בשבת מטבע אחד להן. וחותרם פורש סוכת שלו', וכן מנהג בצרפת ובפרובינצ',
Translation: It is the custom in Spain to begin Tefilas Arvis on Shabbos night by reciting V'Hu Rachum. The reason was explained in the section dealing with Tefilas Arvis of the weekday. Then they recite Barchu and Asher Bidvaro as on weekdays. Rav Natroni and Rav Amrom wrote that one who recites the Bracha of Asher Kilah L'Segulas Amim and who modifies each of the Brachos of Kriyas Shema and refers to Shabbos in each of them is in error because whether it is a weekday or Shabbos, there is a set text for the Brachos. Then they end the third Bracha by saying: Porais Succas Shalom. That is the custom in France and in Provence.

ויראה לי כי לא נזכר שבת בשום מקום כי אם בתפלה ובברכה רביעית לעולם, וכן בראש חודש ובחול המועד בשבת אין להזכיר של שבת בעבודה שכבר הזכירו, ואין דין הזכרת שבת לכאן, ונמצא שמשנה ממטבע שטבעו חכמי' בברכו' ולא יצא, שהרי בערבי' יש לו לפתוח במערי' ערבי' אע"פ שאמרו אם פתח ביוצר אור וסיים במערי' ערבים יצא, סוף סוף לכתחילה יש לו לפתוח במערי' ערבי', ושנינו כל שלא אמ' אמת ויציב בבוקר ואמת ואמונה בלילה לא יצא ידי חובתו, שנ' להגיד בבוקר הסדך ואמונ' בלילות, וכן לסגולת עמים שצריך לומר' אהבת עולם כחכמ' דתנייא כוותיהו, ולשון המקרא אהבת עולם אהבתיך, על כן נראי' דברי הגאונים' ויש למחות בידם מלאומרן. אב"ן.

Translation: It appears to me that no references to Shabbos were ever made in any part of the Shabbos prayer service except in Shemona Esrei and in the fourth Bracha of Kriyas Shema and nowhere else. We conduct ourselves in a similar manner on Rosh Chodesh and on Chol Ha'Moed in that we do not mention Shabbos in Ya'Aleh V'Yavoh because we mention Shabbos in the middle Bracha of Shemona Esrei. There is no requirement that we refer to Shabbos while reciting the Birchos Kriyas Shema. If we were to do so we would be changing the form of the Bracha as it was established by our Sages and one would not fulfill his obligation to recite Birchos Kriyas Shema. In addition, a person is required to begin Tefilas Arvis with Ha'Ma'Ariv Aravim. This is the rule despite the fact that if one erred and recited Yotzer Ohr instead of Ha' Ma'Ariv Aravim, he fulfills his obligation provided that he ends the Bracha with Ha'Ma'Ariv Aravim. In any event, in the first instance he is required to begin with Ha'Ma'Ariv Aravim. We also learned that whoever does not say Emes V'Yatziv in the morning and Emes V'Emunah in the afternoon has not fulfilled his obligation based on the verse: to say His praise in the morning and a statement of faith at night. Additionally to remain a favored nation we are required to recite Ahavas Olam, as our Sages said, during the course of the day we should recite both Ahavas Olom and A'Havah Rabbah. In addition one needs to recite the words: Ahavas Olom at least once a day since the words were borrowed from the verse; i.e. Your Love will be a love forever. Therefore what the Gaonim wrote appears to me to be correct and we should discourage those who change the Brachos of Kriyas Shema on Shabbos night.

According to the ספר המנהיג, the objection to reciting the ברכה of אשר כלה centers on the fact that the change were made to the מטבע הברכה. But is it a substantial change in the ברכה or is it merely the addition of a פיוט? That a פיוט is added to a ברכה of קריאת פיוטים should not come as a surprise since the גאונים themselves added פיוטים to שבת שמע

להבין את התפלה

the ברכה of יוצר אור on שבת morning. In fact they added three sections to the first ברכה of שמע on שבת morning: לא-ל אשר שבת א-ל אדון, הכל יודוך. Why did רב נטרונאי גאון accept the changes to the ברכה of שמע on שבת morning and did not challenge them as also being modifications in the מטבע הברכה? Consider further that the change to אשר כלה does not alter the basic theme of the ברכה of המעריב ערבים. We previously established that the theme of the ברכה of המעריב ערבים was להזכיר מדת בלילה ומדת הלילה ביום, to refer to the attributes of the day at night and the attributes of night during the day. Those who recite אשר כלה do not omit that theme. They make sure to include the words: גולל אור מפני חשך, וחשך מפני אור. Furthermore, is the wording of אשר כלה a change in the מטבע הברכה when the חתימה of the ברכה is not modified? Why did רב נטרונאי גאון not question the practice of changing the חתימה of the ברכה of השכיבנו from שומר עמו ישראל לעד to שומר שלום עלינו הפורש סכת שלום עלינו on ליל שבת ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים?

The conclusion we must reach is that רב נטרונאי גאון's objection to the change in the ברכה of המעריב ערבים had nothing to do with the מטבע הברכה of the ברכה of המעריב ערבים. Instead רב נטרונאי גאון was objecting to the practice in ארץ ישראל in his time to recite שמונה עשרה before קריאת שמע and its ברכות during the week and on שבת in their performance of תפלת ערבית⁴. It was the order of the prayers that caused the Jews in ארץ ישראל to change the wording of the ברכות קריאת שמע on תפלת ערבית. How does the order of the prayers affect the wording of the ברכות קריאת שמע? Both בבל and ארץ ישראל followed the practice of changing the wording of the first ברכה of קריאת שמע on שבת morning. We can conclude from that practice that on שבת, the wording of the first ברכה of קריאת שמע must be different than it is during the week. Why did the גאונים in בבל not change the wording of the first ברכה of קריאת שמע on שבת night? Because when they recited the first ברכה of קריאת שמע on שבת night it was not yet שבת for them. At the time of the גאונים, they did not recite קבלת שבת nor did they recite מזמור שיר ליום השבת before ברכו. At what point did they accept the duties and obligations of שבת? After reciting the middle ברכה of שמונה עשרה. That meant that when they recited the first ברכה of קריאת שמע on שבת night it was not yet שבת for them. As a result, they did not change the wording of the ברכה⁵. In ארץ ישראל they recited שמונה עשרה before קריאת שמע and its ברכות. By reciting שמונה עשרה first,

4. See Newsletter 6-19.

5. This may also explain why they began תפלת ערבית on ליל שבת with רחום והוא.

they caused themselves to accept the duties and obligations of שבת before reciting קריאת שמע and its ברכות. By the time they recited קריאת שמע and its ברכות, it was already שבת for them. For the same reason that the first ברכה of קריאת שמע on שבת morning was changed, so too it needed to be changed for the first ברכה of קריאת שמע on שבת night. We can support this hypothesis by pointing to what רב רב עמרם wrote and to רב רב נטרונאי גאון response. In neither text does רב נטרונאי גאון state that his objection to the ברכה of אשר כלה is based on the fact that is a change in the מטבע הברכה:

תשובות רב נטרונאי גאון – ברודי (אופק) אורה חיים סימן עא – ששאלתם נוהגין למימר בשבת אשר כלה מעשיו, יש למנהג זה או לא. אנחנו בישיבה שלנו אין אומר לפנינו, בין בשבת בין ביום טוב בין בחול, אלא אשר בדברו מעריב ערבים.

Translation: You asked: do we follow the practice of reciting the Bracha of Asher Kilah Ma'Asav on Shabbos? Is there any validity to the practice? We in our Yeshiva do not recite the Bracha on any day whether it is Shabbos, Yom Tov or a weekday. Instead we always recite: Bidvaro Ma'Ariv Aravim.

This analysis of רב נטרונאי גאון's position may explain why the סידור בני רומא continues to provide for the recitation of אשר כלה. Today no one holds that we accept the duties and obligations of שבת only after reciting שמונה עשרה. Now that reciting קבלת שבת is a universal custom, the point at which we accept the duties and obligations of שבת is much earlier than the moment when we recite שמונה עשרה. For many, that point comes after the recitation of the last paragraph of לכה דודי. Others view the recitation of מזמור שיר ליום השבת as that moment. Another group views that point to be at the recitation of ברכו. In any event, everyone acknowledges that when we recite the first ברכה of קריאת שמע on שבת ליל, it is already שבת for us. Query: would רב נטרונאי גאון maintain his position in an era in which it is a universal custom to accept the duties and obligations of שבת before reciting the first ברכה of קריאת שמע on שבת ליל?

הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים

In last week's newsletter, we studied the opinion of the ספר המנהיג who suggested that רב תפלת ערבית on ברכות קריאת שמע of נטרונאי גאון opposed the recital of the alternate מטבע הברכות on the grounds that the ברכות comprised a change in the חתימת הברכה of the ברכה of השכיבנו on ליל שבת; i.e. from שומר עמו ישראל לעד to שומר עמו ישראל ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. Can the ספר המנהיג answer the challenge by asserting that the change that we make in the חתימת הברכה of the ברכה of הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו to שומר עמו ישראל לעד from ליל שבת on השכיבנו is not a change in the מטבע הברכה based on what we find on page 5 of Ezra Fleischer's book: היוצרות (Magnes, 1984):

היוצרות-החתימה הבאה בסוף הברכה זהה בערבית ובשחרית: 'ברוך אתה ה' גאל ישראל' בנוסח בבל; ולפי נוסח בני ארץ ישראל: 'צור ישראל וגואלו' או 'מלך צור ישראל וגואלו'. ברכה זו היחידה אחרי קריאת שמע של שחרית; בערבית באה אחריה עוד אחת, שחתימתה 'ברוך אתה ה' שומר עמו ישראל לעד' (לפי נוסח בבל), או (לפי נוסח ארץ ישראל): 'הפורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים'. נוסח זה של החתימה נתקבל במנהג המאוחר בתפילות הערבית של שבתות ומועדים.

Translation: The closing Bracha that comes at the end of the third Bracha of Kriyas Shema both at night and in the morning does not vary. It remains: Baruch Ata Hashem Ga'Al Yisroel according to the custom of Babylonia and Tzur Yisroel V'Go'Alo or Melech Tzur Yisroel V'Go'Alo in the custom of Eretz Yisroel. This Bracha is the only Bracha that follows Kriyas Shema in the morning. At night an additional Bracha follows which ends with the words: Baruch Ata Hashem Shomer Amo Yisroel La'Ad (according to the custom of Babylonia) and (according to the custom of Eretz Yisroel) Ha'POrais Succas Shalom Aleinu V'Al Kol Yisroel V'Al Yerushalayim. The latter Bracha ending was accepted later as the Bracha ending for the Tefilos of Arvis for Shabbos and Yom Tov.

The ספר המנהיג could argue that borrowing a חתימת ברכה from another נוסח is not considered to be a change in the מטבע הברכה. In this case, on ליל שבת and יום טוב, בבל borrowed the חתימת הברכה used in נוסח ארץ ישראל for the ברכה of השכיבנו. Because it was an existing ברכה in another נוסח, it was not viewed as a change in the מטבע הברכה. We encounter two additional examples of this practice by נוסח בבל; i.e. in reciting the ברכה of שאותך לבדך ביראה נעבד in place of לציון שכינתו לעיון in the עשרה עשרה of מוסף on יום טוב before ברכת כהנים and in replacing the ברכה of עשרת ימי עושה השלום with the ברכה of המברך את עמו ישראל בשלום during the תשובה. A similar circumstance surrounds the ברכה of מלך צור ישראל וגואלו. Those of us who grew up in synagogues that used מחזורים which contained the עברי טייטש

(Yiddish commentary) and in which the פיוטים for תפלת מעריב were recited during the קריאת שמע of ברכה of שלש רגלים are aware that those מהזורים provide that the third ברכה of שמע on those days is changed from מלך צור ישראל וגואלו to גאל ישראל.

We can lend support to the proposition that the הפורש סכת שלום עלינו ועל כל חתימה of נוסח ארץ השכיבנו ברכה of עמו ישראל ועל ירושלים ופרוש עלינו סכת from the fact that even during week, we include the words: שלומך in the opening line of the ברכה of השכיבנו. It is worth noting that in order to be in compliance with the rule that the חתימת הברכה must follow the theme of the ברכה as it is recited just before the חתימת הברכה, we repeat the words: ופרוש עלינו סכת שלומך just before the חתימת הברכה.

Let us ask a question about the custom in בבל. Since the הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים omits any direct reference to שבת, why did נוסח הפורש סכת שלום עלינו ועל כל עמו ברכה of השכיבנו with the ברכה of בבל not end the ברכה of ישראל ועל ירושלים on weekdays as well?

ספר המחכים—בשבת ערבית אומר ברכו ואינו אומר והוא רחום כמו שבארתי לעיל, ועוד שהיא תחינה, ועוד שאין שואלים צרכיו בשבת פן יתעצב הלב וכתוב (משלי י', כב') ברכת י-י היא תעשיר, זו שבת שברכו השם שנאמר ויברך א-להים את יום השביעי; (משלי י', כב') ולא יוסיף עצב עמה, אסור לאדם שיהיה עצב בה, ולכך אין אנו אומרים אמצעיות, שמא יהיה צריך לאחת מהם ומתעצב.

Translation: On Shabbos during Tefilas Arvis we recite Barchu and we do not recite the verse of V'Hu Rachum as I explained above. There is an additional reason. The verse represents a supplication and we do not ask for our needs on Shabbos because doing so may cause us sadness and it is written (Mishlei 10, 22) the blessing of G-d will enrich. Those words represent Shabbos which G-d blessed as it is written: and G-d blessed the Shabbos. The verse in Mishlei continues: and He adds no sorrow with it. That means that it is prohibited for a person to feel sad during Shabbos. That explains why we omit the middle Brachos of the weekday Shemona Esrei in Shemona Esrei on Shabbos so that a person will not be saddened by asking for his needs on Shabbos.

קריית שמע בברכותיה וחיותם באחרונה פורס סוכת שלום, ואם אמר שומר עמו ישראל כמו בחול אין מחזירין אותו דהכי אמר רב שלום גאון בישיבה לא היו משנים בשבת ולא בי"ט אך בבית הרב היו משנים, ונותנים טעם לדבריו משל לשני רועים האחד יושב מנגד לעדרו והאחד נעל בפני עדרו כראוי, זה שישב לו מנגד בא ארי ודרס, וזה שנעל כראוי אין מתיירא, כך בחול שאין עסוקים במצות שבת צריכים אנו לומר ושמור צאתנו, אבל בשבת שאנו עסוקים במצות שבת אין אנו צריכים לשמירה אחרת, וזהו ברית עולם, שלא יהיה לנו שום היזק וצער בשבת, ולכך אנו אומרים ושמרו להזכיר אותו ברית וזהו שיסדו ברצה והחליצנו שלא תהא צרה ויגון ביום מנוחתינו.

להבין את התפלה

Translation: Then we recite Kriyas Shema and its Brachos and we end the last Bracha of Kriyas Shema with the Bracha of Ha'Porais Succas Shalom. If per chance a person ends the last Bracha of Kriyas Shema with the words: Shomer Amo Yisroel as he does during the weekdays, he is not required to return to that place and recite the Bracha of Ha'Porais because this is what Rav Shalom Gaon said: in the Yeshiva we did not change the ending of the third Bracha of Kriyas Shema for Tefilas Arvis on Shabbos or on Yom Tov but in the synagogue of the Rabbi the Bracha was changed. They gave the following reason for the change: it is similar to a circumstance in which there are two shepherds, one of which would stay opposite his flock while the other would stay next to his flock in the appropriate manner. The one who sat opposite his flock was victimized by a lion that attacked and caused harm while the one who stayed next to his flock was not concerned of that happening. That example reflects our lives. During the week, we are busy with our everyday needs and we are not occupied with fulfilling Mitzvos. Therefore we ask G-d to guard our comings and goings. But on Shabbos when we are occupied with fulfilling the Mitzvos of Shabbos we do not need extra protection. That is the meaning of the term: Bris Olam (everlasting covenant) that we should not have to worry nor suffer on Shabbos. That is why we say V'Shamru; to remember that covenant. That is also why we include the words: Ritzei V'Hachaleitzeinu Sh'Lo Tibei Tzara V'Yagon B'Yom Minuchaseinu (Be pleased with us, and fortify us so that we should not suffer pain nor grief on our day of rest).

פירושי סידור התפילה לרוקה [פב] יראו עינינו עמוד תעב-ובערב שבת אומר ושומר צאתינו ובואינו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם ברוך אתה ה' הפורס סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים, אין אומר שומר עמו ישראל לעד, לפי שהשבת אין צריך שמירה, שהקדוש ברוך הוא שומר ישראל על ידי השבת. לכך בדיברות שניות שמור את יום השבת. משל למלך שהיה לו רועה שומר צאנו, כל הימים היה בשדה הרועה עם צאנו והיה ער בלילה לשמור הצאן, אך בלילה אחד בשבוע היה מאסף צאנו הביתה בדיר והיה ישן, כך כל ימי המעשה הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל לפי שזה יוצא השדה וזה במלאכתו, אבל בשבת כל אחד הולך לביתו אין צריך שמירה, אך פורס סוכת שלום.

Translation: On Erev Shabbos we say: Oo'Shimor Tzeiseinu Oo'Vo'Einu L'Chayim Oo'Li'Shalom Mai'Ata V'Ad Olam. Baruch Ata Hashem Ha'Porais Succas Shalom Aleinu V'Al Kol Yisroel V'Al Yerushalayim and we do not say: Shomer Amo Yisroel La'Ad because we do not need to be guarded on Shabbos. On that day, G-d guards the Jewish people through the Shabbos. That is why in the second set of the Ten Commandments it is written: Shamor Es Yom Ha'Shabbas. It is similar to a king who has a shepherd who watches his flock. Each day the shepherd is in the field with his flock and stays awake at night to guard his flock. One night a week the shepherd brings the flock back home and the shepherd gets a good night's sleep. Similarly, on weekdays, the Guardian of Israel does not sleep because He must guard the Jewish people who go about their business, some by going out in the fields and some by going to work but on Shabbos with everyone at home, the Jewish people do not need to be guarded but instead G-d spreads His blanket of peace over them.

Why do we include ירושלים in the ברכה?

פירושי סידור התפילה לרוקה [פב] יראו עינינו עמוד תעב-ומה שאומר סוכת שלום ועל ירושלים, לפי שכתוב (תהילים עו', ג') ויהי בשלם סוכו, סוכה נאה יש לו להקדוש ברוך הוא בעיר שלם, היא ירושלים²⁶⁴. לכך סמך (בראשית לג', יז'-יח') ולמקנהו עשה סוכות על כן

קרא שם המקום (ההוא) סוכות ויבא יעקב שלם, ללמדך סוכות מיד שלם, לומר בשלם סוכו שיקיים והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפילתי, היא סוכת שלם, אז יפרוס שלום על ירושלים וישראל.

Translation: That we say: Succas Shalom and on Yerushalayim is based on the verse: And in Salem is His tabernacle, and His dwelling place is in Zion. G-d owns a beautiful hut which is the city of Salem. That word represents Yerushalayim. That is why the Torah places the following verses together: For his sheep he made huts. Based on that, he named the place Succos and Yaakov went to Salem. This teaches us to link the word Succos to the word Salem. From that we learn that Salem is the home that G-d will establish. The following verse explains further: I will bring them to My holy mountain and I will rejoice with them in My place of prayer; that represents the Succah in Salem. Then G-d will spread peace on Yerushalayim and on the Jewish people.

הערות על פירושי סידור התפילה לרוקה [פב] יראו עינינו עמוד תעג הערה 264-ע"י ב"ר פנ"ו י: ר' ברכיה בשם ר' חלבו אומר עד שהוא שלם עשה לו הקב"ה סוכה והיה מתפלל בתוכה שנאמר ויהיה בשלם סוכו ומעונתו בציון.

Translation: Footnote 264-This idea is found in Bereishis Rabbah Parsha 56, 10: Rabbi Brachiya in the name of Rav Chelbo said: until the city was Salem, G-d built a Succah and G-d prayed in the Succah as it is written: in Salem was his Succah and His dwelling place in Tzion.

One last issue: if we refer to ירושלים in the ברכה should we not also refer to ירושלים just before the חתימת הברכה?

לקוטי מהרי"ח-תפלת ערבית לשבת-והנה כדי שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה אומרינן קודם הברכה ופרוס עלינו סוכת שלומך. הנה נוסח הטור והש"ע שם ופרוס סוכת שלום עלינו ועל ירושלים עירך, אך נוסח דידן הוא בלבוש רס"ז כאן ובמחזור ויטרי סי' ק"ב. (ועיין במחזור ויטרי סי' קנ"ה שם הנוסחא ופרוס עלינו סוכת שלומיך ועל ירושלים עירך). ולכאורה קשה לנוסחא דידן הלא צריך מעין חתימה סמוך לחתימה גם בירושלים, אך עיין באליה רבה דתשועת ישראל וירושלים הכל אחד כדאיתא בגמ' ברכות דף מ"ט אפי' פתח ברחם על ישראל חותם בבונה ירושלים ע"ש.

Translation: In order to be in compliance with the rule that we must refer to the theme of the Bracha just before reciting the Bracha, we recite the words: Oo'Phros Aleinu Succas Shlomecha just before the Bracha. However, we find in the Tur and the Schulchan Aruch there that they provided that we say just before the Bracha the following: Oo'Phros Succas Shalom Aleinu V'Al Yerushalayim Ee'Recha. Our wording follows the opinion of the Levush, Siman 267, and the Machzor Vitry, Siman 102, (check in the Machzor Vitry Siman 152 where he provides the wording as: Oo'Phros Aleinu Succas Shlomecha V'Al Yerushalayim Ee'Recha). It would appear that our choice of wording is problematic in that we do not refer to the theme of the Bracha just before reciting the Bracha, in that we omit a reference to Yerushalayim? The Eliyahu Rabbah explains that rescuing the Jewish people and rescuing Yerushalayim are parts of one theme as we find in the Gemara Maseches Brachos Daf 49 that it is not a problem if someone begins the third Bracha of Birkas Hamazone with the words: Rachem Al Yisroel (have pity on the Jewish people) and ends with Boneh Yerushalayim (rebuild Jerusalem).

INTRODUCTION TO שמונה עשרה FOR שבת

Let us begin with a question: why on שבת do we recite different versions of the middle ברכה of עשרה שמונה עשרה in each of the תפלות of שבת while on each יום טוב, we recite the same middle ברכה of עשרה שמונה עשרה in each of the תפלות of יום טוב except for תפלת מוסף? Let us answer that question by challenging the underlying premise of the question; i.e. that the שמונה עשרה in each of the תפלות of שבת was always different. Professor Ezra Fleischer in an article entitled: לנוסח העמידה בשבתות (וראשי חדשים) in his book: תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה demonstrates that among the pages of the סידורים found in the Geniza in Cairo in the 1880's were pages which provided instructions to recite the same middle ברכה for עשרה שמונה עשרה during תפלת מעריב, שחרית, תפלת מנחה on שבת. On page 27, he provides the following example:

ומנחה שבת

שבע ברכות על דרך ליל שבת או יום שבת, חוזרים עליה בלבד.

Translation: At Tefilas Mincha on Shabbos, we recite a version of Shemona Esrei that contains seven Brachos in the same form as we do on Shabbos night and Shabbos day except that the prayer leader repeats the Shemona Esrei.

On page 29, he presents a second example:

תפלת מנחה כמו בבקר, שבעה ברכות.

Translation: The Shemona Esrei at Tefilas Mincha on Shabbos is in the same form as the Shemona Esrei on Shabbos morning. It contains the same seven Brachos.

Professor Fleischer's claim that in ארץ ישראל there were those who recited the same middle ברכה of עשרה שמונה עשרה for מעריב, שחרית, and מנחה on שבת should not come as a total surprise since each of the תפילות שמונה עשרה that we recite on שבת share common elements; i.e., they each end the middle ברכה with the same paragraph of א-לוהינו ואלהי אבותינו and the ברכה of השבת.

We can conclude from Professor Fleischer's article that the middle ברכות of עשרה שמונה עשרה on שבת that we recite today are the third version of the middle ברכות. What was the second version?

תפלת מעריב- סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ועומד בתפלה ואומר אבות

1. קרבן מוסף of תפלת מוסף of שמונה עשרה is always different because of the requirement to recite the particulars of the מוסף of that day based on the rule of שפתינו ונשלמה פרים שפתינו.

וגבורות וקדושת השם . . . ואומר ומאהבתך ה' א-להינו שאהבת את ישראל עמך ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך, נתת לנו ה' א-להינו את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה. לגדולה ולגבורה לקדושה למנוחה לעבודה ולהודאה לאות ולברית ולתפארת ולתת לנו ברכה ושלוש מאתך. א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמה לבנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' א-להינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך. בא"י מקדש השבת. ואומר עבודה והודאה ושנים שלום.

Translation: The prayer leader stands and recites: Avos, Gevuros and Kedushas Hashem . . . and says: because of the love that You felt for the Jewish people and out of the compassion that You exhibited towards the members of Your covenant, You gave the Jewish people the great and holy Shabbos with love. That it be for greatness, valor, holiness, rest, service, acknowledgment, a symbol, a covenant, grandeur and to provide us a with a blessing and peace from You. Elokeinu V'Elokei Avoseinu . . . and he recites the last three Brachos of Shemona Esrei.

תפלת מנחה-סדר רב עמרם גאון (הרפנס) מנחה של שבת-ומתפללין תפלת מנחה. אומר אבות וגבורות וקדושת השם. ואומר הנח לנו ה' א-להינו כי אתה אבינו. ותמלוך עלינו מהרה כי אתה מלכנו. ובעבור שמך הגדול הגבור והנורא שנקרא על ישראל עמך ועל יום השביעי, ונשבות בו כמצות רצונך. ואל יהי צרה ויגון ביום מנוחתנו. מנוחת אהבה ונדבה. מנוחת אמת ואמונה וכו'. ויש שמתפללין אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. עטרת תהלה תפארת ישועה, מנוחה וקדושה לעמך נתת. אברהם יגל יצחק ירנן יעקב ובניו ינוחו בו. מנוחת אהבה ונדבה. מנוחת אמת ואמונה. או"א רצה נא במנוחתנו וכו', אבל הראשונה עקר. רצה ומודים ושנים שלום.

Translation: And then they recite Tefilas Mincha. The prayer leader recites the three opening Brachos of Shemona Esrei, and then he says: Provide us with guidance G-d, our G-d, because You are our father. May You directly reign over us soon because You are our King. Because of Your Great, powerful and awesome name that is part of our name, Yisroel, and because it is Shabbos, we rest on that day as You commanded us. May there be no hardships and difficulties on our day of rest, a rest out of love and that is a gift, a rest that is true, etc. Some recite the Bracha: Ata Echad . . . but the first version is the primary version. Then Ritzzei, Modim and Sim Shalom.

and מעריב for שבת on שמונה עשרה for ברכות middle provides alternate middle רב עמרם גאון תפלת שחרית מנחה. For ברכה of ישמה משה רב עמרם גאון, תפלת שחרית מנחה. שמונה עשרה of ברכה middle Is there an alternate version of the middle שמונה עשרה on שבת for שחרית? תפלת שחרית מנחה.

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קנ'-רשז"ל (רש"י) לא היה אומר ישמה משה והיה אומר אתה בחרתנו והיה מזכיר ואומר שבתות למנוחה כי לא היה יודע מה עניין לשבת ישמה משה, ורבי' יעקב מ"כ (רבינו תם) החזיר הדבר ליושנו, ואמר כי טעם גדול לדבר לומר ישמה

להבין את התפלה

משה דאמ' בפ' [קמא] בשבת [י' ע"ב] מאי דכתיב לדעת כי אני י-י' מקדשכם, אמר הקב"ה למשה, משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזאי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם, ולהכי תקינו ישמה משה באותה מתנה טובה שלשבת. אב"ן.

Translation: Rashi did not follow the practice of reciting the Bracha of Yismach Moshe as the middle Bracha of Shemona Esrei on Shabbos for Shacharis. Instead he would recite Ata Bichartanu and would add the words: Shabbosos L'Menucha. Rashi followed this practice because he did not see a link between Shabbos and Moshe Rabbenu being happy. Rabbenu Tam returned the practice to its former way by explaining the following: there is a very important reason to recite the Bracha of Yismach Moshe as it is written in the opening chapter of Maseches Shabbos (10, 1) why does the verse say: to know that I am G-d who is the One who makes you holy? G-d said to Moshe, Moshe, I have a wonderful gift in my storage house and Shabbos is its name. I wish to give it to the Jewish people; go and notify the Jewish people. That is why our Sages composed the Bracha of Yismach Moshe on account of the great gift that G-d gave, the gift of Shabbos.

The fact that we recite the **יום טוב** when **יום טוב** falls on **שבת** supports **רש"י**'s position. We are permitted to do so only because **אתה בחרתנו** was at one time an alternate version of the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** on **שבת**. That is why it is sufficient to add the references to **שבת** to the **יום טוב שמונה עשרה**. If in fact **אתה בחרתנו** was not an alternate **ברכה** for **שמונה עשרה** on **שבת**, our practice when **יום טוב** falls on **שבת** would have been to recite **ישמה משה** and to add inserts for **יום טוב**.

Professor Naftali Weider in an article entitled: **ישמה משה-התנגדות וסנגוריה** in his book: **הראשונים נהגו לומר בתפלה ישמה משה אבל יש מדגדרין בדבר ומתפללים בתפלה אתה בחרתנו לבטל סדר הנמסר מחכמים ראשונים . . . והנהג לומר אתה בחרתנו יאמר כן: ותתן לנו ה' א-להינו באהבה שבתות למנוחה את יום המנוחה הזה לשבות בו ולנוח בו ולשמרו כמצות רצונך וכן כתוב בתורתך ושמרו בני ישראל. אבל אין נהוג לעבור על מנהג ראשונים. ואמר רב נתן ב"ר מכיר לפיכך תקנו חכמים ישמה משה ביוצר דהתורה נתנה ביוצר בשבת וראוי לספר שבהו של משה בתפלה.**

Translation: Our early Sages followed the practice of reciting in the Shemona Esrei of Shacharis on Shabbos the Bracha of Yismach Moshe but there were those who opposed the practice and would recite instead the Bracha of Ata Bichartanu and did not follow the order of Tefila established by our Sages. Those who follow the practice of reciting Ata Bichartanu should say the following: Va'Titain Lanu Hashem Elokeinu . . . V'Shamru Bnei Yisroel. But it is a better practice not to go against the ruling of our early Sages. Rabbenu Tam said that our Sages composed the Bracha of Yismach Moshe because the Torah was given on Shabbos morning. It is, therefore, appropriate to heap praise on Moshe during the prayer services.

What was the original wording of the the middle ברכה of שמונה עשרה on שבת for תפלת according to Professor Fleischer? Fleischer at page 31:

יום ענוגה תתה / לעם שקניתה / להיות אות בינך / ובינינו נתתה
כי בם השקתה ובהרת

ככתוב ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם וגו'.

Translation: A day of enjoyment You gave to the nation that You purchased to be a symbol between You and us because the Jewish people You desired and chose as it is written: Between I and the Jewish People it is an everlasting symbol, etc.

It is worth noting that the ראשונים found a basis upon which to justify the practice of reciting a different middle ברכה in each of the תפילות of שבת:

מחזור ויטרי סימן קסב'— ואם תאמר מפני מה אנו משנין תפילתנו בשבת בלילה ויוצר ומוסף ומנחה. ואין אנו מתפללין בתפילה אחת כמו ביום טוב שאנו מתפללין אתה בחרתנו בכל תפילה ותפילה: ושמעתי מנרבוני אחד שכנגד ג' שבתות תיקנו חכמים אילו התפילות. אתה קדשת. כנגד שבת בראשית שהק' קדשו ומקודש ובא מששת ימי בראשית. ישמח משה. כנגד שבת סיני. שהתורה ניתנה בשבת בהשכמה. כדאמרי' פ"ר עקיבא (שבת פו', ב') מכדי בין מר ובין מר² תורה בשבת ניתנה: ובתכנת שבת אין לתמוה שכל תפילת המוספין אנו משנין מתפילת ערבית שחרית ומנחה ובתפילת אתה אחד כנגד שבת של עתיד לבא. שנ' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וגם ישראל גוי אחד שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ:

Translation: You may be wondering why we change the middle Bracha of Shemona Esrei for the evening, the morning and the afternoon services and we do not recite the same Bracha in each service as we do on Yom Tov when we recite the Bracha of Ata Bichartanu in each Tefila. I heard from one Rabbi that the three versions of Shemona Esrei commemorate three different Shabbosim. Ata Kidashta was composed to commemorate Shabbos Berieshis which G-d sanctified and which resulted from the six days of creation. Yismach Moshe was composed to commemorate the Shabbos of Mount Sinai when the Torah was given on Shabbos early in the day as it is written in the chapter of Gemara known as Rabbi Akiva that according to both opinions the Torah was given in the morning. The fact that we recite Tikanta Shabbos for Mussaf on Shabbos is not surprising because even on holidays we change the wording of Mussaf Shemona Esrei from the Shemona Esrei of Tefilas Shacharis, Mincha and Maariv. Ata Echad was composed to commemorate the everlasting Shabbos which will begin at the time of the Mosbiach as it is written: on that day G-d will be one and His name will be one and the Jewish people will be one nation as it is written: Your nation all righteous men, will inherit the world forever.

2. The dispute concerns whether the תורה was given on the 6th or the 7th day of סיון.

SUPPLEMENT

ADDITIONAL NOTES ON ליל שבת FOR ברכות קריאת שמע

1. The Custom To Recite the פסוק of בני ישראל ושמרו

The practice to recite the פסוק of בני ישראל ושמרו after the ברכה of פורס סוכת שלום may have been the result of the following practice:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-והכי אמר רב שר שלום נמי. בליל שבתות ובלילי ימים טובים במעריב למימר שומר עמו ישראל לעד. ובבית רבינו אין מנהג, אלא תחת שומר עמו ישראל חותמין פורס סוכת שלום עלינו ועל עדת עמו ישראל ועל ירושלים, ואין אומר אחריה כל עיקר אלא קדישא לאלתה, ובשאר כנסיות ובשאר מקומות אומר שומר עמו ישראל לעד, ואומר ושמרו בני ישראל וחותמין. אבל ברוך ה' לעולם, אין אומרים לא בישיבה אחרת ולא בבבל כלה.

Those who did not change the פורס סוכת שלום of השכיבנו to חתימת הברכה followed the practice of reciting פסוקים after the ברכה of השכיבנו. Because it was שבת it was their practice to change the choice of פסוקים to ושמרו בני ישראל and וישמחו השמים as is shown in the source below. In addition, some would end the recitation of the פסוקים as they would during the week by reciting the ברכה of המולך בכבודו. The ספר העיתים provides a reason not to add פסוקים after the ברכה of פורס סוכת שלום:

ספר העיתים סימן קלז-אנן חזי לן לעניות דעתן דאפשר למיהוי האי מנהגא באתרי דלא אמרי כלום בתר פורס סוכת שלום מפני שממהרין לקבל שבת³ ולכנוס לקדושתו כחובה עלינו תמיד. ועוד דהני פסוקי דתחנוני ודשמירה דתקיננו רבנן בתראי דבתר הוראה למיחתם בתריה המולך בכבודו. וכיון דבשבת אסור לו לאדם למישאל צרכיו עקרו להני פסוקין כי היכא דעקרו רבנן י"ח ברכות דאינון חובה. ושמיע לן נמי דהאידנא נהגו בכל המקומות לומר ושמרו בני ישראל את השבת וגו' וישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ד' מלך וחותמין על הני פסוקין המולך בכבודו תמיד, ומנהגא דכתב גאון טפי עדיף ומיסתבר:

3. This is further proof that at the time of the ספר העיתים, the congregation would not accept the duties and obligations of שבת until they recited the ברכה of מקדש השבת in עשרה.

2. Why do we mention ירושלים in the ברכה of שלום?

Professor Naftali Weider in an article entitled: 'עושה השלום' והפורס סוכת argues that the word: שלום entered into the ברכה of פורס סוכת שלום because of the wording of the ברכה as found in מנהג ארץ ישראל. The ספר המנהג provides the wording of the ברכה in the following excerpt:

ספר המנהג הלכות שבת עמוד קלה-אבל בשבת דשכיחי מזיקין וצריכי ישראל למיעל לבתיהון מלקמי דלחשך או משום דלמא מעקרא שרגא סלקוה לתוספת אנשי המערב ואוקמוה אדתנן ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה, וכן מנהג בשתי ישיבות ובבית רבי שבבבל. וכן כתב רב שר שלו' ז"ל כי אין מנהג בישיבתו ובבית רבי שבבבל לומר שומר עמו ישראל בשבת אלא במקומו חותמין ופרוש עלינו סוכת שלום, וקדיש לאלתר ואין לחתו' בא"י פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל מנחם ציון ובונה ירושלים לפי שאין חותמין בשתי' כדאי' בערבי פסחי', אבל בשאר בתי כנסיות אומ' שומר עמו ישראל ושמרו וחותר' בהמולך, אבל ברוך י-י לעולם אין אומר' בישיבה אחרת ולא בבבל כולה. ויראה לפי מה ששנינו חכמים אם ישמרו ישראל שתי שבתו' כהלכת' מיד נגאלין, שני' אם ישמרו את שבתות' וגומ', והביאותי' אל הר קדשי יתכן לומר' פורש סוכת שלו' שהיא גאולה שני' ואפרוש כנפי עליך וכת' ופרש' כנפיך על אמתך כי גואל אתה, ואין צריכין שמירה אם ישמרו את השבת, דכתי' מזמור שיר ליום השבת ליום ששבת' מזיקין בעולם, על כן אין לחתום בשומר עמו ישראל. ומנהג צרפת על זה תכף לחתימה פרישת סוכת שלו' אומר ושמרו בני ישראל וגומ' שיפרוש סוכת שלומו עלינו אם נשמרו כראוי ועוד כי אותן המקראות תיקנום אנשי מערב כטיב תפילת הלחש שיש בהן תשע עשרה אזכרות ואחרי שאין אנו אומ' תפילת הלחש בשבת כדאי' בריש פ' מי שמתו, וגם אין מנהג ספרד ולא בשום מקו' לומר המקראות, אין בדין לחתום בהמולך.

In the above excerpt, the ספר המנהג advises not to recite the ברכה as it is found in מנהג בא"י פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל מנחם ציון ובונה ירושלים; i.e. ארץ ישראל because the ברכה included two themes: פורש סוכת שלום and מנחם ציון ובונה ירושלים. According to Professor Weider since in בבלי they followed the rule of: שאין חותמין shortened the ברכה by removing the words: מנחם ציון ובונה and left the word ירושלים so that its original form was not totally forgotten. According to Professor Weider the same concern caused the ברכה of שים שלום to change from מעון הברכות as it was in מנהג ארץ ישראל to מנהג את עמו ישראל בשלום as it was in מנהג ארץ ישראל ועושה השלום בבלי.

THE SHABBOS ON SHABBOS OF THE FIRST BRACHA OF THE FIRST SHABBOS ACCORDING TO RABBI EMMER GANON

סדר רב עמרם גאון includes the following puzzling language within the first ברכה of שבת of שמונה עשרה:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ובין בערבית ובין בשחרית ובין במוסף ובין במנחה מזכיר במגן כד: ורצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה למען שמו באהבה. מלך עוזר ומושיע ומגן. ברוך אתה ה' מגן אברהם.

Translation: Whether one is reciting Tefilas Maariv, Shacharis, Mussaf or Mincha, one must include the following words in the first Bracha of Shemona Esrei of Shabbos: Oo'Ritzzei V'Hinchil Liv'Neihem Shabbasos L'Minucha Li'Ma'An . . . Magen Avrohom.

It is not our practice to add the language referred to by רב עמרם גאון to the first ברכה of שבת of שמונה עשרה nor is there any evidence that any other סידור incorporated that language into their version of the first ברכה of שבת of שמונה עשרה. Examples of opposition to the addition of those words can easily be found:

סידור רב סעדיה גאון-כא-אבל ראיתי דבר מפסיד שאנשים מזכירים את השבתות ואת המועדים וראשי החדשים בפסקה הראשונה ואומרים רצה והנחיל לבניהם, ואין לזה עיקר ואם אומרים כך הרי זה קרוב להפסד. אבל האומרים מלך מחיה כל בשל בקיץ ומלך מחיה כל בגשם בחורף, אף על פי שלשניהם אין עיקר, אם אמרום אינם מזיקים. וכן המוסיפים בשאלת הגשם ותקרא לעמך שנת גאולה וישועה, אם אמרו כך זה מזיק, מפני שמעבירים את התפלה מענין הפרנסה לענין הגאולה ויהיה זכר השנה דבר טפל.

Translation: But I came to know about a practice that can cause one not to fulfill the Mitzvah of Tefila in which people refer to Shabbos, Yom Tov and Rosh Chodesh in the first Bracha of Shemona Esrei and say: Oo'Ritzzei V'Hinchil Liv'Neihem. Such a practice has no basis and if one recites those words, he is close to causing himself to not fulfill the requirement for Tefila. However, those who say: King who gives life to all by providing dew in the summer and King who gives life to all by providing rain in the winter, even though both additions to Shemona Esrei have no basis, if one said them, he has not caused a problem. But those who add to the Bracha of Bareich Aleinu, in which we ask for rain, the following words: decide that the year is one of redemption and rescue, if one says those words, he has caused a problem because he is changing the theme of the Bracha from one that is a request for financial support to one of redemption. Doing so reduces the significance of our request that G-d provides us with a fruitful year.

What was the basis for the objection to רב עמרם גאון's practice? בן באבוי¹ in his book: פירקו בן באבוי provides one reason:

גנזי שעכטר חלק ב'— (page 552) ואם אתה מזכיר שבת במגן או יום טוב במגן כדרך שאומרים רצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה, כבר היזכיר שבת בשלש ראשונים; כיצד אומר, ומברך ברכת שבע

1. בן באבוי describes himself as the תלמיד תלמידו of רב יהודאי גאון (8th Century) who travelled to Israel to convince the Rabbinic leaders there to follow the practices of Babylonia and to abandon the practices that conflicted with ככל.

כתיקונה. ולא תיקנו היכזיל להזכיר שבת או דבר אחר שני פעמים שכך שנו היכזיל כל הקורא קרית שמע וכופלה הרי זה מגונה.

Translation: If one refers to Shabbos or to Yom Tov in the first Bracha of Shemona Esrei in the manner of those who add: Oo'Ritzzei V'Hinchil Liv'Neibem Shabbasos L'Minucha, he has fulfilled his obligation to refer to Shabbos in Shemona Esrei doing so in the first of the three Brachos of Shemona Esrei. How can he do that and still recite the middle Bracha of Shemona Esrei as is required? Our Sages did not institute the practice to refer to Shabbos in two Brachos as our Sages taught : whoever recites Kriyas Shema twice is following a unfavored practice.

רצה והנחל לבניהם שבתות: **בן באבוי** expresses the opinion that by reciting the words: **רצה והנחל לבניהם שבתות** in the first ברכה of **שמונה עשרה** on שבת, one has fulfilled his obligation to be **מקדש היום**, to sanctify the day of שבת and that by doing so it becomes unnecessary to recite the middle ברכה of **שמונה עשרה** on שבת. The **ספר המנהיג** repeats the reason given by **בן באבוי** and adds one more:

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קלט—יסוד העמרמי בין בערבית שחרית ומוסף ומנחה בשבת מזכירין במגן כד: ורצה והנחיל בניהם שבתות למנוחה למען שמך באהבה מלך עוזר. ולא יתכן להזכיר שלשבת, אלא שאומרים בברכה רביעית לעצמה, ואין לשנות ממטבע הברכות שכולן שוות לחול ולשבת. אב"ן.

Translation: It is a rule set down by Rav Amrom Gaon that whether one is reciting Tefilas Maariv, Shacharis, Mussaf or Mincha, one must include the following words in the first Bracha of Shemona Esrei of Shabbos: Oo'Ritzzei V'Hinchil Liv'Neibem Shabbasos L'Minucha Li'Ma'An . . . However, it is not appropriate to refer to Shabbos in the first three Brachos of Shemona Esrei but instead one should refer to Shabbos in the fourth Bracha only. In addition, it is inappropriate to change the wording of a Bracha from the way it was coined by our Sages particularly those Brachos that were meant to be the same on weekdays and on Shabbos.

The **ב"ח** elaborates on how adding the words: **למנוחה** creates a change in the **מטבע הברכה**:

ב"ח אורח חיים סימן רסח—ועומדין להתפלל וכו' בלי תוספת ובלי גירוע ודלא כרב עמרם וכו'. ואף על גב דרב עמרם הוסיף לומר רצה והנחל וכו' ולא היה גורע, מכל מקום קיימא לן (סנהדרין כט א) כל המוסיף גורע והכא נמי גורע דעובר על מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לד א) דאין לשאול צרכיו בג' ראשונות, דאע"ג דמוסיפין זכרנו לחיים וכו' בעשרת ימי תשובה מטעם דצרכי רבים שואלין אף בג' ראשונות וג' אחרונות, התם שאני כיון דשאלה זו דזכרנו יש לה שייכות אצל אברהם שנאמר (תהלים קה מב) כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו ומי כמוך שייך אצל ברכת מחיה מתים וכן כל מה שמוסיפין יש לה שייכות במקום שקבעוה, מצורף לזה שהקב"ה יושב על כסא דין וכל העולם נדונין באלו הימים מי יחיה ומי ימות ואם כן צורך גדול הוא לכל ישראל לשאול על חיותם אף בג' ראשונות ובג' אחרונות מה שאין כן בהוספה זו דרצה והנחל שבת לבניהם וכו'

Translation: They stand to recite Shemona Esrei without any additions or subtractions being made to the first three Brachos of Shemona Esrei which is not in line with what Rav Amrom taught, etc. Although Rav Amrom had the practice of adding the words: Ritzzei V'Hinchil etc. and it is not considered a subtraction, however, we maintain (Sanhedrin 29, 1) that anyone who adds, subtracts. Here too one is subtracting because one is violating what our Sages taught us (Brachos 34,1) that one should not add a request for his needs in the first and last Brachos of Shemona Esrei. What about the fact that we add the request of Zochreinu L'Chayim in the Ten days of Teshuva based on the rule that we are allowed to make a request that is for all Jews in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei? That

להבין את התפלה

practice can be distinguished because the request that G-d remember us during the Ten days of Teshuva has a connection to Avrohom Aveinu as it is written (Tehillim 105, 42): Because G-d remembered His holy word, Avrohom His servant. It is also appropriate to add the words: Mi Kamocha to the Bracha of Michaye Ha'Maisim and all the other additions made to Shemona Esrei during the Ten days of Repentance because they have connections to the Brachos in which the words are added. The connection is that during those days, G-d sits on His chair of justice and the whole world is judged, who will live and who will die. As a result there is a great need for the Jewish people to plead for their lives even in the first three and last three Brachos of Shemona Esrei. That is not the case concerning the addition of the words: Ritzei V'Hinchil etc.

דאע"ג דאיכא קצת טעם להוסיף שאלה בברכת אבות מדאשכחן (יומא כה ב) דאברהם קיים כל התורה אפילו עירובי תבשילין קיים וכן יצחק ויעקב, וביעקב אמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פרשה ע"ט סוף אות ו') על ויחן את פני העיר שקבע תחומין לשבת מבעוד יום הדא אמר ששמר יעקב אבינו את השבת קודם שניתנה, ועל כן רצה והנחיל שבת לבניהם למנוחה, מכל מקום כיון דשאלה זו קבעה באמצע לומר אל' ואל' אבותינו רצה במנוחתנו והנחילנו וכו' שבת קדשך וינוחו בו ישראל מקדשי שמך שוב אין צריך לשאול עוד באבות:

Translation: Although there is a minor basis upon which to make requests in the Bracha that commemorates the forefathers as we find (Yoma 28, 2) that Avrohom kept all the Torah including the rules of Eruvim for cooking food as did Yitzchok and Yaakov and that concerning Yaakov our Sages said: (Bereishis Rabbah Parsha 79 subsection 6) on the words: Va'Yichun Es Pnei Ha'Ar, that Yaakov set up markers while it was still day to indicate the furthest point he could walk on Shabbos, from which we deduce that Yaakov observed the rules of Shabbos even before the rules were commanded to us, we still should not add those words to the first Bracha of Shemona Esrei since it was already established that those words belong in the fourth Bracha, in the paragraph that begins Elokeinu V'Elokei Avoseinu. It is simply not appropriate to make the same request in the Bracha of Avos.

Professor Naftali Weider in an article entitled: המנהגים הקודמים-מנהג בבל ומנהג ארץ ישראל in the subsection: "ורצה והנחיל לבניהם את יום פלוני" on page 22 of his book: התגבשת נוסח התפלה במזרח ובמערב points out that two reasons were given for omitting the line: רצה והנחיל לבניהם שבתות למנוחה because the line can be read in two ways: i.e. as שבח, praise, or as בקשה, request, depending on which Hebrew vowels are placed under the letters:

הפורמולה ניתנת להקרא שני דרכים: הציווי "וְרָצָה וְהִנְחִיל (=וְהִנְחִיל) או כעבר: וְרָצָה וְהִנְחִיל, וחוקרי התפילה מחולקים בזה, ואף במקורות כתבי-היד אין אחידות.

If the words are recited in לשון ציווי, the command tense, they represent a בקשה, a request. As the ב"ח points out, it is inappropriate to make a request in the first three ברכות of עשרה שמונה unless extraordinary circumstances are present such as during the עשרת ימי תשובה when we add: זכרינו לחיים and מי כמוך to the first two ברכות of עשרה שמונה. If the words are recited in לשון עבר, past tense, they are שבח, words of praise. Inasmuch as those words of praise duplicate the words of praise that are found in the middle ברכה of עשרה שמונה, they are a change in the מטבע הברכה since the words make it unnecessary to recite the middle ברכה of עשרה שמונה on שבת.

The ערוך השולחן provides some support to the position of רב עמרם גאון but then

concedes that it is not our custom to follow his practice:

ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן רסח-סעיף א-ואומר הש"ץ חצי קדיש ועומדים להתפלל שבע ברכות ג' ראשונות כבימי החול כיון שהם שבחיו של הקב"ה דמי שבת לחול אבל ברכות האמצעיות הם בקשות שאין לאמרם בשבת ובסידור רב עמרם גאון גם בברכה ראשונה יש הוספה בשבת דכשמגיע לומביא גואל לבני בניהם מוסיף רצה והנחל שבת לבניהם למנוחה למען שמו באהבה ואינו אומר ומביא גואל לבני בניהם ונראה לי שטעמו דאין זה בקשה אלא שבה דהיינו שיביא הגאולה והגאולה תהיה על ידי זכות שבת וכמאמרם ז"ל [שבת קי"ה:] אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין לכן כשאומר רצה והנחל וכו' הוי כאלו אומר ומביא גואל וכו' אבל אין מנהגנו כן.

Translation: The prayer leader recites the short Kaddish and the congregation stands to recite the seven Brachos of Shemona Esrei of Shabbos; the first three Brachos like on weekdays since they represent praise of G-d and in that way Shabbos is like the weekdays but the middle Brachos of teh weekday Shemona Esrei which are requests should not be recited on Shabbos. In the Siddur of Rav Amrom Gaon, there is an addition made to the first three Brachos of Shemona Esrei for Shabbos. When he reached: Mai'Vee Go'Ail Livnee Vineebem, he added the words: Ritzei V'Hinchil Liv'Neibem Shabbasos L'Minucha Li'Ma'An Shmo Ba'Hava and he omitted the words: Oo'Mai'Vee Go'Ail Livnee Vineebem. It appears to me that he justified his practice based on the fact that the words do not represent a request but rather a praise; i.e. that G-d will bring salvation and the salvation will come as a result of the merit of observing Shabbos, as our Sages said (Maseches Shabbos 118): if only the Jews would observe two Shabbosim in the correct manner, they would be immediately redeemed, as a result one should say: Ritzei V'Hinchil etc. It is the same as saying: Oo'Mavi Go'Ail etc. but it is not our practice to do so.

Given the fact that we find no evidence of any סידור following גאון's practice, we should ask the question: why not? It is easy to deflect that question by alleging that most read the words: לשון ציווי רצה והנחל לבניהם שבתות למנוחה, in the command tense, making the words a בקשה which should not be recited within the first three ברכות of עשרה. But how do we explain the position of באבוי? How does reciting those words make the recital of the middle ברכה of עשרה unnecessary? A possible answer can be found in the following:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מט עמוד א-יתב רבי זירא אחורי דרב גידל, ויתב רב גידל קמיה דרב הונא ויתב וקאמר: טעה ולא הזכיר של שבת, אומר: ברוך שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית. ברוך מקדש השבת.

Translation: Rav Zera was once sitting behind Rav Giddal, and Rav Giddal was sitting facing Rav Huna, and as he, Rav Giddal, sat, he said: If one forgot and did not mention Sabbath in the Grace After Meals, he says, 'Blessed be He who gave Sabbaths for rest to His people Israel out of love, as a symbol and a covenant, blessed is He who sanctifies the Sabbath!'

Concerning המזון, ברכת המזון, if a person forgets to recite: רצה והחליצנו, on שבת, he can fulfill his obligation to recite קדושת היום in ברכת המזון by saying: ברוך שנתן שבתות למנוחה. The words: וְרָצָה וְהִנְחִיל לְבָנֵיהֶם שַׁבְּתוֹת לְמִנוּחָה. לעמו ישראל באהבה לאות ולברית share a similar theme. Someone reciting those words in the first ברכה of עשרה on שמונה עשרה might be led into thinking that he has fulfilled his obligation to mention קדושת היום in each עשרה on שבת and may then skip the middle ברכה of עשרה on שמונה עשרה. To avoid such an error occurring, the practice of רב עמרם גאון was not followed.

אתה קדשת OR ומאהבתך ה' א-להינו

We have already established that סדר רב עמרם גאון provided that the middle ברכה of ומאהבתך ה' א-להינו in שמונה עשרה תפלת מעריב for שבת begin with the words: שאהבת את ישראל עמך. The סידור of רב סעדיה גאון concurs. Both of them have a strong foundation for their practice. The ברכה is mentioned in the following תוספתא:

תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ג-אמ' ר' לעזר בר' צדוק אבא היה מתפלל תפלה קצרה בלילי שבתות ומאהבתך ה' א-להינו שאהבת את ישראל עמך ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך נתת לנו ה' א-להינו את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה; על הכוס הוא אומר אשר קדש את יום השבת ואינו חותם.

Translation: Rabbi Lazar son of Tzadok said: my father would recite a short prayer on Shabbos night; i.e. Oo'Mai'Abavsecha . . . B'Abava. Over a cup of wine he would say: Asher Kidash Es Yom Ha'Shabbos and would not recite an ending Bracha.

The ספר העיתים¹ notes that in his era some communities followed the practice of reciting אתה קדשת as the middle ברכה of שמונה עשרה תפלת מעריב for שבת while others recited ומאהבתך. He himself expresses a preference for the ברכה of ומאהבתך because the ברכה is mentioned in the תוספתא:

ספר העיתים סימן קלח'-ואומר אבות וגבורות וקדושת השם ואחר כך אומר של שבת. ויש נוהגין לומר אתה קדשת, ויש שנהגו לומר ומאהבתך. והכי דוקא, וכן כתבו רבוותא בחבוריהן ומאהבתך, ואע"ג דמאן דאמר הכי ומאן דאמר הכי יצא ידי חובתו, קרוב להיות ומאהבתך חובה יותר מאתה קדשת מפני שהזכר ומאהבתך בתוספתא, שכך שנוי בתוספתות דבי ר' חייא בפ"ג במס' ברכות אמר ר' אלעזר בר' צדוק אבא היה מתפלל תפלה קצרה בלילי שבתות ומאהבתך ה' א-להינו שאהבת את ישראל עמך ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך נתת לנו ה' א-להינו, את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה וכו' ועל הכוס הוא אומר ברוך אשר קידש את יום השבת ואינו חותם. ואע"ג דלית הלכתא כר' צדוק בחתימות הכוס מכל מקום מיתחזי לן מכלל הברייתא לפי צרכנו דמנהגא בימי חכמים למימר בלילי שבת ומאהבתך.

Translation: And says the Brachos of Avos, Gevuros and Kiddush Hashem. Then he recites the unique Bracha for Shabbos. Some follow the practice of reciting the Bracha of Asher Kidashta and some follow the practice of reciting the Bracha of Oo'Mai'Abavsecha. That second Bracha is a better choice and so wrote our Rabbis in their compositions that we should recite the Bracha of Oo'Mai'Abavsecha. Nevertheless, one who recites either Bracha has fulfilled his obligation. It would appear that it is more appropriate to recite Oo'Mai'Abavsecha than Ata Kidashta because the Bracha of Oo'Mai'Abavsecha is referred to in the Tosefata. This is what is found in the

1. R. Judah ben Barzilai of Barcelona flourished at the close of the eleventh and the beginning of the twelfth centuries. (Bar Ilan Digital Library)

Tosefta of Rabbi Chiya in the third chapter of Masechet Brachos: Rabbi Lazar son of Tzadok said: my father would recite a short prayer on Shabbos night; i.e. Oo'Mai'Ahavsecha . . . B'Ahava. Over a cup of wine he would say: Asher Kidash Es Yom Ha'Shabbos and would not recite an ending Bracha. The Halacha does not follow Rav Tzadok concerning his holding that one need not recite a Bracha at the end of Kiddush. However, since the Baraisa includes his statement concerning the middle Bracha of Shemona Esrei, the Baraisa is proof that it was the custom among our Sages to recite the Bracha of Oo'Mai'Ahavsecha as the middle Bracha of Shemona Esrei on Friday night.

The ספר המנהיג², a contemporary of the ספר העיתים exhibited a preference for reciting אתה קדשת. His basis for reciting אתה קדשת stemmed from the fact that it was their practice to follow the recital of the paragraph of אתה קדשת with the verses of ויכולו השמים. In both סדר רב עמרם גאון and סידור רב סעדיה גאון, no verses are recited after the paragraph of ומאהבתך.

ספר המנהיג הלכות שבת עמוד קלז-עומדין בתפילה ואומ' אבות וגבורות וקדושת ה', ומאהבתך ה' א-להינו שאהבת כו' והנחילנו שבתו' וגומר א-להינו וא-להי אבותינו ביסוד העמרמי. ויתכן יותר מנהג צרפת ופרובינצ' לומר אתה קדשת את יום השביעי לשמך תכלית מעשה שמים וארץ, ויכולו השמי', ויכל א-להי', ויברך א-להי', בשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימי' אותו קראת זכר למעשה בראשית. א-להינו וא-להי אבותינו. ודאמרי' בפ' כל כתבי הקדש, כל המתפלל בערב שבת ואומ' ויכולו כאילו מעיד על מעשה בראשית, למדנו שבתפילה צריך לאומרו ויכולו, וזה שאנו חוזרין לאומרן בקול רם להוציא את מי שאינו בקי לפי שהוא עדות גדולה ועוד שלא תחלק ביום טוב שחל להיות בשבת שאומ' אתה בחרתנו, יעלה ויבוא, והשיאנו, ואין אומ' בלחש. אב"ן. וזה שנהגו לאומרו מעומד לפי שהוא עדות, וכת' ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני י-י', שני האנשי' בעדים הכתוב מדבר, אשר להם הרי' לפני י-י' אלו בעלי דינין, כך קיבלתי בצרפ', אב"ן. ושמעתי כי הר' משה אומר שצריך לאומרה מעומד כשאדם מקדש בביתו מטעם זה.

Translation: We stand for Shemona Esrei and say: the Brachos of Avos, Gevuros and Kiddush Hashem and Oo'Mai'Ahavsecha etc. and end with Elokeinu V'Elokei Avoseinu, according to Rav Amrom Gaon. It appears to me to be more appropriate to follow the customs of France and Provence where they say the Bracha of Ata Kidasha . . . and then Va'Yichulu Ha'Shamayim, Va'Yichal Elokim, Va'Ywarech Elokim, Ba'Shviyi Ratzeita Bo V'Kidashto Chemdas Yomim . . . Bereishis, Elokeinu V'Elokei Avoseinu. This custom is in line with what we learned in the chapter entitled: Kol Kisvei Ha'Kodesh: whoever prays on Friday night and includes in his prayer the verses beginning with Va'Yichulu fulfills the role of a witness to Creation. From that we conclude that we must recite the verses beginning with Va'Yichulu within Shemona Esrei. We recite the verses beginning with Va'Yichulu again after reciting Shemona Esrei for the benefit of those who do not have the ability to recite Shemona Esrei on their own. They can then fulfill their obligation to recite those verses. We want them to recite the verses because the verses represent important testimony that we testify to. In addition, on days on which Yom Tov falls on Shabbos, we do not recite those verses within Shemona Esrei and so we need to recite those verses after reciting Shemona Esrei. In order to follow the same procedure all year long, we repeat those verses after Shemona Esrei even when it is not a Yom Tov that falls on a Shabbos. We recite those verses while standing because

2. R. Abraham ben R. Nathan was born in Lunel, Provence, c. 1155. (Bar Ilan Digital Library)

להבין את התפלה

witnesses must stand when they testify as we learned: and the two people having the dispute must stand. The two people that the Torah is discussing are the witnesses and the ones who are having the dispute are the litigants. So I learned from the French. And I heard from Rav Moshe that for the same reason a person must stand when he recites those verses as part of Kiddush.

The **שבולי הלקט**³ notes the importance of reciting the verses of **ויכולו** but maintains that the practice of reciting **ויכולו** after **שמונה עשרה** is sufficient and that one should recite the paragraph of **ומאהבתך** since it is found in the **תוספתא**.

ספר שבולי הלקט ענין שבת סימן סו'—אמר רב ואיתימא ר' יהושע בן לוי אפילו יחיד המתפלל בערב שבת צריך לומר ויכולו דאמר ר' אליעזר כל האומר ויכולו בערב שבת כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. יש מקומות שנהגו לומר בתפלת לחש אתה קדשת ויש בה ויכולו ומנהגינו לומר ומאהבתך כדאיתא בתוספתא דברכות אמר ר' אלעזר בר' צדוק אבא היה מתפלל תפלה קצרה בלילי שבת ומאהבתך. ואפילו אותם שאמרו ויכולו בתפלת לחש נהגו לומר עוד בקול בצבור עם ברכה אחת מעין שבע. ונהגו לאומרו בעמידה. והטעם מצאתי בשם רבינו שלמה ז"ל לפי מה שאמרו האומר ויכולו בערב שבת מעיד להקב"ה שברא מעשה בראשית ומאחר דהגדת עדות היא הא קיי"ל דמצות עדות בעמידה כדכתיב ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב מדבר. ואחי ר' בנימין נר"ו כתב מה שנהגו לומר בעמידה לפי שעכשיו סיימו תפלת לחש והן נמצאין עומדין וצריכין עוד לעמוד בברכה אחת מעין שבע ולא מטעם עדות, והאומר אותו מיושב לא הפסיד. וראיה לדבר קדוש היום שאומרים אותו בישיבה מכל מקום אין להשיג גבול ראשונים.

Translation: Rav said and some say that it was Rav Yehashua Ben Levi: even if a person is reciting the Friday night service alone, he must recite the verses beginning with Va'Yichulu because Rav Elazar said: whoever recites the verses beginning with Va'Yichulu on Friday night joins with G-d as a partner in the creation of the world. In some places they follow the practice of reciting the Bracha: Ata Kidashta and include within it the verses beginning with Va'Yichulu. Our custom is to recite the Bracha: Oo'Mai'Ahavsecha as we learned in the Tosefta: Rav Elazar said: . . . Even those who recite the verses beginning with Va'Yichulu during Shemona Esrei repeat those verses after reciting Shemona Esrei but before reciting the abbreviated version of Shemona Esrei (Magen Avos). They further follow the practice of reciting the verses while standing. I found in the name of Rashi that the reason to do so is based on what we learned: that those who recite the verses beginning with Va'Yichulu fulfill the role of witnesses to G-d having created the world. Since it is considered testimony, it follows the rule that testimony must be given while standing, as it is written: and the two people stand; the Torah is speaking of the witnesses. My brother Rav Binyamin wrote that the reason to say the verses while standing is because they just completed Shemona Esrei and will soon recite the abbreviated form of Shemona Esrei, both of which must be done while in a standing position. The fact that the practice is to stand has nothing to do with giving testimony. If someone recited the verses while in a seated position, he has done nothing wrong. Proof of that rule can be found in the fact that we recite Kiddush while sitting. Nevertheless we should not act differently than our ancestors.

Let us return to the opinion of the **ספר המנהיג** for one moment. Notice that he requires that more than just the verses of **ויכולו** be recited. He also requires the recital of the line: **בשביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית**. A review of

3. Rav Zedakiah ben Rav Avraham Ha-Rofe of the Anavim family was born in Rome ca. 1210. (Bar Ilan Digital Library)

contemporary מנהג ספרד finds that in most נוסחאות including נוסח ספרד and מנהג ספרד the paragraph of בשביעי רצית בו which includes the line of ישמחו במלכותך שומרי שבת is recited as part of the middle ברכה of עשרה in תפלת מעריב for שבת. The exception to this rule is נוסח אשכנז. Why do most נוסחאות include the paragraph of תפלת שמונה עשרה in ברכה of ישמחו במלכותך שומרי שבת as part of the middle ברכה of עשרה in תפלת מעריב for שבת? Take a moment to carefully read the the middle ברכה of עשרה in תפלת מעריב for שבת according to נוסח אשכנז. Something is missing. The ברכה that is recited according to נוסח אשכנז contains a universal statement that G-d created the world in six days and rested on the seventh day. Where within the paragraph do you find any words that link the Jewish people to the observance of שבת? Contrast what is recited in the paragraph of ומהאבותך with the opening words of the paragraph of ומהאבותך ה' א-להינו שאהבת את ישראל עמך ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך, נתת לנו ה' א-להינו את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה.

Because of the love that You felt for the Jewish people and out of the compassion that You exhibited towards the members of Your covenant, You gave the Jewish people the great and holy Shabbos with love.

The fact that the paragraph of ומהאבותך fails to contain a statement about the connection between the Jewish people and שבת may have contributed to the following three practices being instituted:

1. The practice of רצה והנחל לבניהם שבתות למנוחה⁴ to add the line: רב עמרם גאון to the first ברכה of each שמונה עשרה of שבת;
2. The custom of reciting the verses of ושמרו בני ישראל את השבת⁵ before עשרה עשרה on ליל שבת; and
3. The practice of adding the paragraph of ישמחו במלכותך שומרי שבת to the middle ברכה of עשרה עשרה on ליל שבת.

Each practice was instituted for the benefit of those who recited the middle ברכה of ומהאבותך in order that they too include a statement that links the Jewish people with שבת.

It would appear that over time the desire to add the verses of ויכולו to the middle ברכה of עשרה עשרה on ליל שבת overtook the need to make a statement linking the Jewish people with the observance of שבת. For most נוסחאות, the cure for the problem was found in adding the paragraph of ישמחו במלכותך שומרי שבת to the middle ברכה of עשרה עשרה on ליל שבת. Only the modern Roman rite took a different path. It kept the paragraph of ומהאבותך and added the verses of ויכולו.

4. רב עמרם גאון may have added that line for the benefit of those who recited the ברכה of ומהאבותך. This line contains the statement missing from ומהאבותך that G-d gave שבת to the Jewish People.

5. This paragraph also contains what is missing from the ברכה of ומהאבותך.

וינוחו בה ישראל, וינוחו בו ישראל, וינוחו בם ישראל

The most frequently asked question about שבת for שמונה עשרה is the following: why do we change the לשון of the paragraph of א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו so that in תפלת ערבית, we say: וינוחו בה ישראל; in תפלת שחרית we say: וינוחו בו ישראל and in תפלת מנחה we say: וינוחו בם ישראל? Let us begin by noting that none of those versions of the paragraph were recited at the time of the גאונים. Instead the following was said in the שבת of all the תפילות on שמונה עשרה:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-ועומד בתפלה ואומר אבות וגבורות וקדושת השם... ואומר ומאהבתך ה' א-להינו... ולתת לנו ברכה ושלוש מאתך. א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמה לבנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' א-להינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בכך כל ישראל אוהבי שמך. בא"י מקדש השבת.

רב סעדיה גאון does not include any such language:

רב סעדיה גאון- א-להינו וא-להי אבותינו רצה במנוחתנו קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושמה נפשנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו באהבה ורצון שבתות קדשך. בא"י מקדש השבת.

The ספר שבולי הלקט notes that both practices existed in his time (except that the word: בו was not replaced by בה or בם).

ספר שבולי הלקט ענין שבת סימן פב-מה שאמרו ישמחו במלכותך פי"ה"ר אביגדור כהן צדק נר"ו שסמכו על שאומר וביום שמחתכם ובמועדיכם, ואמר מר וביום שמחתכם זה שבת. ויש לומר שעל זה סמכו לומר וישמחו בכך כל אוהבי שמך. ויש אומרים וינוחו בו ישראל אוהבי שמך:

Translation: That we include the paragraph of Yismichu B'Malchuscha in the middle Bracha of Shemona Esrei of Shabbos is explained by Rav Avigdor Kohain Tzedek (Katz) as being the result of the interpretation of the verse: Oo'Vi'Yom Simchaschem Oo'Bi'Mo'Adeichem (on your days of joy and on your holidays). Mar explained that Oo'Vi'Yom Simchaschem is a reference to Shabbos. That is also the reason some recite the words: V'Yismichu Becha Kol O'Havei Shemecha. Others say: V'Yanuchu Vo Yisroel O'Havei Shemecha.

The ספר המנהגים (טירנא) is one of the first to express reservations about reciting וישמחו בכך כל ישראל אוהבי שמך:

ספר המנהגים (טירנא)¹ מנהג של שבת-ורגילין לסיים וישמחו בכך ישראל אוהבי שמך וכו', וכן ברוב סידורים, ותימה גדולה כי אינו מעיז חתימה ולא מעיז פתיחה. וגם אין שייך שמחה

1. R. Isaac Tyrnau lived in Austria during the fourteenth and fifteenth centuries.

רק ברנלים. ומצאתי בפירוש ישן וגם שמעתי מבקיאים שיש לומר וינוחו בו ישראל מקדישי² שמך כו' והוא שפיר מעין חתימה ופתיחה וכן נראה עיקר.

Translation: There is a practice to recite the words: V'Yismichu Becha Kol O'Havei Shemecha at the end of the paragraph of Elokeinu V'Elokei Avoseinu. That wording is found in most Siddurim. It is astonishing to me that many follow that practice since the wording does not share a theme with the ending Bracha (Mikadesh Ha'Shabbos) nor does it share a theme with the opening of the Bracha (Ata Kidashta). Furthermore Simcha and Shabbos are not linked in the same manner in which Simcha and Yom Tov are linked. I found in an old commentary and I have heard that those who are careful change the wording of the paragraph to V'Yanuchu Vo Yisroel Mikad'Shei Shemecha. That wording clearly shares a theme with the ending Bracha.

The wording of: וינוחו בו ישראל מקדישי שמך was accepted by the אבודרהם without equivocating. Based on his opinion, מנהג ספרד adopted the line of: וינוחו בו ישראל:

ספר אבודרהם³ מעריב של שבת-וינוחו בו ישראל מקדישי שמך על שם (שמות כ, יא) וינה ביום השביעי וכתוב למען ינוח. וביום טוב אומר וישמחו בך על שם (דברים טז, יד) ושמחת בחגך, וגם בשבת עם יום טוב אומר וישמחו כמו שאמרנו שגם בשבת נופל לשון שמחה. ברוך אתה ה' מקדש השבת שנאמר (ברא' ב, ג) ויקדש אותך, כי השם מקדשו ולא ישראל. ומפרש במסכת סופרים (פי"ג הי"ד) כי הטעם שבחתימת שבת אין מזכירין ישראל כמו בימים טובים אלא בשבת בלבד, מפני שהשבת קדמה לישראל, שנאמר כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. וכתוב (שמות טז, כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת, שהיה כבר.

Translation: The words: V'Yanuchu Vo Yisroel Mikadshei Shemecha are based on the verse: (Shemos 20, 11) and G-d rested on the seventh day and it is written: in order to rest. On Yom Tov we say: V'Yismichu Vecha based on the verse: (Devarim 16, 14): and you shall rejoice on your holidays. When Yom Tov falls on Shabbos it is appropriate to recite V'Yismichu as we have learned that the word Simcha also describes Shabbos. The Bracha: Baruch Ata Hashem Mikadesh Ha'Shabbos is based on the verse: (Bereishis 2, 3): and G-d sanctified the day of Shabbos; this means that G-d sanctified Shabbos and it was not our action that gave sanctity to Shabbos. It is explained in Maseches Sofrim (13, 14): the Jewish people are not mention in the closing Bracha of the middle Bracha of Shemona Esrei on Shabbos but are mentioned in the closing Bracha of the middle Bracha of Shemona Esrei on Yom Tov because Shabbos was created before there was a Jewish people as we find in the verse: that in six days G-d created the Heaven and Earth and on the seventh day, G-d rested and it is written (Shemos 16, 29) notice that G-d gave you the Shabbos. That means that Shabbos was created before the Jewish people were created.

A quick review of סידורים that follow נוסח אשכנז found at the Jewish National and University website, www.jnul.huji.ac.il, reveals that נוסח אשכנז was the last to abandon the wording of: וישמחו בך ישראל אוהבי שמך in favor of וינוחו בו ישראל מקדישי שמך. The earliest such סידור found at their website which includes the language of: וינוחו בו

2. The ספר המנהגים objects not only to saying the words: וישמחו בך but also to words: אוהבי שמך as not sharing the theme of the ending ברכה; i.e. מקדש השבת.

3. Rav David ben Rav Yosef Abudraham lived in Spain during the thirteenth century.

להבין את התפלה

ישראל מקדשי שמך is the שידור תפלת דרך שיח השדה published 1713 in Berlin.

That brief history describes how the words: וינוחו בו ישראל מקדשי שמך replaced the words: וישמחו בכך ישראל אוהבי שמך. What prompted the change in wording to בו and במ depending on the תפלה? One of the earliest sources is the מגן אברהם:

מגן אברהם⁴ סימן רסח-בע"ש כתוב בשם כ"ג מה"ב מנהג לומר בליל שבת וינוחו בה וביום וינוחו בו ובמנחה וינוחו במ:

Translation: Concerning Shabbos, the book Knesses Gedola provides that it is customary to recite the words: V'Yanuchu Bah on Friday night; V'Yanuchu Bo on Shabbos morning and V'Yanuchu Bom for Shabbos Mincha.

The מגן אברהם does not provide a reason to vary the text. Not all accepted his practice:

אליה רבה⁵ סימן רסח-כתב שיירי כנסת הגדולה [הגהות טור אות ב] ומגן אברהם [סוף סק"ג] מנהג לומר בליל שבת וינוחו בה, וביום וינוחו בו, ובמנחה וינוחו במ ע"כ, ומגדולים שהבאתי לא משמע הכי.

Translation: The book: Shayarei Knesses Gedola and the Magen Avrohom provide that it is customary to recite the words: V'Yanuchu Bah on Friday night; V'Yanuchu Bo on Shabbos morning and V'Yanuchu Bom for Shabbos Mincha. From the words of some of the Gedolim that I quoted it does not appear to be appropriate to do so.

Why vary the wording from בה to בו and then to במ?

ערוך השולחן⁶ אורח חיים הלכות שבת סימן רסח-סעיף יד-יש מקומות שבברכת רצה במנוחתינו בערבית אומרים וינוחו בה, ובשחרית וינוחו בו, ובמנחה וינוחו במ [מג"א סק"ג]. ונראה לי הטעם דהנה שבת נקראת בתורה לשון נקבה ולשון זכר; כי קדש היא לכם מחלילה מות יומת [שמות לא, יד] הרי לשון נקבה; וכתוב בויקהל [שם ב] וביום השביעי וגו' כל העושה בו מלאכה וכן כתיב [שם כ, ח] זכור את יום השבת לקדשו וכן שומר שבת מחללו [ישעיה נו, ב] הרי לשון זכר. ולכן בלילה שיש בתורה לשון נקבה ליל אומרים בה ויום הוא תמיד לשון זכר בתורה לכן אומרים בו ובמנחה שהוא סמוך לערב כלול משניהם אומרים במ.

Translation: There are localities where it is customary to recite the words: V'Yanuchu Bah on Friday night; V'Yanuchu Bo on Shabbos morning and V'Yanuchu Bom for Shabbos Mincha (Magen Avrohom 113). It appears to me that the reason to do so is based on the fact that in the Torah, the word: Shabbos appears in female gender and in male gender. In the verse: Because it is holy to you, those who desecrate it shall be put to death (Shemos 31, 14), the word Shabbos appears in female gender. We further find in Parshas V'Yakheil the following: on the seventh day etc. whoever performs work during it and it is written: (Shemos 20, 8) remember Shabbos to sanctify it and it is written: guard against violating Shabbos (Isaiah 56, 2). In each of those references, Shabbos is referred to in male gender. As a result, at night, we refer to Shabbos in female

4. R. Avraham Ha-Levi Gombiner was born ca. 1637 in Gombin, Poland, and died in Kalisch in 1683.

5. R. Eliyahu b. R. Binyamin Wolf Shapiro was born in Prague c. 1660. He was a disciple-colleague of R. Avraham Gombiner, author of the Magen Avraham.

6. Rabbi Yechiel Michel ben Rabbi Aaron HaLevi Epstein was born in 1829 in Bobroisk, Russia.

gender as does the Torah and recite the word: Bab. In the morning we refer to Shabbos in male gender as does the Torah and recite the word: Bo. At Mincha time on Shabbos we include both male and female gender by reciting the word: Bom.

A second reason:

שו"ת יהווה דעת⁷ חלק ה סימן ל-שאלה: האם בתפלת מנחה של שבת נכון יותר לומר וינוחו בו כל ישראל, או וינוחו בם? תשובה: בשירי כנסת הגדולה (סימן רסח סק"ב) כתב, מנהגינו לומר בתפלת ערבית של שבת, וינוחו בה, ובשחרית וינוחו בו, ובמנחה וינוחו בם, ונראה לי הטעם שבלייל שבת היא ככלה בבית אביה, לכן אומרים וינוחו בה, ובשחרית היא ככלה בבית חמיה, שעיקר השמחה בבית החתן, לכן אומרים וינוחו בו. ובמנחה וינוחו בם, שלאחר מכן שניהם עיקר.

Translation: Question: As a part of Tefilas Mincha on Shabbos, is it better to recite the words: V'Yanuchu Bo Yisroel or V'Yanuchu Bom Yisroel? Answer: In the book: Shiyurei Knesses Ha'Gidola (Siman 362, 2) the author writes: our custom for Tefilas Arvis on Friday night is to recite the words: V'Yanuchu Bab, in Shacharis, V'Yanuchu Bo and in Mincha, V'Yanuchu Bom. The reason for this appears to me to be that on Friday night Shabbos is like a bride still living in her father's house and so we refer to Shabbos in female gender and say: V'Yanuchu Bab. During Shacharis, Shabbos is like a bride who has entered her husband's house. Since the main Simcha of a wedding is celebrated at the groom's house, we refer to Shabbos at that time in male gender and say: V'Yanuchu Bo. At Mincha, we say: V'Yanuchu Bom because by that time the bride and groom are a married couple. We then refer to them in the plural number.

א-להינו וא-להי אבותינו Let us return for a moment to the version of the paragraph of א-להינו וא-להי אבותינו found in סדר רב עמרם גאון רצה נא במנוחתנו שמונה עשרה on יום טוב and the paragraph of א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו recited on שבת. Perhaps we need to view the practice of רש"י to recite אתה בחרתנו as the middle ברכה of שמונה עשרה for עשרה שחרית on שבת in light of this similarity:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילת המועדות-השיאנו ה' א-להינו את ברכת מועדיך לחיים בשמחה ובשלום כאשר רצית ואמרת לברכנו, כן תברכנו סלה. קדשנו במצותיך, ותן חלקנו בתורתך. ושבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' אלהינו בשמחה ובששון מועדי קדשיך, וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך. ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים.

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר שבתות-א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וקדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך ושבענו מטובך ושמח לבנו בישועתך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו ה' א-להינו באהבה וברצון שבת קדשך וישמחו בך כל ישראל אוהבי שמך. בא"י מקדש השבת.

7. Rabbi Ovadia Yossef who was born in Baghdad in 1920 and later became Chief Sephardic Rabbi of Israel.

SUPPLEMENT

FURTHER VARIATIONS IN THE PARAGRAPH OF

א-להינו וא-להי אבותינו רצה במנוחתנו

Not all נוסחאות substituted the line: וינוחו בו ישראל מקדשי שמך for the line: וישמחו בך א-להינו וא-להי אבותינו רצה במנוחתנו. Here is the paragraph of וישמחו בך ישראל אוהבי שמך according to נוסח רומא:

נוסח רומא-א-להינו וא-להי אבותינו, רצה במנוחתנו, קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, ושבענו מטובך, שמחינו בישועתך, וטהר לבנו לעבדך באמת, והנחילנו ה' א-להינו באהבה וברצון שבת קדשך, וישמחו בך ישראל מקדשי שמך. בא"י מקדש השבת.

In other נוסחאות, the words of the paragraph of א-להינו וא-להי אבותינו רצה במנוחתנו do not vary for the different תפילות on שבת:

נוסח רומניא-א-להינו וא-להי אבותינו, רצה במנוחתנו, קדשנו במצותיך תן חלקנו בתורתך, ושבענו בטובך, ושמח את נפשינו בישועתך, וטהר את לבנו לעבדך באמת ובלבב שלם, והנחילנו ה' א-להינו באהבה וברצון את שבת קדשך, וינוחו בו ישראל המקדשים את שמך. בא"י מקדש השבת.

נוסח תימן-א-להינו וא-להי אבותינו, רצה נא במנוחתנו, קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך, ושמח נפשינו בישועתך, ושבענו מטובך. וטהר לבנו לעבדך באמת. והנחילנו באהבה וברצון שבת קדשך, וינוחו בם כל ישראל אוהבי שמך. בא"י מקדש השבת.

RECITING THE PARAGRAPH OF ויכלו AS PART OF תפלת ליל שבת ON ערבית

We have already learned that the source for reciting the פסוקים that begin with ויכלו is the following גמרא:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קי"ט ע"ב—אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי: אפילו יחיד המתפלל בערב שבת צריך לומר ויכלו. דאמר רב המנונא: כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר ויכלו, אל תקרי ויכלו אלא ויכלו.

Translation: Raba, others state, Rav Joshua ben Levi said: Even when an individual prays alone on the eve of the Sabbath, he must recite, And the heaven and the earth were finished etc. for Rav Hammuna said: He who prays on the eve of the Sabbath and recites 'and the heaven and the earth were finished,' the Torah treats him as if he had become a partner with the Holy One, blessed be He, in the Creation of the world, as it is written, Wa-yekullu, and they were finished; read not wa-yekullu but wa-yekallu (and they finished).

The same גמרא provides a second reason:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קי"ט ע"ב—אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו שני מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו (ישעיהו ו) וסר עונך וחטאתך תכפר. תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

Translation: Rav Hisda said in Mar 'Ukba's name: He who prays on the eve of the Sabbath and recites 'and the heaven and the earth were finished', the two ministering angels who accompany each man place their hands on his head and say to him: your iniquity is taken away and your sin purged. It was taught, Rav Jose son of Rav. Judah said: Two ministering angels accompany man on the eve of the Sabbath from the synagogue to his home, one a good angel and one an evil one. When he arrives home and finds the lamp burning, the table prepared and the couch bed covered with a spread, the good angel exclaims, 'May it be the same on another Sabbath too,' and the evil angel unwillingly responds 'amen'. But if not, the evil angel exclaims, 'May it be the same on another Sabbath,' and the good angel unwillingly responds, 'amen'.

The כלבו provides a further explanation for both reasons to recite ויכלו as provided by the גמרא:

ספר כלבו סימן לה—ועומדין להתפלל תפלת ערבית ואומר אבות וגבורות וקדושת השם

ובמקום האמצעיות יאמר אתה קדשת והוא כעין שבת בראשית, וכולל בו ויכלו עד לעשות; א-להינו וא-להי אבותינו רצה נא במנוחתנו וכו', רצה מודים ושים שלום. ואחר כן פותח שליח צבור וכל הקהל בקול רם ויכלו, וכולם מעומד לפי שזה הוא עדות אל ה' יתברך ביצירת מעשה בראשית, ועדות מעומד. ויש במדרש כל האומר ויכלו מעומד שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם ומניחין ידיהם על ראשו ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר, רצה לומר שעל שבועת העדות כתיב (ויקרא ה, א) אם לא יגיד ונשא עונו, וכיון שהעיד זה עדותו אומרים לו מלאכי השרת וסר עונך שהיה לך אם לא תגיד. ואחר כך מברכין אותו ואומרים לו וחטאתך תכופר, כך מצאתי בשם החכם ר' אליהו ז"ל.

Translation: They stand to recite Tefilas Arvis and say: Avos, Gevuros and Kedushas Hashbem. Instead of reciting the middle Brachos that are said during the week, he recites: Ata Kidashta which represents the first Shabbos, Shabbos Bereishis. He should include therein the verses: Va'Yichulu until V'La'Asos. Then: Elokeinu V'Elokei Avoseinu Ritzei Nah . . . , Ritzei, Modeim and Sim Shalom. Then the prayer leader together with the congregation recite out loud the verses beginning with Va'Yichulu. These verses are said while standing because they are considered words of testimony to the fact that G-d created the world and testimony must be given while in a standing position. We find in the Midrash that for all who recite the verses beginning with Va'Yichulu while standing, two angels accompany the person, place their hands on his head and say: and your sin will be removed and your sin will be forgiven. This is in line with what we learned about the oath taken by witnesses as it is written (Va'Yikra 5, 1): if he does not tell, he will then carry his sin. Because the person testified about G-d creating the world, the ministering angels say: the sin that you would have committed had you not testified that G-d created the world has been removed. Then the angels bless the person and say: your sins are forgiven. So I found in the name of the wise man, Rav Eliyahu.

ואמרו ז"ל כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו מעלה עליו הכתוב כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית; וצריך עיון, מאי מעליותא קאמר דנעשה שותף, והלא גנאי הוא כלפי מעלה כל שניות ושותף? ואפשר לומר שהכונה בזה כי באמרו ויכלו שמראה בעצמו שמעלה עליו כל הכתוב בתורה לענין חדוש העולם, ומאמין בו אמונה קיימת כאלו הוא ראה בעיניו מעשה היצירה וכמו שהוא עצמו היה שותף להקב"ה בעשיית המלאכה לפי שאין לבו נוקפו בדבר קטן או גדול במעשה ההוא . . . בוכלו כתוב ג' זמנין "אשר" וכן בפסוק ראשון שבפרשת פרה אדומה כתוב ג' זמנין "אשר" לומר ששניהם שקולים כאחד דכשם שפרה מכפרת כך שבת מכפר, וזהו דאמרינן אם ישמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, כך מצאתי.

Translation: Our Sages further said: whoever prays on Friday night and says: Va'Yuchulu, G-d treats him as if he became a partner with G-d in creating the world. This statement needs further elucidation. How can it be favorable to consider a person as a partner with G-d? Is it not a degradation of G-d to say that G-d had a partner in creating the world? We therefore must respond that in saying Va'Yichulu a person accepts all that was written about creation in the Torah and believes in it with a true belief as if he himself witnessed the creation of the world and as if he was a partner in creating the world because his heart does not deny either the smallest aspects of creation nor the most important aspects of creation . . . In the verses of Va'Yichulu we find the word "Asher" three times. We find the same word repeated three times in

להבין את התפלה

the first verse of Parshas Parah Aduma. From this we can conclude that there is a link between Shabbos and the Parah Aduma. That link is as follows: just as the Parah Aduma serves to obtain forgiveness for sin, so too Shabbos brings forgiveness for sin. Based on that link, we can understand the statement that if all the Jews observed one Shabbos properly, the Jewish people would be immediately redeemed.

ליל תפלת ערבית ויכלו three times during צרור המור provides a reason to recite שבת:

צרור המור בראשית פרק א'—וכן רמז בכאן באלו הג' ימים כנגד ג' עולמות שברא הא-להים; עולם העליון ועולם האמצעי ועולם התחתון. וזהו ויכלו השמים וכו' ויכל א-להים וכו' כנגד עולם התחתון. וישבות ביום השביעי כנגד עולם האמצעי. ויברך א-להים את יום השביעי כנגד עולם העליון שיש בו ברכה ותוספת טובה וקדושה נוספת מצד המלאכים שנקראים קדושים.

Translation: The fact that the word Yom (day) appears three times in the verses beginning Ya'Yichulu is a clue that G-d created three worlds; the world on high, the middle world and the lower world. The words: Va'Yichulu Ha'Shamayim and the words: Va'Yichul Elokim refer to the Lower World. The words: Va'Yishbos Ba'Yom Ha'Shevi refer to the Middle World and the words: Va'Yivarech Elokim Es Yom Ha' Shvii represent the Upper World where there is blessing, extra good and extra holiness because of the presence of Angels that are called: Holy.

ואומר קדוש קדוש קדוש ה' צב-אות להורות שהקדושה האמתית היא קדושת ה' לפי שהוא קדוש ונורא עליהם. ולכן אנו אומרים ויכלו השמים ג"פ בליל שבת א' בתפלת עמידה ואחד כשהוזר החזן ואחד בקידוש. להורות שאנו מעידין שה' ברא אלו הג' עולמות ולכן אנו אומרים אותו בעמידה כדכתיב בעדים ועמדו שני האנשים וקבלנו שהם העדים. וכן אנו מעידים בעמידה לפי שהעדו על ה' ועל המלאכים שהם עומדים דכתיב בשם והוא עומד בין ההדסים. וכן אמרו ואשב בהר אין ישיבה אלא עכבה כי אין דרך התלמיד להיות יושב והרב עומד. וכן המלאכים נקראים עומדים דכתיב שרפים עומדים.

Translation: We say: Kadosh Kadosh Kadosh Hashem Tzi'Va'O's to show that the true holiness is the Holiness of G-d because G-d is holier and more feared than the angels. That is why we say the verses beginning Va'Yichulu Ha'Shamayim three times on Friday night, once in Shemona Esrei, once when the prayer leader begins to recite an abbreviated form of Shemona Esrei and once in Kiddush; i.e. to demonstrate that we are testifying that G-d created those worlds. That is why we recite the verses in a standing position as it is written concerning testimony: that the two people shall stand. We interpret the word people as meaning: witnesses. We too testify while in a standing position because the testimony concerns G-d and the angels who stand, as it is written: (Zecharia 1, 8): and he stood among the myrtle trees in the glen. So too it is written (Devarim 9, 9) and I will sit in the mountain. The word "sit" is a euphemism. It would be inappropriate for the student to sit while his teacher stood. And the angels are deemed to be standing as it is written: Serafim are standing.

1. The word יום appears three times within the first verses that begin ויכלו השביעי; ויכל א-להים וכו' ויברך א-להים את יום השביעי.

ועל כל זה אנו מעידין ואומרים ויכלו השמים ויכלו אלהים וישבות ביום השביעי אע"פ שלא ראינו אותו בעינינו. והכתוב אומר או ראה. ולכן אמר במדרש שבלייל שבת כשרואה שלחן ערוך אומר וסר עונך וחטאתך וכו' הוא הענין שאמרנו: וכן רמז בכאן אלו הג' ימים להורות שחייב אדם לעשות ג' סעודות בשבת כנגד אלו ג' שבתות הללו שלמדום רז"ל מפסוק ויאמר משה אכלוהו היום כמוזכר במסכת שבת.

Translation: On all this we testify and say: Va'Yachuku Ha'Shamayim, Va'Yichal Elokim, Va'Yishbos Ba'Yom Ha'Shvi' even though we did not see Creation with our own eyes. The verse says concerning witnesses (Va'Yikra 5, 1): or saw. That is what the Midrash meant to teach us that on Friday Night when the angels see a table set for Shabbos they say: and your sin will disappear etc. That is what we meant. In addition the repetition of the word "day" teaches us the rule that a person must eat three meals on Shabbos to correspond to these three Shabbosim that our sages learned from the verse: Moshe said eat them today, as is found in Maseches Shabbos.

Eliezer Levy on page 176 of his book: **יסודות התפלה** provides further information concerning the link between **שבת** and **כפרה**, forgiveness:

יסודות התפלה—מהו הטעם לאמירת "ויכולו" ולמה מכפרת אמירתו על העונות? במדור "משמרות ומעמדות" ציינו שאלה מהמעמדות, שלא עלו לירושלים לעמוד על הקרבן, התכנסו בערים לתפלה ולקריאה ב"מעשה בראשית". ולפי התוספתא קראו "בענין קרבנות ובענין מעשה בראשית." אחרי חורבן הבית, ולזכרו, תיקנו חז"ל לומר: (א) "סדר הקרבנות"—זכר להקרבת הקרבן.

Translation: What is the reason to recite the verses that begin with the word: Va'Yichulu and why does the recital of those words cause forgiveness? In the chapter entitled: Mishmaros and Ma'Mados we saw that the Ma'Mados, a group of people who did not travel to Yerushalayim to be with their Mishmar of Kobanim and stand by the sacrifices, would enter the center of town to engage in prayer and to read the Torah portion that dealt with creation. According to the Tosefta, they would read about the sacrifices and about creation. After the destruction of the Temple, and as a memorial to the Temple, our Sages instituted the following: 1) to recite the order of the sacrifices of the day, in order to remember the daily sacrifices in the Temple.

וכך אמר רב יוסי: "אמר אברהם, תינה בזמן הבית—החוטאים לפניך מביאים קרבן, —בזמן שאין בית המקדש קיים, מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תיקנתי להם סדר קרבנות. בזמן שקוראים בהן לפני, מעלה אני עליהם, כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם כל עונותיהם.

Translation: And so said Rav Yossi: Abraham said to G-d: I understand that while the Temple is standing, those who sin can bring a sacrifice to obtain forgiveness. But when the Temple is no longer standing, how will people obtain forgiveness? G-d answered: I have already prepared a written record of the sacrifices. If the Jewish people read this order of sacrifices, I will consider their reading equal to bringing the sacrifices and forgive their sins.

(ב) "ויכולו" – ש"מעשה בראשית" מחולק היה לששה חלקים לששת ימי החול, ובערב שבת נמרו המעמדות את קריאתם ב"ויכולו". ועל הקריאה ב"מעשה בראשית" אמר רב אסי: אלמלא מעמדות לא נתקיימין שמים וארץ, ומשום כך קורין ב"מעשה בראשית". בעצם

להבין את התפלה

שייך "ויכולו" ליום השבת, אבל ביום השבת לא קראו המעמדות כלל ולכן קראו "ויכולו" ביום הששי. אבל ב"סדר המעמדות" נמצא "ויכולו" ב"מעמד של יום השבת". הרי שאמירת "ויכולו" בליל שבת היה זכר לקריאת המעמדות ב"מעשה בראשית". וכמו שאמירת "סדר הקרבנות" מביאה "מהילה על עונותיהם", כך מתברר לנו, שגם אמירת "ויכולו" מכפרת. ובברכת "מעין שבע" אומר השליח ציבור: א-ל עליון קונה שמים וארץ . . . זכר למעשה בראשית".

Translation: 2) Va'Yichulu- The Ma'Mados would read the story of creation. The reading was divided into six parts corresponding to the six days of the work week. On Erev Shabbos, the Ma'Mados would read that part of the creation story that begins with the word: Va'Yichulu. Concerning reading the story of creation Rav Yossi said: if not for the Ma'Mados, heaven and earth would not have been created. That is why reading the story of creation became a part of the Ma'Mados. The section of the creation story that begins with Va'Yichuklu should have been read on Shabbos but since on Shabbos they did not perform the Ma'Mados, they read the verses that begin with Va'Yichulu on Friday. However if you check the Ma'Mados that are read today, you will find the verses that begin with Va'Yichulu in the section that is read on Shabbos. Therefore we can conclude that the practice of reading Va'Yivhulu on Friday night was instituted to commemorate the reading of those verses as part of the Ma'Mados. Just as reading the order of the sacrifices was meant to bring forgiveness so too the reciting of Va'Yichulu to commemorate the Ma'Mados brings forgiveness. That further explains why the prayer leader as part of the abbreviated form of Shemona Esrei says: Zeicher L'Maaseh Bereishis (to commemorate the creation of the world).

The theme of observance of **שבת** bringing forgiveness may have entered the words of **עשרה** for **שבת** as well. In an article entitled: *The Penitential Part of the Amidah And Personal Redemption*, Professor Reuven Kimmelman of Brandies University argues that the seventh Bracha of Shemona Esrei, **גאל ישראל**, is a request for individual redemption and not the redemption of **כלל ישראל**. Within his argument he points to words within **שמונה עשרה** for **שבת** that he considers a request for forgiveness.

There is much more to be said for understanding the deliverance of blessing 7 as individual. First, its biblical roots reinforce the individual dimension. According to Ps 103:3-4, among the reasons "for blessing the Lord for all His benefits" are His forgiving iniquity, healing diseases, and redeeming life from the pit. These themes correspond respectively to blessings 6, 8 and 7. According to the Talmud, this would have been the order were it not for the verse, "His heart will understand, repent, and be healed" (Isa 6:10), implying that in the wake of understanding (blessing 4) and repentance (blessing 5) comes healing-the healing of forgiveness. It is this spiritual healing that constitutes the redemption of blessing 7.⁵

Footnote ⁵-. . . An expression of similar valence may be **שמה נפשינו**

followed by **בישועתיך** of the Sabbath liturgy².

Our discussion about the link between forgiveness and **שבת** may provide an answer to an unrelated question: why did the **ראשונים** institute the practice of reciting the first **סליחות** before **ראש השנה** on **מוצאי שבת**? The classic answer to that question is that we want to approach the **רבונו של עולם** after performing the **מצוה** of **שבת**. A better answer can be given based on the link between **שבת** and **כפרה**. We want to begin asking for **סליחה** after participating in another activity, **שבת**, that brings **סליחה** as well.

A Note On The Placement Of The Verses That Begin With ויכלו

Professor Ezra Fleischer in an article entitled: **מזמורי חג ושבת** beginning on page 78 of his book: **תפלה ומנהגי תפלה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה** argues that the custom of reciting the verses that begin with **ויכלו** began as part of **מנהג ארץ ישראל**. In that **מנהג**, the verses were recited before **ברכו** and after reciting **שיר ליום השבת** and **ה' מלך** **גאות לבש**.

2. I would like to thank Allen Friedman, Esq. of Teaneck, NJ, for bringing this article to my attention.

מגן אבות / מעין שבע¹

The abbreviated form of *ליל שמונה עשרה*, *הזרת הש"ץ*, repetition of *שמונה עשרה*, that is recited on *ליל שבת*, known as *מעין שבע*, poses several issues: Why do we recite *מעין שבע* only on Friday nights? Is *מעין שבע* a form of *הזרת הש"ץ*? Why do we recite the opening *ברכה* of *שמונה עשרה* and the end of the middle *ברכה* of *שמונה עשרה* when *מעין שבע* contains within it abbreviated forms of all seven *ברכות* of *שמונה עשרה* of *ליל שבת*? What was the origin of this practice? Did the practice begin in *ארץ ישראל* or in *בבל*?

Two references to the practice appear in the *תלמודים*, one in the *תלמוד בבלי* and one in the *תלמוד ירושלמי*:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף כד' עמ' ב'—דאמר רבא: יום טוב שחל להיות בשבת, שליה ציבור היורד לפני התיבה ערבית אינו צריך להזכיר של יום טוב, שאילמלא שבת אין שליה ציבור יורד ערבית ביום טוב. הכי השתא התם, בדין הוא דאפילו בשבת נמי לא צריך, ורבנן הוא דתקוני משום סכנה.

Translation: For Raba said: On a Festival that falls on the Sabbath, the prayer leader who descends before the ark at the Evening Service need not make mention of the Festival, because if not for it being Shabbos, the prayer leader would not descend before the ark at the Evening Service on Festivals. On what basis can you compare these situations! Concerning repeating Shemona Esrei, it is not required by ritual law even on the Sabbath, and it was the Rabbis who instituted it on account of danger.

רש"י מסכת שבת דף כד עמ' ב'—שליו ציבור היורד ערבית – המתפלל ברכת מעין שבע קונה שמים וארץ מגן אבות בדברו.

Translation: The prayer leader who descends before the ark at the Evening Service—He is the one who recites the abbreviated form of Shemona Esrei in the following manner: Konay Shamayim V' Aretz Magen Avos.

משום סכנה – מוזיקין, שלא היו בתי כנסיות שלהן בישוב, וכל שאר לילי החול היו עסוקין במלאכתן, ובגמרן מלאכתן מתפללין ערבית בביתן, ולא היו באין בבית הכנסת, אבל לילי שבת באין בבית הכנסת, וחשו שיש שאין ממהרין לבא ושודיין לאחר תפלה, לכך האריכו תפלת הציבור.

Translation: Because of danger—Evil spirits. The synagogues at that time were not located within the residential areas. On weekdays, the general public was busy with their work and when they finished work, they would recite Tefilas Arvis at home and would not go to the synagogue. But on Friday nights, the general public would go to synagogue. Our Sages were concerned that some might not hurry to come to synagogue to be on time and would linger in synagogue after the others left. That is why our Sages instituted a practice that lengthened the service.

1. I would like thank Rabbi Dr. Dalia Marx and Rabbi Jack Kaufman for sharing their notes on *מעין שבע* with me.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ה דף יא טור ד /ה"א-אמר רבי יוסי בר' נהיגין תמן במקום שאין יין שליה ציבור עובר לפני התיבה ואומר ברכה אחת מעין שבע וחותרם במקדש ישראל ואת יום השבת.²

Translation: Rav Yossi son of Rav said: We conduct ourselves here that when there is no wine available for Kiddush, the prayer leader descends to the ark and recites an abbreviated form of Shemona Esrei and ends the abbreviated form of Shemona Esrei with the Bracha of Mikadesh Yisroel V'Es Yom Ha'Shabbos.

Here is one further explanation of the סכנה that prompted the establishment of the practice of reciting מעין שבע:

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) מנין עמוד 503- (י') למה אומרים ברוך מגן אברהם (מגן אבות) בלילי שבתות ואין אומרים אותו בימים טובים, מפני המאחרים שמא יבואו הלסטים ויקחו לבושיהם, מפני שהן יודעין בלילי שבתות ואינן יודעין בלילי ימים טובים.

Translation: What prompted the institution of the practice to recite Baruch Magen Avrohom (Magen Avos) on Friday nights and why is it not recited on the eve of Holidays? It was instituted for the benefit of those who came late to synagogue. Our Sages were concerned that robbers would attack those left in the synagogue and would steal their clothing. Our Sages instituted the practices for Friday nights and not for the eve of Holidays because the robbers were aware that Jews congregated in synagogue on Friday nights but were not aware that Jews congregated in synagogue on the eve of Jewish holidays.

From the following statement of the בעל ספר הרדים, a commentary on the תלמוד ירושלמי, we can conclude that the reasons given for the practice described in both תלמודים were the reasons why the practice was instituted in בבל, Babylonia:

פירוש מבעל ספר הרדים-תמן בבבל-שהיה בה מקומות שאין יין; והרי אמרנו למעלה שסומך על קדושת היום שבתפלת ערבית, דמצות תורה זכור את יום השבת, לקדשו בדברים בכניסתו וביציאותו, כיון שקדשו בדברים יצא. ומדרבנן אף על פי שקדש בתפלה אצרכוהו לקדש שנית איין וכיון דלא אפשר לקיים מדרבנן יקיים דאורייתא. ולפי שתפלת ערבית רשות ולכך לא הצריכו לש"ץ לחזור התפלה למי שאינו בקי. הכא דחובה קידוש ודין תורה, והרי אין לו יין ששכנו הקרוב אליו יקדש לו, הנהיגו ששלוח ציבור יחזור מעין שבע וחותרם בשבת להוציא את מי שאינו בקי.

Translation: The word "here" used in the Gemara was a reference to Babylonia. There were places within Babylonia where wine was not available. We already noted above that a person can rely on fulfilling the Mitzvah of sanctifying Shabbos by reciting the middle Bracha of Shemona Esrei in Tefilas Arvis of Friday night. It is a mitzvah, from the Torah, to remember Shabbos, to sanctify Shabbos through the recital of words, at the beginning of Shabbos and at the end of Shabbos. Once a person has sanctified Shabbos by reciting words, he has fulfilled his Biblical obligation to remember Shabbos. Our Rabbis instituted the practice to sanctify Shabbos again over wine even though it was already sanctified by reciting Shemona Esrei. In situations where one cannot sanctify Shabbos in accordance with the direction of the Sages, it is

2. According to this גמרא מעין שבע is not a form of חזרת הש"ץ but is a substitute for קידוש על היין, Kiddush over wine.

להבין את התפלה

sufficient to have sanctified Shabbos through Shemona Esrei. Since Tefilas Arvis is optional, it is not necessary to repeat Shemona Esrei in order to help those who do not know how to recite Shemona Esrei fulfill their obligation. On Friday night, it is a Biblical obligation to sanctify Shabbos in Shemona Esrei. When many could not rely on their neighbors having wine and including them in the sanctification of Shabbos over wine, it became necessary to institute the practice of the prayer leader repeating an abbreviated form of Shemona Esrei and end it with the Bracha of Mikadesh Ha'Shabbos to fulfil the obligation for the ones who did not know how to recite Shemona Esrei on their own.

The **בעל ספר חרדים** demonstrates how both **תלמודים** present the reasons why the practice was instituted in **בבל**, Babylonia. We also learn the following: As a result of the performance of our practices on Friday night, we fulfill both a **מצוה דאורייתא** of **קידוש** and a **מצוה דרבנן** of **קידוש**. The **מצוה דאורייתא** of **קידוש** is fulfilled with **דברים**, words; i.e. by reciting the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** on **ליל שבת**. The **מצוה דרבנן** of **קידוש** is fulfilled with **קידוש על היין**.

If both references in the **תלמודים** are to **מנהג בבל**, what was the practice in **ארץ ישראל**? We know that the **שליח ציבור** recited **מעין שבע** as a form of **חזרת הש"ץ** in **ארץ ישראל** because the wording of **מעין שבע** follows closely the wording of **שמונה עשרה** as it was recited according to **מנהג ארץ ישראל**. Here are two examples: we open the **ברכה** of **מעין שבע** by reciting the opening words of **שמונה עשרה** as they appear in **ארץ ישראל**:
ברוך אתה יי, א-להינו וא-להי אבותינו, א-להי אברהם, א-להי יצחק, וא-להי יעקב,
הא-ל הגדול הגבור והנורא, א-ל עליון, קונה שמים וארץ

We also say: **מעין הברכות, א-ל ההודאות, אדון השלום**. Those words represent an abbreviated form of the **ברכה** of **מעון הברכות ועושה השלום** which was the **חתימת** **מנהג ארץ ישראל** in **שם שלום** of the **ברכה** of the **הברכה**.

We can also conclude from the failure of the **גמרא** to provide an explanation as to why the practice to recite **מעין שבע** began in **ארץ ישראל** that the practice began in **ארץ ישראל** first and for the reason that it was necessary to recite **שמונה עשרה** on **ליל שבת** as the fulfillment of the Biblical requirement to be **מקדש שבת בדברים**. The **שליח ציבור** recited **מעין שבע** so that those who did not know how to recite the **שמונה עשרה** of **ליל שבת** could fulfill their obligation by listening to the **שליח ציבור** and reciting **אמן**. That one purpose of reciting **מעין שבע** was to assist those who did not know how to recite the **שמונה עשרה** of **ליל שבת** is supported by the following:

תשובות הגאונים החדשות - עמנואל (אופק) סימן יח-והכי אמ' רב משה יחיד שטעה בלילי שבת ולא התפלל אתה קדשת כיון ששמע משליח צבור מגן אבות בדברו שהיא ברכה אחת מעין שבע ברכות מתחלה ועד סוף יצא ידי חובתו. והכי אמ' רב נטרונאי היכא דלא התפלל

שבע ברכות ושמען משליה צבור מגן אבות בדברו מרישא ועד סוף נפיק.

Translation: This is what Rabbi Moshe said: an individual who erred in the recital of Shemona Esrei on Friday night and did not recite the Bracha of Ata Kidashta as long as he listens to the prayer leader recite Magen Avos Bidvaro which is an abbreviated form of Shemona esrei from start to finish, fulfills his obligation. This is what Rav Notrani said: if he failed to recite the Shemona Esrei of Friday night and heard the prayer leader recite: Magen Avos Bidvaro from start to finish, he fulfilled his obligation.

Why did they not institute the practice of repeating the complete **שמונה עשרה** on Friday night? Our Sages were concerned that if the complete **שמונה עשרה** was repeated on Friday night, the public would extend the practice to the other nights of the week. By using an abbreviated version of **שמונה עשרה**, everyone recognized that they were following a practice that was meant to be limited to Friday night. That may further explain why in addition to reciting the abbreviated form of **שמונה עשרה**, we also recite the opening **ברכה** and close with the end of the middle **ברכה** of **שמונה עשרה**, as a safeguard that the practice not be adopted for **תפלת מעריב** of weekdays.

We might be able to draw one additional conclusion from this discussion. We may have uncovered another difference between **מנהג ארץ ישראל** and **מנהג בבל**. According to **מנהג ארץ ישראל**, reciting **שמונה עשרה** on Friday night was a **חובה**, mandatory, and not a **רשות**, optional, as it was on every other night of the week since it represented the Biblical requirement to be **מקדש שבת בדברים**. **מנהג בבל** apparently disagreed. It viewed the recital of **שמונה עשרה** on Friday night not as a **חובה**, mandatory, but as a **רשות**, optional. They must have considered **קידוש על היין**, Kiddush over wine, as the fulfillment of both the Biblical requirement to sanctify **שבת** through words and the Rabbinical requirement to sanctify **שבת** over wine. The practice of reciting **מעין שבע** in Babylonia began only as a result of one of the two concerns reasons cited above; i.e. danger or because of the unavailability of wine. Since they borrowed the practice of reciting **מעין שבע** from **מנהג ארץ ישראל**, they kept the wording as it was recited in **ארץ ישראל**.

One last point. Some follow the practice of omitting **מעין שבע** when the first night of **פסח** falls on Friday night. They justify that act by arguing that since the first night of **פסח** is a **ליל שימורים**, there is no need to be concerned about **סכנה**, danger. That practice apparently follows **מנהג בבל** and ignores **מנהג ארץ ישראל**. Query: why is no consideration given to the possibility that reciting **שמונה עשרה** on Friday night may be a **חובה**, mandatory, because there is an obligation to be **מקדש שבת בדברים** in **שמונה עשרה**? How do those who do not know how to recite **שמונה עשרה** fulfill their obligation if the prayer leader does not recite **מעין שבע**?

AND OVER WINE AND SHABBOS IN קדושת היום

Our discussion in last week's newsletter as to the origin of the prayer of מעין שבע may have led some of you to consider the following issue: why is it necessary to recite קידוש בעל twice; once in שמונה עשרה of שבת ליל שבת in the middle ברכה and once over wine? The בעל ספר הרדים may have tried to answer that question when he asserted that the קידוש that takes place in שמונה עשרה is the fulfillment of a Torah obligation and the קידוש that we recite over wine is a Rabbinic obligation. That answer fails to provide a reason why our Sages felt the need to add a second act of sanctification. Perhaps an explanation is found in the chapter entitled: קידוש, pages: 178-181 in Eliezer Levy's book, יסודות התפלה:

"מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר: 'זכור את יום השבת לקדשו', כלומר: זכרהו זכירת שבת וקידוש. וצריך לזכרהו בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה". "קידוש בדברים" הוא ב"ברכה" (מכילתא) ואת נוסחתה תיקנו אנשי כנסת הגדולה. "ואמר רבי יוחנן: בתחילה קבעוה בתפלה, העשירו, קבעוה על הכוס-ואז נשתכחה תקנת עזרא (רש"י) - וכשחזרו והענו, קבעוה שוב בתפלה-ונחלקו היאך יאמרוה (רש"י)². וכמו ניסוך היין בעבודת בית המקדש, כך קידוש על היין ב"עבודת ד" בבית הכנסת. ש"אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: אין שירה אלא על היין³". "וכמו שדברו הלויים בשיר במקדש רק בניסוך היין, כך אומרים קידוש רק על היין⁴". "ואמר רב: אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי מזבח⁵". וחז"ל סמכו את תקנתם: "זכרהו על היין" על הפסוק, בהושע: "זכרו כהן לבנון⁶".

Translation: It is a positive commandment from the Torah to sanctify Shabbos in words as it is written: Remember Shabbos by sanctifying it. In other words: mark it with a commemoration that includes praise and sanctification. It is necessary to commemorate Shabbos as it begins, with the sanctification of the day, and as it departs, with Havdalah. Sanctification with words is performed by way of a Bracha (Mechilta). The wording of the Bracha was composed by the Men of The Great Assembly. Rav Yochanan said: at first the words that needed to be said were placed within Shemona Esrei. Once the Jews became wealthier, the words that needed to be recited were said over a cup of wine. Then the practice established by Ezra was forgotten (Rashi). When the financial condition of the Jews deteriorated, our Sages placed the words that needed to be said back into Shemona Esrei. They disagreed at that time as to what should be said (Rashi). Just as the pouring of wine in the Beis Hamikdash was considered service of G-d so too Kiddush over wine was considered service of G-d in the synagogue. So said Rav Shmuel son of Nachmani said Rav Yonasan: Song is not performed without wine. Just as the Leviim did not sing in the Beis Hamikdash except when the wine was poured over the alter so too we recite Kiddush only on wine. Rav said: we do not recite the sanctification of the day except with wine that

1. רמב"ם, הלכות שבת כט', א' (The footnotes are provided by Levy).

2. תלמוד בבלי ברכות לג', א'

3. תלמוד בבלי ברכות לד', א'

4. מחזור ויטרי קו'

5. תלמוד בבלי בבא בתרא צו', א'

6. תלמוד בבלי פסחים קו', א'

qualified to be poured in the Beis Hamikdash. Our Sages based their practice of requiring wine as part of the commemoration of Shabbos on a verse in Hosea: Remember it like wine from Lebanon.

תחילה – בימי הסופרים – אמרו, אפוא, קידוש היום בתפלה בבית הכנסת, ש"עיקר תקנתא בתפלה"⁷, וכשקבועו על הכוס, קידשו על הכוס בבית הכנסת. והטעם שבדבר היה, שבזמן הבית השני היו אורחים מרובים, שאכלו ולנו בבית הכנסת. שם התכנסו כל אלה, שעלו בסך לרגל, מביאי בכורים או אנשי מעמד. "כגון יהויריב – מהמשמר הראשון – ומכיריו וילינו בבית הכנסת"⁸ (ראה במדורים "משמרות ומעמדות" ו"תפלות וידוי וידוי בכורים").
ואף שהברייתא אומרת⁹, שאכילה ושתייה אסורה בבית הכנסת, הרי הכוונה רק לאכילה "בקלות ראש", אבל לשלוחי מצוה, התירו חז"ל להתארח בבית הכנסת¹⁰. וסעודת שבת מצוה היא, שכן מצינו בירושלמי¹¹, שאכלו בבית הכנסת בשבתות ובראשי חדשים. (ראה במדור "ראש חודש").

Translation: At first, at the time of the Sofrim, they held that the sanctification of the day should take place in the Shemona Esrei being recited in synagogue based on their rule that the main sanctification of the day should take place in Shemona Esrei. When they established the further rule that the sanctification of the day should be performed with a cup of wine, the Kiddush took place in synagogue. The reason that it happened this way was that at the time of the Second Temple, there were many guests who would sleep and eat in the synagogue. It was at the synagogues that all who would come to Yerushalayim for the holidays gathered. So too would those who brought their first fruits or were part of the Ma'A'Mad like those who were part of the Mishmar (of Kobanim) called Yiborain-the first Mishmar- its group would sleep in the synagogues. (See my chapter on Mishmarot and Ma'A'Madot and the prayers of Confession and Confession of Bikurim). Although the Baraisa teaches us that eating and drinking were prohibited in the synagogues, the Baraisa is referring to the type of eating that leads to levity but not to the type of eating by those who were visiting for the purpose of performing a Mitzvah. They were permitted by our Sages to be guests in synagogue for all purposes. This included eating a meal on Shabbos which is deemed a Mitzvah as we find in the Talmud Yerushalmi, that it was customary to eat in synagogue on Shabbos and on holidays (see my chapter on Rosh Chodesh).

ואחרי התפלה, כשהיו מקדשים על היין בבית הכנסת, התחילו האורחים בסעודתם. במשך הזמן הצטרף ה"קידוש" לסעודת האורחים. אבל בעל "אור זרוע" כותב: "כי תקנת התנאים והאמוראים לקדש השבת ולהעיד עליו ב"קידוש", שיום קדוש הוא, לא נתקן עיקר כלל בעבור האורחים אלא לקידוש היום ברבים נתקן". מכאן שלדעתו עיקר הקידוש בבית הכנסת היה, כדי "לקדש את יום השבת ברבים". ומאחר שה"קידוש" היה סמוך לפני סעודת האורחים בבית הכנסת, התחילו לקדש על הכוס לפני הסעודה בבית. ובימי הלל¹² כבר נהגו לקדש על הכוס בסעודה. וכך קידשו, בזמן התנאים, בין בבית הכנסת ובין בבית.

Translation: After the services in synagogue, they would sanctify the Shabbos over wine and then the guests would begin their meal. Over time, the sanctification of Shabbos over wine became associated with the meal

7. תלמוד בבלי ברכות לג, א'

8. תלמוד ירושלמי בכורים ג, ב'

9. תלמוד בבלי מגילה כח, א'

10. תוספות פסחים קא, א', ד"ה דאכלו.

11. תלמוד ירושלמי פסחים א, א'.

12. משנה ברכות ח, א'.

להבין את התפלה

eaten by the guests. The Ohr Zarua disagrees with that thesis: the practice of sanctifying Shabbos instituted by the Tana'Im and the Amora'Im and by which we testify to the establishment of Shabbos through Kiddush that it is a holy day was not instituted at all for the guests who were in the synagogue but was instituted for the purpose of publicly sanctifying Shabbos. From this we can see that in his opinion reciting Kiddush in synagogue was instituted in order to publicly sanctify the Shabbos. The practice of sanctifying the Shabbos just before the meal eaten by the guests in synagogue led to the practice of reciting Kiddush at home just before eating the Shabbos meal. We see that by the time of Hillel the practice of reciting Kiddush over a cup of wine before the meal was a regular custom. We further see that the practice of reciting Kiddush over wine both in synagogue and at home was a regular practice during the period of the Tana'Im.

וכן נהג רב בבבל ואמר: "אותם בני אדם, שקידשו בבית הכנסת יצאו ידי קידוש". וכששאלו אותו, למה מקדשים גם בבית? ענה: "כדי להוציא בניו ובני ביתו"¹³, שגם האשה, מחויבת בקידוש (ראה להלן). אבל שמואל תיקן תקנה חדשה ואמר: "אין קידוש אלא במקום סעודה", ובקידוש בבית הכנסת לא יוצאים. ועל השאלה: למה מקדשין בבית הכנסת? הוא ענה: "כדי להוציא את האורחים ידי חובתן, שאכלו ולנו בבית הכנסת"¹⁴. לפי רב חובה לקדש בבית הכנסת, אולם לפי שמואל מקדשים בבית הכנסת, רק אם נמצאים שם אורחים¹⁵. והלכה כשמואל (רי"ף). כך ניתן ל"קידוש" טעם נוסף: לקדש את סעודתנו. וכן אמר רבא: "יום השביעי שבת היא לישראל, אוכלין ושותין ומתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות"¹⁶—וזהו הקידוש.

Translation: And so too Rav followed that practice in Babylonia and said: those who heard Kiddush in synagogue fulfilled their obligation to sanctify Shabbos. When they asked him: why do we follow the practice of reciting Kiddush at home as well? He answered: in order to allow the children and the other members of the household to fulfill their obligation of sanctifying Shabbos based on the rule that women were also obligated to fulfill the Mitzvah of sanctifying the Shabbos. But Shmuel instituted a new practice and said: Sanctifying Shabbos must take place wherever the Shabbos meal is eaten and one does not fulfill his obligation by hearing Kiddush in synagogue. According to Shmuel, why was it necessary to recite Kiddush in synagogue? In order to assist guests who were eating and sleeping in the synagogue to fulfill their obligation. According to Rav there is an obligation to sanctify Shabbos in synagogue. According to Shmuel we sanctify Shabbos in synagogue only if guests are present. The Halacha follows Shmuel (RIF). In this way a new reason for reciting Kiddush developed; i.e. to sanctify our meals. So said Rava: the seventh day is Shabbos for the Jewish people. They eat, drink and begin with words of Torah and praise. Rava was describing the words of Kiddush.

כל זמן, שישבו בני ישראל בארצם, היה להם יין בשפע—ומים בצמצום, לכן נתעוררה השאלה, אם מותר ליטול ידים ביינ¹⁷—והברייתא אומרת, אפוא, ש"אין מקדשין אלא על ביינ¹⁸" וגם אמוראי ארץ ישראל נהגו, ש"אין מקדשין אלא ביינ¹⁹". לא כן בבבל. שם היו להם מים בשפע, אבל היה מחסור ביינ. וכתהליף ליינ יצרו כל מיני משקה (שכר תאנים, תמרים, תותין, שעורין²⁰).

13. תלמוד בבלי פסחים קא, א' 13.

14. תלמוד בבלי פסחים קא, א' 14.

15. תוספות פסחים קא, א' ד"ה ולשמואל.

16. תלמוד בבלי מגילה יב, ב' 16.

17. תלמוד בבלי ברכות נ', ב' 17.

18. תלמוד בבלי פסחים קו, א' 18.

19. תלמוד ירושלמי ברכות ה', א' 19.

20. תלמוד בבלי פסחים קו, א' 20.

והשאלה, אם מותר לקדש בהם, לא נפתרה: "דבעאי מיניה מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי ולא פשט ליה"²¹. בכל זאת, היו שקידשו על שכר, מפני שזה "חמר מדינה"²², והיו שקידשו על לחם²³. מענינת תשובתו של רב נטרונאי גאון: "אם אין תקנה כל עיקר להביא יין, ישרה ענבים צימוקין במים, שלפי הגמרא²⁴ זה בדיעבד כשר לקרבן. וכיון דכשר בדיעבד לקרבן, כשר לקידוש ולהבדלה לכתחילה. ובמקום שאינו מוצא כל עיקר לא זה ולא זה, יקדש על משקה של רבש".

Translation: For as long as the Jews lived in their homeland they had a plentiful amount of wine but had very little water. That is why the question arose as to whether it was permitted to wash ones hands with wine. That is further why the Baraisa says "we do not recite Kiddush except over wine". The Amora'Im in Israel also followed the practice not to recite Kiddush except over wine. That was not the case in Babylonia. There, water was plentiful and wine was scarce. As a substitute for wine they created different kinds of beverages (liquor made from dates, figs, mulberries and barley). The question arose as to whether Kiddush could be recited using those beverages. It was an issue that was never resolved. It was asked of Rav and Rav asked Rav Chiya and Rav Chiya asked Rebbe and no answer was given. The answer to a question asked of Rav Natroni is worth noting: if it is not possible to use grape wine, it is adequate to use raisins soaked in water because according to the Gemara that type of beverage could be used in the Temple service if wine was unavailable. Since it could be used as a last resort for the service in the Temple, it was adequate for Kiddush and as a first resort for Havdalah. And in places where neither grape wine nor water soaked raisins were available, one could use a drink made of honey (dates).

וכך – מחוסר יין – פשט המנהג בבבל, לקדש על היין בבית הכנסת ובוזה להוציא את כל הקהל. ואף על פי ש"אין קידוש אלא במקום סעודה", יצא הקהל ידי חובת קידוש בתוקף מנהג חדש: המקדש על היין בבית הכנסת היה נותן לכל אחד ואחד מהקהל קצת מהיין וכל אחד היה מורח ממנו על עיניו לשם רפואה. והגמרא מספרת, ש"מלח סדומי מסמה את העינים"²⁵, ו"פסיעה גסה נוטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם". והיא שואלת: ובמאי מהדרא ליה? ומשיבה: "בקדושי דבי שמשי – בקידוש ליל שבת"²⁶. ואמרו אביי ורבא: "כל דבר שיש בו משום רפואה, אין בו משום דרכי האמורי"²⁷. "הילכך זימנא, דאיכא צבור דלית ליה חמרא ומקדש בבית אריפתא, תיקנו חכמים לקדש על היין בבית הכנסת משום רפואה"²⁸. ויתר על כן: בבבל היו קהילות, שבכלל לא היה להם יין, אפילו לצורך קידוש בבית הכנסת. ובמקומות אלה נהגו לפי תקנת עזרא לקדש בתפלה, ש"עיקר תקנתא בתפלה". כך מובא בירושלמי²⁹: "אמר רבי יוסי בי רבי בון: נהגין תמן בבבל במקום שאין יין, שליה הצבור יורד לפני התיבה ואומר ברכה אחת "מעין שבע" וחותרם "מקדש ישראל ויום השבת". (האמורא מארץ ישראל מוסר את החתימה של

21. תלמוד בבלי פסחים קו, א'.

22. תלמוד ירושלמי ברכות ח', א'.

23. תלמוד בבלי פסחים קו, א'.

24. תלמוד בבלי בבא בתרא צו, ב'.

25. תלמוד בבלי פסחים מב, א'.

26. תלמוד בבלי ברכות מג, ב'.

27. תלמוד בבלי שבת סז, א'.

28. מחזור ויטרי קו'.

29. תלמוד ירושלמי ברכות פרק ח' הלכה א'.

להבין את התפלה

ארץ ישראל, על אף שבבבל אמר ו"מקדש השבת". הרי לפנינו מנהג שנהגו בבבל, מחוסר יין, לקדש בבית הכנסת בתפלה כבימי אנשי כנסת הגדולה. ולמרות שנתקבלה ההלכה כשמואל, שאין קידוש אלא במקום סעודה, נוכחנו לדעת, שמחוסר יין חזרו בבבל לקדש על היין בבית הכנסת. ובמקומות, שבכלל לא היה יין, קדשו את השבת לקהל בברכת "מעין שבע". המנהג לקדש על היין בבית הכנסת נשאר בזמן הגאונים (רב עמרם), גם בזמן שהטעם של חוסר יין בטל. בעל ה"כל בו" מבאר את המנהג לקדש בבית הכנסת, "שזה פרסום גדול לשם יתברך ודומה למה שנוהגים להדליק נרות בחנוכה בבית הכנסת לפרסומי ניסא". בארץ ישראל, שבה אין חוסר יין, לא התקבלה מנהג הזה. שכן כותב בעל "שולחן ערוך" "שאינו מנהג בארץ ישראל לקדש בבית הכנסת"³⁰.

Translation: And so because of the scarcity of wine, the practice began in Babylonia to recite Kiddush in synagogue and by doing so to fulfill the obligation for sanctifying Shabbos over wine for those present. Although the Halacha required that Kiddush take place where the meal was being eaten, a new practice was instituted; i.e. the one who would recite Kiddush over wine in synagogue would give a little wine to each person present and each one would place some wine on his eyes as medicine. The Gemara tells us that salt from Sodom blinds the eyes and taking long strides destroys a portion of one's vision. The Gemara then asks: what is the remedy? The Gemara answers: He can restore his vision through the wine of Kiddush in synagogue, through the Kiddush of Sabbath eve. Abaye and Rava said: Any act that is meant to heal is not considered an act that follows in the way of the gentiles. Therefore when a community did not have easy access to wine, they would recite Kiddush over bread. For those areas, our Sages instituted the practice to recite Kiddush over wine in the synagogue and giving as the reason, that the wine of Kiddush had healing capacities. In addition, there were communities in Babylonia where no wine was available and it was not possible to recite Kiddush over wine in synagogue. In those places they followed the practice instituted by Ezra to recite Kiddush in Shemona Esrei because the essence of the Mitzvah is to recite the sanctity of the day in Shemona Esrei. This is what we find in the Jerusalem Talmud: Rav Yossi son of Nun said: We follow the practice here in Babylonia that in places where wine is unavailable, the prayer leader descends to the ark and says the abbreviated form of Shemona Esrei and ends it with the words: Mikadesh Yisroel V'Yom Ha'Shabbos. (The Amora from Israel provides for the conclusion of the Bracha as it was recited in Israel even though in Babylonia they would conclude the Bracha with the words: Mikadesh Ha'Shabbos). That is a report of the practice in Babylonia where grape wine was scarce. They followed the practice of reciting Kiddush in synagogue as part of Shemona Esrei as in the time of the Men of the Great Assembly. Although the Halacha follows Shmuel that Kiddush must be recited in the place where you eat your Shabbos meal, we have come to learn that those who did not have wine available returned to the custom of reciting Kiddush over wine in synagogue. In places where no grape wine was available, they would recite the abbreviated form of Shemona Esrei as a substitute. The practice of reciting Kiddush in synagogue remained at the time of the Gaonim (Rav Amrom), a time when the problem of a scarcity of wine no longer existed. The Kol Bo explains the practice of reciting Kiddush in synagogue as follows: it is a public display to honor G-d and is similar to lighting candles on Chanuka in synagogue which is also as a public display of the miracle of Chanukah.

30. אורח חיים רס"ז, י"א.

"נוסח הקידוש": מדברי הירושלמי³¹: "אשכחהו בתפלה", משמע שנוסח הקידוש בתפלה נשכח לאחר שתיקנו לקדש על הכוס. ואם אנו מוצאים בתוספתא³² שהלל התפלל בשבת שבע ברכות ובאמצע ברכת "קדושת היום", יש להניח, שברכת "קדושת היום" שבתפלה היתה גם ברכת "קדושת היום" על הכוס. שכן חז"ל משוים את ברכת קדושת היום שבתפלה לקידוש על הכוס: "אמר רבי זירא: בקידושא, אשר קדשנו במצותיו וצונו" כתודה על העבר, בצלותא "קדשנו במצותך" – כבקשה לעתיד³³. ותלמידי רב מוסיפים: "בין דצלותא בין בקידושא, חותמים "מקדש השבת". (ובני ארץ ישראל חותמים: "מקדש ישראל ויום השבת"³⁴) לאמור: קדושת היום היא הברכה לתפלה וגם לקידוש וחותרמת "מקדש השבת".

Translation: The wording of the Kiddush: From the words of the Jerusalem Talmud: the wording as Kiddush appeared in Shemona Esrei was forgotten, we can conclude that the wording of Kiddush as it appeared in Shemona Esrei was forgotten once they instituted the practice of reciting Kiddush over wine. We find in the Tosephta that Hillel would recite on Shabbos a Shemona Esrei that contained seven Brachos and in the middle was the Bracha of Kedushas Ha'Yom. We can surmise that the middle Bracha of Shemona Esrei, Kedushas Ha'Yom, was the same Bracha of Kedushas Ha'Yom that was recited over wine. That can be supported by the fact that our Sages compared the Bracha of Kedushas Ha'yom that appeared in Shemona Esrei with the Bracha of Kedushas Ha'Yom that was recited over wine. Rav Zeira said: in Kiddush over wine, we say Asher Kidishanu B'Mitzvosav V'Tzivanu as a show of thanks for what G-d did for us in the past; in Shemona Esrei we say: Kadsheinu B'Mitzvosecha, as a request for the future. The students of Rav added: in both Sheoman Esrei and over wine, we need to end with the Bracha of Mikadesh Ha'Shabbos. (The Jews living in Israel ended both Brachos with the words: Mikadesh Yisroel V'Yom Ha'Shabbos). This means that the same Bracha ended the Bracha of Kedushas Ha'Yom in Shemona Esrei and Kiddush over wine.

SUMMARY

The Torah requires that we sanctify Shabbos with words as Shabbos begins. At first, the obligation was fulfilled by reciting the middle Bracha of Shemona Esrei. To enhance the act of sanctification, the sanctification was moved from the middle Bracha of Shemona Esrei to a Bracha that was recited on its own over a cup of wine in synagogue. Reciting Kiddush over wine in synagogue also began for the benefit of guests who ate their meals in synagogue. When guests no longer ate and slept in synagogue, the practice continued because of the price and availability of wine. Those two economic factors led to additional practices being brought forth; i.e. to once again recite the sanctification of Shabbos in Shemona Esrei, to recite an abbreviated form of Shemona Esrei in synagogue as a substitute for Kiddush over wine and to recite Kiddush over bread and over other beverages. Levy further argues that the two Brachos of sanctification that we recite today, one in Shemona Esrei and one over wine contained the same wording. Because the original wording was forgotten, two versions of the Bracha developed.

31. תלמוד ירושלמי ברכות פרק ה' הלכה ב'.

32. תוספתא ברכות ג', טו'.

33. תלמוד בבלי פסחים קיז', ב'.

34. תלמוד ירושלמי ברכות פרק ח' הלכה א'.

SUPPLEMENT

The Use Of The Synagogue As A Guesthouse And For Meals

In this week's newsletter, we once again encounter a historical fact; that early synagogues were used as guesthouses and places for meals. Below are two excerpts from the book: *The Ancient Synagogue* by Lee Levine, Yale University Press, 2000, that discuss this issue.

Pages 54-55

Undoubtedly, the single most important piece of evidence relating to the pre-70 Judaen synagogues generally and Jerusalem synagogues in particular, is the Theodotos inscription, found by Weill during the City of David excavations in 1913-1914. Discovered in a cistern along with other building fragments, the slab of stone bearing this inscription came in all probability from a nearby structure, traces of which were claimed to have been found. The inscription, written in Greek and dating from the first century C.E. is ten lines long and reads as follows:

Theodotos, the son of Vettos, priest and archisynagogos³⁵, son of an archisynagogos, grandson of a archisynagogos, built this synagogue for the reading of the Law [i.e. the Torah] and the study of the commandments, and a guesthouse and rooms and water installations for hosting those in need from abroad, it [i.e. the synagogue], having been founded by his fathers, the prebyters, and Simonides.

As noted, the name Vettenos appears to place this inscription among Jews who came from Rome. Of singular importance in this inscription is the listing of three synagogue activities: reading the Torah, studying the commandments, and providing rooms and water for itinerant pilgrims. Whether the hostel services were intended only for Jews from Rome in the context of a Landsmannschaft or whether they were available to others as well is unknown.

page128

THE SYNAGOGUE AS A COMMUNITY CENTER

The role of the synagogue as the focal communal framework is reflected in its function as a venue for public gatherings. Tiberias in 66-67 C.E. provides a striking example of such a function. In debating whether to join the rebellion then in progress, the populace convened in either the city's stadium or the local proseuche³⁶. In addition, several decrees quoted by Josephus regarding Jewish rights and privileges in Asia Minor make the association of a synagogue as a community center quite clear:

Jewish citizens of ours have come to me and pointed out that from the earliest times they

35. The Greek word archisynagogos is defined as head of the synagogue.

36. The Greek word proseuche is defined as a place where prayer takes place.

have had an association of their own in accordance with their native laws and a place of their own, in which they decide their affairs and controversies with one another.

It has therefore been decreed by the council and people that permission be given them to come together on stated days to do those things which are in accordance with their laws, and also that a place be set apart by the magistrates for them to build and inhabit, such as they may consider suitable for this purpose.

There is also some indirect evidence that Egyptian synagogues served a wider communal purpose. As will be recalled, several inscriptions mention *ra' ouykupovra* when referring to the proseuche. What precisely is intended remains unclear, but it may well be a reference to ancillary rooms used for a variety of purposes, as in contemporary pagan temples. Moreover the building(s) mentioned in the Theodostos inscription, together with the Gamla and Delos buildings and the inscription from Cyrene, seem to indicate that these structures functioned in a similar fashion.

In addition to serving as a meeting place for the community as a whole, the synagogue also hosted various subgroups within the community. Several papyri from Hellenistic Egypt indicate that a burial society once met in a local proseuche; another papyri indicates that an association in Appollonpolis Magna organized a series of banquets, probably in the local synagogue. This may also have been the case with regard to the Sambathic association in Naucratis, although the precise nature of this group (Jews? *sebomenoi*) remains unclear. The various professional guilds mentioned in the Tosefta in connection with the Alexandrian synagogue may have used the premises for professional gatherings as well as for worship purposes.

One of the most intriguing functions of the ancient synagogue which is mentioned on a number of occasions was to provide a place for communal meals. Once again, Josephus provides us with the clearest statements of this activity. In an edict issued by Julius Ceasar (cited above), the following rights are confirmed: "Now it displeases me that such statutes should be made against our friends and allies, and that they should be forbidden to live in accordance with their customs and to contribute money to common meals and sacred rites . . . I forbid other religious societies but permit these people alone to assemble and feast in accordance with their native customs and ordinances." The edict is a general recognition of two basic rights which the Jews enjoyed: to assemble to their ancestral tradition and to collect monies for communal meals. Similarly in writing to the Jews of Asia Minor, Augustus makes reference to their sacred books and sacred monies which are stored in the synagogue (here referred to as a sabbation) and banquet hall.

It is difficult to determine the nature of these meals. Were they holiday feasts, meals for transients and visitors, or events sponsored by local Jewish associations? Alternatively, might they have been regular communal gatherings on the Sabbath and perhaps New Moon? Or perhaps they were all of the above in various permutations over time and place. Whatever the answer, one fact remains eminently clear from the documents quoted by Josephus. These meals were recognized by Romans and Jews alike as important communal activities which played an integral part in the corporate life of the Jews.

מעין שבע ISSUES WITHIN

We have already established from the wording within מעין שבע that it was originally composed in ארץ ישראל. Despite having been composed in ארץ ישראל, one part of מעין שבע that we recite today does not follow מנהג ארץ ישראל; i.e. the חתימת הברכה. In מנהג ארץ ישראל, the ברכה ended with the words: מקדש ישראל ויום השבת. In מנהג בבל, it ended with the words: מקדש השבת. The differences in this חתימת הברכה is presented as one of the חילוקים between ארץ ישראל and בבל listed in the ספר החילוקים:

ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן לב'—ארץ מזרח אומרים מקדש השבת, ובני ארץ ישראל אומרים: מקדש ישראל ויום השבת.

Translation: In Babylonia, they say: Mikadesh Ha'Shabbos. In Israel, they say: Mikadesh Yisroel V'Yom Ha'Shabbos.

מסכת סופרים, a text that was also composed in ארץ ישראל, provides the following:

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יג', הלכה יד'—חזן משבת, שאינו מזכיר בחתימה ישראל, אלא מקדש השבת בלבד, שהשבת קדמה לישראל, כדכתיב כי ששת ימים עשה י-י את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש, ואומר: ראו כי י-י נתן לכם השבת, שהיתה כבר.

Translation: Except that on Shabbos we do mention Yisroel in the Bracha ending. Instead we say only: Mikadesh Ha'Shabbos because Shabbos was established before the Jewish people were formed as it is written: that G-d created heaven and earth in six days and on the seventh day G-d rested and it is written: see that G-d gave you the Shabbos. This means that Shabbos was in place before the Jewish People were formed.

We can conclude from this excerpt that by the time מסכת סופרים was authored, the practice of reciting the חתימת הברכה as מקדש השבת was accepted in ארץ ישראל as well.

The two practices are discussed in the תלמוד בבלי and may have represented not only a difference between מנהג ארץ ישראל and מנהג בבל but also a difference between the practices in סורא, Sura, and פומבדיתא, Pumbedita, the two great centers of Jewish learning in Babylonia:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז' עמ' ב'—אמר רבא: אשכחתינא לסבי דפומבדיתא דיתבי וקאמרי: בשבתא, בין בצלותא בין בקידושא, מקדש השבת, ביומא טבא בין בצלותא ובין בקידושא, מקדש ישראל והזמנים. ואמינא להו אנא: אדרבה, דצלותא בין בשבתא בין ביומא טבא, מקדש ישראל, בקידושא דשבתא, מקדש השבת, ביומא טבא, מקדש ישראל והזמנים. ואנא אמינא טעמא דידי וטעמא דידכו, טעמא דידכו: שבת דקביעא וקיימא, בין בצלותא ובין בקידושא, מקדש השבת, יומא טבא, דישראל הוא דקבעי ליה דקמעברי ירחי וקבעי לשני, מקדש ישראל והזמנים. טעמא דידי: צלותא דברבים איתא, מקדש ישראל, קידוש דביחיד איתא בשבת, מקדש השבת, ביום טוב, מקדש ישראל והזמנים. ולא היא, צלותא ביחיד מי ליתיה, וקידושא ברבים מי ליתיה? ורבא סבר: זיל בתר

עיקר. עולא בר רב נחית קמיה דרבא, אמר כסבי דפומבדיתא, ולא אמר ליה ולא מידי. אלמא: הדר ביה רבא. רב נתן אבוה דרב הונא בריה דרב נתן נחית קמיה דרב פפא, אמר כסבי דפומבדיתא, ושבחיה רב פפא. אמר רבינא: אנא איקלע לסורא קמיה דמרימר, ונחית קמיה שלוחא דציבורא, ואמר כסבי דפומבדיתא, והו משתקי ליה כולי עלמא. אמר להו: שבקוהו, הילכתא כסבי דפומבדיתא. ולא הו משתקו ליה.

Translation: Raba said: I found the elders of Pumbeditha sitting and stating: On the Sabbath, both in Prayer and in Kiddush we conclude the benediction with 'who sanctifies the Sabbath.' On a festival, both in Prayer and in Kiddush we conclude with 'who sanctifies Israel and the festive seasons.' Said I to them, On the contrary, the formula of Prayer both on the Sabbath and on a festival is 'who sanctifies Israel.' In the kiddush of the Sabbath the formula is 'who sanctifies the Sabbath'; On a festival, 'who sanctifies Israel and the seasons.' Now I will state my reason and your reason. Your reason is: the Sabbath is permanently fixed, hence both in Prayer and in kiddush 'who sanctifies the Sabbath' is said. On festivals, which are fixed by Israel, for they intercalate the months and fix the beginnings of the years, 'who sanctifies Israel and the seasons' is said. My reason: Prayer, which is carried on in public, requires 'who sanctifies Israel'; as for Kiddush, which is recited privately at home, on the Sabbath the formula is 'who sanctifies the Sabbath,' while on festivals it is 'who sanctifies Israel and the seasons. That argument however is incorrect: is not prayer recited privately too, and is not Kiddush recited publicly? Raba however, holds: Follow what the majority practice'. Ulla ben Rab visited Raba. He recited Kiddush in accordance with the elders of Pumbeditha, and he said nothing to him in protest. This proves that Raba retracted. Rav Nathan the father of Rav Huna the son of Rav Nathan visited Rav Papa. He recited it in accordance with the elders of Pumbeditha, whereupon Rav Papa praised him. Rabina said: I visited Meremar at Sura, when the prayer leader went down to the bima and recited it as the elders of Pumbeditha. Everybody made to silence him, but he said to them, 'Leave him alone: the law is as the elders of Pumbeditha.' Then they did not silence him.

What lay behind the original disagreement between מנהג ארץ ישראל and מנהג בבל? מנהג ארץ ישראל followed the rule that a ברכה may not contain two themes. מנהג ארץ ישראל did not accept that rule. It would appear that מנהג בבל viewed the ברכה of מקדש ישראל as containing two themes; i.e. that G-d sanctified the Jewish People and that G-d sanctified Shabbos. They chose to include only the theme of קדושת היום in the חתימת הברכה. In doing so, מנהג בבל ignored another rule; i.e. that a חתימת הברכה must follow the theme of the last words recited just before the ברכה. What were those words? וישמחו בך ישראל אוהבי שמך and prior to those words were said the words: קדשינו במצותיך. מנהג ארץ ישראל followed both rules. The words: מקדש השבת were necessary because the theme of the ברכה was קדושת היום. ישראל needed to be mentioned because the last words of the ברכה were: וישמחו בך ישראל אוהבי שמך. Although חתימת הברכה generally followed the rule that the words of the חתימת הברכה must include the theme of the last words recited just before the ברכה, perhaps they did not follow that rule when it conflicted with the rule that a חתימת הברכה may not contain two themes. That also may explain the difference between Sura and Pumbeditha. In Sura, they said: מקדש ישראל because those words represented the theme of the last words

1. The majority pray in synagogue and the majority recite Kiddush at home.

להבין את התפלה

recited just before the ברכה. On what basis did מנהג בכל justify reciting the ברכה of מקדש השבת וישראל והזמנים on holidays? Does not that ברכה also contain two themes; i.e. מקדש השבת והזמנים and מקדש ישראל? In truth, the ברכה contains only one theme; that the קדושה of the holidays emanates from G-d who together with the Jewish People set the Jewish calendar and who set the dates for the holidays. Why in the end did מנהג ארץ ישראל acquiesce to reciting מקדש ישראל? The reason given in מסכת פסחים that דישראל הוא דקבעי ליה דקמעברי ירחי וקבעי לשני חז"ל have a hand in setting the Jewish calendar. That practice was opposed by the Karaites. The Jews in Israel may have acquiesced and agreed to mention ישראל only in the ברכה of קדושת היום and not on שבת so as to not give any ammunition to the Karaites.

One last issue concerning מעין שבע: in an article entitled: השבת בבית הכנסת on page 126 of the book: מאסף לענייני חינוך והוראה, חלק ח' – שבת², Professor Joseph Heinemann asks the following question and provides the following answer:

ברם אם כן הדבר, נשאלת שאלה אחרת: אם בארץ ישראל לא צורך לתפלה זו כדי שתשתמש במקום קידוש על היין, לשם מה היא נוצרה בכלל? על כן ניתן להשיב בפשטות לאור ההלכה הנ"ל, שתפלת ערבית רשות, ושרוב העם והחכמים לא היו נוהגים בדרך כלל להתפלל תפלת עמידה של ערבית. ואילו בליל שבת חשו צורך להתפלל לפחות מעין תפלת עמידה, שתכלול 'קידוש' או 'קדושת היום', שכן בכל אחת משאר תפילות היום של שבת, עניין זה מהווה את עיקרה ומרכזה של תפלת העמידה: ולא רצו לוותר על הזכרת 'המאורע' גם בליל שבת, בשעת כניסתו.

Translation: If so, we are left with a different question: if the prayer of Magen Avos was not needed in Israel to act as a substitute for Kiddush over wine, why was it composed? We can answer the question in light of the rule that we stated earlier that Tefilas Arvis was optional and that a majority of the people and our Sages did not follow the custom of reciting Shemona Esrei of Arvis. However for Friday night they felt a need to at least recite an abbreviated form of Shemona Esrei that would include Kiddush or Kedushas Ha'Yom since in every other Tefila that is recited on Shabbos, Kedushas Ha'Yom is the focus of the Shemona Esrei. They therefore did not want to miss the opportunity to refer to Kedushas Ha'Yom on Friday night, the beginning of Shabbos.

ואכן יש בידינו דוגמה אחרת של תפלה ארץ ישראלית קדומה, שנוצרה בדיוק למטרה זו, היא תפלת ר' צדוק הנ"ל: אמר ר' לעזר בר' צדוק: אבא היה מתפלל תפילה קצרה בליל שבתות: ומאהבתך ה' א-להינו שאהבת את ישראל עמך, ומחמלתך מלכנו שחמלת על בני בריתך, נתת לנו ה' א-להינו את יום השביעי הגדול והקדוש הזה באהבה. ועל הכוס הוא אומר: אשר קידש את יום השבת, ואינו חותם. אין אפוא כל קושי להניח, שאף 'ברכה אחת מעין שבע' השגורה בפינו נוצרה לאותו תכלית, אלא ששתייהם בטלו לבסוף בארץ ישראל, כאשר הורגלו גם שם להתפלל עמידה של ערבית, הן בשבת הן בחול.

Translation: That being the case, we can point to another example of a prayer that was composed in ancient Eretz Yisroel for the same purpose; i.e. the prayer of Rav Tzadok that we studied earlier: Rav Lazar son of Tzadok said: Father would pray a short prayer³ on Friday Nights: As a result of the love that You exhibited for Your nation, Israel, and out of the compassion, Our King, that You showed to the members of Your covenant, You, G-d, our G-d, gave us the Seventh day, the great and holy day out of love. Over a cup, my father would say: who sanctified the day of Shabbos. He would

2. The book is available for downloading at www.beureihatefila.com.

3. The term: תפלה קצרה is a term of art that refers to a form of prayer.

conclude without a Bracha.' It is not difficult to conclude that the prayer of Magen Avos which is well known to us, was composed for the same purpose. Once it became customary to recite Shemona Esrei on Friday night and on weeknights in Eretz Yisroel, both prayers were no longer recited as independent prayers.

יתר על כן: יתברר לנו, שגם תפילתו הקצרה של ר' צדוק בנויה במתכונת דומה מאד לזו של 'מגן אבות', ושארף היא אינה אלא 'ברכה אחת מעין שבע'. ודאי שנוסח תפלה זו כמו שהוא מובא בתוספתא אינו הנוסח השלם. ראייה מכרעת לדבר, שהוא מתחיל במלת 'ומאהבתך', שבראשה וי"ו החיבור. מה קדם למלה זו? כיוון שתפלת ר' צדוק נקראת בפירושו 'תפלה קצרה', וכיוון שהפתיחה החסרה צריכה להיות כה מובנת מאליה, עד שאפשר היה שלא להזכירה כל עיקר בתוספתא, ניתן להניח רק זאת: שגם תפילתו של ר' צדוק כמו 'מגן אבות' שלנו, פתחה בברכה הראשונה של תפלת העמידה.

Translation: More than that: it should be evident that even the short prayer of Rav Tzadok was formed using the same mould out of which Magen Avos was composed and that Rav Tzadok's prayer was also an abbreviated form of Shemona Esrei. Certainly the wording of the Bracha as it is presented in the Tosefta is not the complete wording. Support for that position can be found in the fact that the opening word: "Oo'Mai'Abavascha" begins with the type of letter "Vav" that continues what preceded it. What came before that word? Since Rav Tzadok's prayer is identified as a "short prayer" and since what comes before it is not mentioned in the Tosefta, we can presume that Rav Tzadok's prayer like Magen Avos was introduced by the first Bracha of Shemona Esrei.

שכן ר' צדוק בוודאי התכוון למעין תפילת עמידה; שאילו היתה כוונתו רק 'לקידוש' – לשם מה היה אומר עוד 'קידוש על כוס'? אלא ביקש לחבר 'קדושת היום' או 'קידוש' בדפוס של עמידה, אמנם מקוצרת; ברם כמה שלא ירצה אדם לקצר, ודאי שאי אפשר לשום 'עמידה' בלי ברכת הפתיחה שלה (או, לפחות, חלקה הראשון). וכן מותר לשער, שהיתה בתפילת ר' צדוק גם חתימת ברכה: מטבע ברכה, שבו מדובר על קדושת השבת לפי האנאלוגיה ל'מגן אבות' שלנו (שיש לייחס לה חשיבות הולכת וגדלה, במידה שנייבוכת, שאכן תבנית ותכליתן של שתי התפילות זהות ביסודן), אלא גם מדיוק הלשון בתוספתא הנ"ל:

Translation: Certainly Rav Tzadok intended his prayer to be an abbreviated form of Shemona Esrei. Had he intended his words to consist of Kiddush, then why does his son continue by reporting what Rav Tzadok said as part of Kiddush? Instead we must view what Rav Tzadok composed as being a way of sanctifying Shabbos with words in a form of Shemona Esrei, albeit a short form Shemona Esrei. And no matter how short one wants to make the abbreviated form of Shemona Esrei, one cannot eliminate the opening Bracha or the opening part of it. It is further appropriate to conclude that Rav Tzadok must have included a closing Bracha: a form of Bracha whose theme was the sanctity of Shabbos, by comparing it to Magen Avos (we need to give the closing Bracha of Magen Avos an importance that grows to the point that we can argue that the composition and form of the two Tefilos, Magen Avos and Oo'Mai'Abavascha were similarly founded) but also from the exactness of the language found in the Tosefta:

אם מעיד ר' אלעזר בפירושו, שבקידוש על היין לא היה אביו הותם, משמע שבתפילתו שנוכרה לפני כן אמנם היה הותם! חתימה כזאת, על קדושת השבת, גם דרושה לגופו של עניין: שכן מקובל בידינו, שכל ברכה שיש בה, 'הפסק דבר אחר' חוץ מעיקר עניינה, צריכה חתימה, המסכמת ומבליטה את עיקר עניינה של הברכה מבין נושאי השונים". כל שכן שתפילה קצרה זו של ר' צדוק, שפתיחתה היתה בברכת אבות והמשכה בקדושת השבת, תהיה חסרת כל גיבוש ואחידות, אם לא תסתיים בחתימה שתחזור ותדגיש את עניינה העיקרי.

Translation: If Rav Lazar was explicitly testifying that only concerning Kiddush over wine did his father not recite a Bracha, we can conclude that concerning the Tefila of Oo'Mai'Abavascha, his father did close with a Bracha. Furthermore, we can argue that the kind of ending Bracha, whose theme is the sanctity of Shabbos, is required based on the activity involved: it has been passed down to us that every Bracha that has within it 'an interruption by another matter' outside of its theme has to have an ending Bracha that summarizes and proclaims the theme of the Bracha to the exclusion of other possible themes. Rav Tzadok's prayer whose Bracha began with Avos, then moved to the theme of the sanctity of Shabbos, would become unglued if it did not end with a Bracha that returned to and emphasized its main theme.

זכר למעשה בראשית / זכר ליציאת מצרים

We can conclude from our previous discussions that we fulfill the obligation of קידוש שמונה ברכה of ברכה three times each Friday night; once when we recite the middle ברכה of עשרה, once when we recite מעין שבע and once when recite על הכוס קידוש. It should, therefore, not be surprising that the wording within each prayer is similar. However, one important difference in wording needs to be examined. In קידוש על הכוס we say:

ושבת קדשו באהבה וברצון הנחילנו זכרון למעשה בראשית, כי הוא יום תחלה למקראי קדש, זכר ליציאת מצרים.

In מעין שבע, we say:

מקדש השבת ומברך שביעי, ומניח בקדשה לעם מדשני ענג, זכר למעשה בראשית.

In early versions of the middle ברכה of שמונה עשרה on Friday Night and currently in זכר ליציאת מצרים or זכר למעשה בראשית, no mention is made of either.

Why do these תפילות differ in this manner? The question grows when you consider that מעין שבע was composed to be an abbreviated form of שמונה עשרה. Why did חז"ל include the words: זכר למעשה בראשית in מעין שבע, if those words did not appear in שמונה עשרה? Let us begin answering these questions by reviewing how מעין שבע is an abbreviated form of שמונה עשרה:

מחזור ויטרי סימן קה'—עמדו ותקנו לשליח ציבור ברכה אחת מעין ז'. ואי איכא דלא צלי יכוין לבו לכולהו תיבות דמעין ז' ויענה אמן על התימתו ותעלה לו ברכה זו במקו' הז' ברכו' ויפטר ויוצא מהן ידי חובתו. מגן אבות בדברו. מחייה מתים. הא—ל הקדוש. הרי מגן ומחייה ומשולש. המניח לעמו בשבת קדשו. כי בם רצה. הרי מעין אתה קדשת. ורצה במנוחתינו: לפניו נעבוד. ונודה לשמו. הרי מעין עבודה והודאה. מעין הברכות וההודאות. תוספת היא. כלומר מעין הברכות! הללו שציינתי כאן והרבה הודאות נאות וראויות לבעל ההודאות. לאדון השלום. מעין שים שלום. מקדש השבת ומברך שביעי. הרי מעין חתימה סמוך לחתימה.

Translation: Our Sages composed an abbreviated form of Shemona Esrei to be recited by the prayer leader. If within the congregation there are those who did not recite Shemona Esrei, they should listen carefully as the prayer leader recites the abbreviated form of Shemona Esrei and answer Amen once the prayer leader has concluded. Answering Amen to that Bracha acts as a substitute for reciting Shemona Esrei and will relieve him of his obligation to recite Shemona Esrei. The words: Magen Avos Bidvaro, Michaye Maissim and Ha'Kail Ha'Kadosh are a substitute for the Brachos of Avos, Gevuros and Kedushas Hashem. The

1. Is it possible that the מחזור ויטרי was not aware that these words were part of the התימת הברכה in שים שלום מנהג ארץ ישראל?

words: Ha'Mai'Niach L'Amo B'Shabbas Kadsho and Ki Vam Ratazah are a substitute for the Bracha of Ata Kidashta. Oo'Ritzai B'Menuchaseinu, L'Phanav Na'Avod V'Nodeh Lishmo are a substitute for the Brachos of Avodah and Ho'Da'Ab. The words: Mayain Ha'Brachos V'Ha'Hadaos are extra. Those words were added to convey the message that G-d is the source for the blessings that we mention here and for many other matters for which we should thank the One Worthy of Thanking. The words: L'Adon Ha'Shalom are a substitute for the Bracha of Sim Shalom. The words: Mikadesh Ha'Shabbos Oo'Mivarech Shevii are the words at the end that match the ending Bracha.

ספר אבודרהם מעריב של שבת-וכיצד היא ברכה זו מעין שבע? מגן אבות בדברו כנגד מגן אברהם. מחיה מתים במאמרו כנגד מחיה המתים. הא-ל הקדוש שאין כמוהו כנגד הא-ל הקדוש. המניה לעמו ביום שבת קדשו וכו' כנגד רצה נא במנוחתנו. לפניו נעבוד ביראה ופחד כנגד רצה שהוא עבודה. ונודה לשמו כנגד מודים. לאדון השלום כנגד שים שלום.

Translation: How is this Bracha an abridged version of Shemona Esrei? The words: Magen Avos Bidvaro are a substitute for the Bracha of Magen Avrohom. The words: Michaye Maissim B'Ma'Amaro are a substitute for the Bracha of Michaye Maissim. The words: Ha'Kail Ha'Kadosh Sh'Ain Ka'Maho are a substitute for the Bracha of Ha'Kail Ha'Kadosh. The words: Ha'Mainiach L'Amo B'Yom Shabbas Kadsho etc. are a substitute for the Bracha of Ritzai Nah B'Minuchaseinu. The words: L'Phanav Na'Avod B'Yirah Oo'Phachad are a substitute for the Bracha of Ritzai which is the Bracha of Avodah. The words: V'Nodeh Lishmo are a substitute for the Bracha of Modim. The words: Adon Ha'Shalom are a substitute for the Bracha of Sim Shalom.

Let us now try to answer the question: why in קידוש על הכוס, do we say both: זכר ליציאת תלמוד בבלי פסחים קי"ז עמ' ב'-אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. כתיב הכא (דברים טז) למען תזכר את יום וכתוב התם (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו.

תלמוד בבלי פסחים קי"ז עמ' ב'-אמר רב אחא בר יעקב: וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום. כתיב הכא (דברים טז) למען תזכר את יום וכתוב התם (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו.

Translation: Rav Echa son of Yaakov said: It is necessary to refer to the Exodus from Egypt in Kiddush Ha'Yom (the sanctification of the day) based on the following: It is written in Devarim 16: so that you will remember the day you came out of Egypt and it is written concerning Shabbos (Shemos 20): Remember the Sabbath by sanctifying it.

According to רב אחא בר יעקב, we must refer to יציאת מצרים in קידוש על הכוס. How do we know that the rule stated by רב אחא בר יעקב is limited to קידוש על הכוס? Notice the verse upon which he based his rule: (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. That is the same verse that is the basis for the rule that קידוש must be made over wine:

פסחים קי"ז עמ' ב'- תנו רבנן (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו; זוכרהו על היין.

Translation: Our Rabbis taught: (Shemos 20) Remember the Sabbath by sanctifying it; remember it over a cup of wine.

It should be clear that רב אחא בר יעקב was suggesting that we include a reference to

להבין את התפלה

קידוש על מעשה בראשית in addition to referring to **הכוס** within **יציא** מצרים would be meaningless. Since **ר' אהא בר יעקב** based his ruling on the same verse that was the basis for **קידוש על הכוס**, our Sages limited his ruling to **קידוש על הכוס**. That is why we do not include a reference to **יציא מצרים** in either the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** or in **מעין שבע**. Why was the phrase **זכר למעשה בראשית** included in **מעין שבע**? Since **מעין שבע** served as a substitute for **קידוש על הכוס** in places where wine was not readily available, our Sages borrowed the phrase: **זכר למעשה בראשית** from **קידוש על הכוס** but did not borrow the phrase: **זכר ליציאת מצרים** since **קידוש** was not being made on wine. Moreover, as an abridged version of **שמונה עשרה**, it could not include any themes that were not part of **שמונה עשרה**. This scenario provides a further reason why the practice began to include the paragraph of **ישמחו במלכותך** which ends with the words: **זכר למעשה בראשית** as part of the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** on Friday Nights in all **נוסחאות** other than **נוסח אשכנז**.

We witness a further change in the **נוסח** of the middle **ברכה** of **שמונה עשרה** for **ליל שבת** prompted by the ruling of **ר' אהא בר יעקב**. It developed in some locations but was not universally adopted:

ספר המחכים-ומתפלל שלש ראשונות שלש אחרונות וקידוש היום באמצע ומזכיר שבת דבראשית ואומר אתה קדשת לשמך וכו' ויכלו עד לעשות ויום השביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת **זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים**, א-להינו וא-להי אבותינו וכו' וכן בכל תפילות שבת צריך להזכיר יציאת מצרים, כך פי' רשב"ם בערבי פסחים. וראיה למבין מקדושה דכסא שאנו מזכירין שניהם וכן בפרשת זכור הזכיר שבת בראשית ובפרשת שמור מזכיר יציאת מצרים לכן צריכים אנו להזכיר שניהם בתפילה ובקדושה.

Translation: He should recite the three opening and the three closing Brachos of Shemona Esrei and the Bracha of the sanctification of the day in the middle and he should refer to the Shabbos of Creation and say: Ata Kidashta L'Shemecha etc. Va'Yuchulu until La'Asos V'Yom Ha'Shvii . . . Karasa Zecher L'Maaseh Bereishis Oo'L'Yitziyas Mitrayim. Elokeinu . . . In all the other Tefilos of Shabbos he must also refer to Yitziyas Mitrayim, so explained the Rashbam in the chapter of Arvei Pesachim. Proof that we must do so is found in Kiddush over wine in which we mention both the Shabbos of Creation and Yitziyas Mitrayim. In the same way, in the version of the Ten Commandments in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Shabbos of creation and in the Ten Commandments in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Yitziyas Mitrayim. As a result, it is necessary to refer to both in Shemona Esrei and in Kiddush.

The **כלבו** reports that the words: **זכר ליציאת מצרים** should be added to **מעין שבע** as well.

ספר כלבו סימן לה-ויש מוסיפין בברכה זו (מעין שבע) כשאמרו זכר למעשה בראשית

אומר וליציאת מצרים וכן נמי באתה קדשת אחר ויכלו אומרים ויום השביעי רצית בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים א-להינו וא-להי אבותינו וכו', וכן נמי בכל תפלות שבת מזכירין יציאת מצרים, וראיה למבין מקדושא דכסא שאנו מזכירין שניהם, וכן בפרשת זכור מזכיר שבת בראשית ובפרשת שמור מזכיר יציאת מצרים, לכך אנו צריכין להזכיר שניהם בתפלה ובקדושה.

Translation: There are those who when they say the words: Zecher L'Ma'Aseh Bereishis in the Bracha of Magen Avos, add the words: Oo'L' Yitziyas Mitrarayim. They do the same in the Bracha of Ata Kidashta after the paragraph of Va'Yichulu by saying: V'Yom Ha'Shvii Ratzita Bo V'Kidashto Chemdas Yamim Oso Karasa Zecher L'Ma'Aseh Bereishis Oo'L' Yitziyas Mitrarayim, Elokeinu . . . etc. So too in all the Tefilos of Shabbos they refer to Yitziyas Mitrarayim. They point to the wording of Kiddush over wine in which we refer to both as proof and to the two versions of the Ten Commandments. In the version in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Shabbos of creation and in the version in which the word: Zachor appears concerning Shabbos, there is a reference to Yitziyas Mitrarayim. As a result, it is necessary to refer to both in Shemona Esrei and in Kiddush.

The ספר אבודרהם disagreed. It would appear that his ruling put an end to the practice:

ספר אבודרהם מעריב של שבת-זכר למעשה בראשית צוה לנו את השבת שנאמר (שמות לא, טז) ושמרו בני ישראל את השבת ונותן טעם למה, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש. ואינו אומר זכר ליציאת מצרים ואע"פ שכתוב גבי שבת (דברים ה, טו) וזכרת כי עבד היית במצרים, מפני שעיקר מצות שבת אינה אלא על שם ששבת כי השבת היה קודם יציאת מצרים אבל בקידוש של שבת הוא מזכיר שניהם. ובקידוש יום טוב אינו אומר כי אם זכר ליציאת מצרים בלבד, כי המועדים לא נצטוו בהם אלא זכר ליציאת מצרים לא זכר למעשה בראשית.

Translation: To commemorate the creation of the world, we were commanded to observe the Shabbos as it is written (Shemos 31, 15): V'Shamru Benei Yisroel Es Ha'Shabbos. The Torah then gives a reason: Ki Sheishes Yamim Asa . . . Va'Yinafash. One should not add: Zecher L'Yitziyas Mitrarayim even though concerning Shabbos it is written (Devarim 5, 15) You shall remember that you were slaves in Egypt. You should only mention Shabbos of creation because the Mitzvah of Shabbos was given to us primarily because G-d stopped His work of creation. Also, the concept of a Shabbos existed before the Exodus from Egypt took place. However, concerning Kiddush on Shabbos we must refer to both Shabbos of Creation and the Exodus from Egypt. Concerning the Kiddush we recite on a holiday, we need refer only to the Exodus from Egypt because we were commanded to observe the holidays primarily to commemorate the Exodus from Egypt and not to commemorate creation.

The ruling of רב אחא בר יעקב raises additional issues as well. In the following comments, the תורה תמימה refers to those issues and then provides a fresh perspective on the ruling of רב אחא בר יעקב:

תורה תמימה הערות שמות פרק כ הערה נד- פי' רשב"ם צריך שיזכיר יצי"מ בקדוש היום

להבין את התפלה

בין בכוס בין בתפלה של שבת בגז"ש מפסח ובשאר מועדים כמה מצינו מפסח, עכ"ל. וכ"מ בספר הממצוות להרמב"ם מצות עשה קנ"ה שצונו לקדש את השבת ולהזכיר בו יציאת מצרים, וכפי הנראה תמך יסוד דבריו על מאמר זה דרב אחא בר יעקב, וכבר תמחו רבים על נוסח התפלה של שבת שלנו שאין בה זכר ליציאת מצרים, ויש שחפשו ומצאו בנוסח התפלה בכל בו (סי' ל"ה) כתוב שם זכר למעשה בראשית וליציאת מצרים, ורצו להנהיג כזה בנוסח תפלתנו,

Translation: The Rashbam explained that we must refer to the Exodus from Egypt in Kiddush Ha'Yom whether it is done over a cup of wine or in Shemona Esrei based on a comparison of words in the Torah that refer to Pesach and the holidays when compared to Pesach. We find a similar rule in the Sefer Ha'Mitzvos of the Rambam Positive Commandment Number 155; that the Torah commanded us to sanctify the Shabbos and to mention within it the Exodus from Egypt. It would appear that the Rambam based his ruling on the words of Rav Eshav son of Yaakov. In addition many were surprised by our version of Shemona Esrei on Shabbos in which we fail to refer to the Exodus from Egypt. Some searched and found a version of Shemona Esrei for Shabbos in the Kol Bo (Siman 35) in which he relates that we should say: Zecher L'Ma'aseh Bereishis Oo'L' Yitziyas Mitzrayim. They then wanted to follow that practice in our versions of Shemona Esrei for Shabbos.

ובס' דגול מרבבה חקר אם נשים מוציאות אנשים בקידוש, וכתב דאחר שהאנשים כבר התפללו ויצאו לפי"ז חובת קידוש מדאורייתא שוב הוי חיובא מדרבנן וא"כ מוציאות אותם הנשים שגם חיובן מדרבנן, והקשו עליו איך אפשר לומר שיצאו חובת קידוש בתפלה אחרי דבעינן שיזכיר בקידוש יציאת מצרים והיא גז"ש גמורה, ומכיון שבנוסח תפלתנו לא נזכר יצי"מ, א"כ איך יוצאין בה חובת קידוש [ע' בס' מנחת חנוך] ועוד יש בזה כמה וכמה הערות אשר ימצאם המעיין בספרי המפרשים והפוסקים.

Translation: And in the book: Dagul Mirvava, he questioned whether women can fulfill the obligation of reciting Kiddush for men. He wrote that once men recite Shemona Esrei on Friday night, they fulfill their obligation of sanctifying Shabbos as required by the Torah. Reciting Kiddush over wine was only a Rabbinic requirement. Since women are obligated to recite Kiddush over wine as a Rabbinic requirement, women should be able to fulfill the obligation on behalf of men. Some challenged the ruling of the Dagul Mai'Rivava based on the following: how can you say that men fulfill their obligation to sanctify the Shabbos by reciting Shemona Esrei when in Shemona Esrei they do not refer to the Exodus from Egypt; a requirement that was derived from a comparison of verses from the Torah. One can find other similar questions in books of commentary and in books of Teshuvos.

אבל אני תמה ומתפלא מאד, מי מלל לרבנותינו דרב אחא בר יעקב איירי כאן בכלל לענין שבת, בעוד שבכל הסוגיא הזאת לפניה ולאחריה לא נזכר מענין יום השבת, ורק איירי מפסח ומנוסח ההגדה של פסח והלל ותפלות אך ורק של פסח ותו לא, וא"כ אין ספק לדעתי שרב אחא בר יעקב איירי גם הוא לענין פסח, והיינו שצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום של פסח בגזרה שוה זכור זכור משבת, דכמו בזכירה דשבת כתיב לקדשו ודרשינן שם שצריך להזכיר השבת בקידוש היום [כמבואר לפנינו בסמוך] כך הזכירה דפסח צריכה להיות בקידוש היום, ובפ' אמור בפסוק אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש

נבאר אי"ה דגם קידוש יו"ט הוי מדאורייתא כמו קידוש של שבת, יעו"ש.

Translation: I am surprised and astonished why our Sages were so sure that the rule that Rav Echa taught concerned our practices on Shabbos, particularly since the topic with which the Gemara was dealing both before and after the ruling of Rav Echa did not involve matters that concerned Shabbos. Instead the Gemara was dealing with matters involving Pesach and in particular, the wording of the Haggadah and Hallel and prayers only of Pesach and nothing more. As a result, I have no doubt that Rav Echa Bar Yaakov was referring only to Pesach. It is only on Pesach that it is essential to refer to the Exodus from Egypt in Shemona Esrei on Pesach. He derived that rule by comparing the word Zachor found in a reference to Pesach and the word Zachor found in a reference to Shabbos meaning that just as we are required to refer to Shabbos of Creation in the Bracha of Kedushas Ha'Yom on Shabbos so too on Pesach we must refer to the Exodus from Egypt in the Bracha of Kedushas Ha'Yom in Shemona Esrei. In Parshas Emor I expect, G-d willing, to comment on the words: Eileh Mo'adei Hashem . . . Kodesh, that reciting Kiddush on Yom Tov is also a Torah based Mitzvah just like Kiddush on Shabbos.

ואם כן מכיון דהוי דאורייתא אומר רב אחא בר יעקב דלא די שבלייל פסח ובתפלה של פסח צריך להזכיר יצי"מ אלא גם בקידוש היום. וראיה נאמנה ומכרחת לפי' זה נראה משום דאי ס"ד דקאי אשבת הוי לה לימר בסדר הכתובים בהיפך מאשר לפנינו, והיינו דהול"ל כתיב הכא בשבת זכור את יום השבת וכתוב התם בפסח זכור את היום וכו', אבל מדאמר כתיב הכא בפסח וכתוב התם בשבת שמע מיניה דבפסח איירי, כמשמעות הלשון הכא, ולפי פירוש זה כל מה שהעירו בזה הכל ניהא ומיושב כפי המתבאר להמעייין, ודו"ק:

Translation: Therefore, since reciting Kiddush on Yom Tov is also a Torah based Mitzvah, Rav Echa son of Yaakov commented that it is not enough on Pesach night and in the Shemona Esrei on Pesach to refer to the Exodus from Egypt, it was important to do so in the Kiddush over wine as well. Support for my position can be found in the order of the verses to which Rav Echa referred. If he was referring to our practices on Shabbos he should have listed the verses in reverse order. He should have first referred to the verse that concerned Shabbos and then to the verse that referred to Pesach. By mentioning the verse that referred to Pesach and then the one that referred to Shabbos, he meant to convey that his ruling was limited to Pesach. Based on this explanation all the issues raised are resolved.

Query: If the תורה תמימה is correct in his interpretation of the statement of רב אחא בר יעקב, then why is it a universal practice to refer to both מעשה בראשית and יציאת מצרים in קידוש על היין on Friday nights?

SUPPLEMENT

ימים נוראים תפילות OF THE INTRODUCTION TO THE

The תפילות of the ימים נוראים are unique in that they are based on ancient forms of prayer. What may be surprising is that the ancient forms of prayer upon which they are based are non-verbal acts of prayer². The prayers of Rosh Hashonah are based on תקיעת שופר. The prayers of יום כיפור are based on צום, fasting. The prayers of סוכות and הושענא רבה are based on נטילת לולב, the taking of the four species and the הקפות around the synagogue while holding them. To accompany these non-verbal acts of prayer, חז"ל added verbal components. In doing so, חז"ל turned once again to an ancient form of prayer but a verbal one; i.e reciting verses from תנ"ך. The three additional ברכות of מוסף are based primarily on verses from ראש השנה that accompany תקיעת שופר; three from the תורה, three from כתובים, three from the נביאים and one last verse from the תורה. סליחות that are an integral part of fasting on יום כיפור are based on the מידות, verses from the תורה that describe the thirteen attributes of G-d. Reciting הלל, chapters from תהילים and the הושענות accompany the non-verbal acts of taking the four species and walking around the synagogue on סוכות and הושענא רבה. The סליחות that are recited both before and after ראש השנה were composed to accompany the fast days that our ancestors kept on all the ten days beginning with ראש השנה and ending with יום כיפור³.

One of the clearest indications that non-verbal acts of prayer played an important role in early Jewish liturgy is found in the procedure that חז"ל instituted to be followed in the event of a drought. The מסכת תענית⁴ lay out a step-by-step procedure that was

2. I would like to acknowledge that I became conscious of the non-verbal aspects of prayer thanks to the book: כל עצמותי האמרנה written by Professor Uri Ehrlh of Ben Gurion University.

3. תשובות רב נטרונאי גאון – ברודי (אופק) אורח חיים סימן קפב-והכי אמר רב נטרונאי: ביום טוב ראשון של ראש השנה איפשר לישב בו בתענית משום דמדאורייתא הוא, אבל בשיני ובשבת לית בהו קושיא, דעשרת ימים אלו משונות מכל ימות השנה, לפיכך נהגו רבותינו הראשונים לישב בהם בתענית, בין בשבת בין בחול.

Translation: This is what Rav Natroni said: Fasting on the first day of Rosh Hashonah is prohibited because it is a Torah based holiday. However, without question, fasting is permitted on the second day of Rosh Hashonah and on the Shabbos between Rosh Hashonah and Yom Kippur because this ten-day period in the calendar is different that all other days of the year. That is why our Sages followed the practice off fasting on those days whether on Shabbos or a weekday.

4. Studying משניות alone without the benefit of the interpretation provided by the גמרא is a useful tool in compiling historical information since the משניות represent a different period of Jewish history than the גמרא. More importantly, the משניות represent the period just after the destruction of the second המקדש.

followed as prayer for rain. Notice that the first steps involved only non-verbal acts of prayer:

משנה מסכת תענית פרק א משנה ד – הגיע שבעה עשר במרחשוון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתענין שלש תעניות. אוכלין ושותין משחשכה, ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

Translation: Mishnah- If the Seventeenth of Marcheshvan arrived and no rain fell the leaders of the community would begin to participate in a series of three fasts. On those days, they were permitted to eat and drink after it became dark. They were further permitted to do work, to bathe, to anoint themselves with oil, to wear shoes, and to have marital relations.

משנה מסכת תענית פרק א משנה ה' – הגיע ראש חדש כסליו ולא ירדו גשמים בית דין גוזרין שלש תעניות על הצבור אוכלין ושותין משחשכה ומותרין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

Translation: If the month of Kislev arrived and no rain fell the Beth Din imposed upon the community three fasts. On those days the members of the community are permitted to eat and drink while it is still dark and it is permissible to do work, to bathe, to anoint oneself with oil, to wear shoes, and to have marital relations.

If the drought continued, ה"ל added more non-verbal acts of prayer: מתריעין; i.e Shofar blowing, work stoppages, prohibitions on washing and anointing and on marital relations.

משנה מסכת תענית פרק א משנה ו' – עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור אוכלין ושותין מבעוד יום ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ונועלין את המרחצאות. עברו אלו ולא נענו בית דין גוזרין עליהם עוד שבע שהן שלש עשרה תעניות על הצבור הרי אלו יתרות על הראשונות שבאלו מתריעין ונועלין את החנויות, בשני מטין עם השיכה, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

Translation: Mishnah- If these fast days pass and there is no answer to their prayers, the Bet Din ordain upon the community three further fasts. On days preceding these fasts they may eat and drink only while it is still day. On these fast days, they may not do work, nor bathe, nor anoint themselves with oil, nor wear shoes, nor have marital relations; and the bathhouses are closed. If these days passed and there was still no answer to their prayers the Bet Din ordain upon the community a further seven fasts, making thirteen in all. In this respect the latter fasts are more stringent than the former; the Shofar is sounded and the shops are closed. On Mondays the doors of the shops are opened a little when it gets dark, but on Thursdays they are permitted to be open the whole day in honor of the Shabbos.

משנה מסכת תענית פרק א משנה ז – עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה באירוסין ובנשואין ובשאלות שלום בין אדם לחברו כבני אדם הנזופין למקום היחידים חוזרים ומתענים עד שיצא ניסן ויצא ניסן ולא ירדו גשמים סימן קללה שנאמר (שמואל א' י"ב) הלא קציר חטים היום וגומר:

Translation: If these fast days were held and there was still no answer to their prayers then business is restricted; as also is building, planting, betrothal and marriage; Men greet one another as people laboring

להבין את התפלה

under divine displeasure. The leaders of the community begin their fasting anew and continue until the end of Nisan; if Nisan passes and rain does not fall this is a sign of divine anger, as it is written, is it not wheat harvest to-day, etc.

It is only after this long series of non-verbal acts of prayer go unanswered that חז"ל finally add verbals acts of prayer. According to the פירוש המשניות לרמב"ם, they proceeded as follows during the previous seven (7) fasts as well:

משנה מסכת תענית פרק ב משנה א—סדר תעניות כיצד מוציאים את התיבה לרחובה של עיר ונותנים אפר מקלה על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכל אחד ואחד נותן בראשו הזקן שבהן אומר לפניו דברי כבושין אחינו לא נאמר באנשי נינוה (יונה ג') וירא א—להים את שקם ואת תעניתם אלא וירא א—להים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה ובקבלה הוא אומר (יואל ב') וקרעו לבבכם ואל בגדיכם:

Translation: Mishnah. What is the order of service for fast days? The ark is taken out to the open space of the city, wood ashes are placed on the ark, on the head of the Nasi and on the head of the Av-Bet-Din. Everyone else puts ashes on his own head; the elder among them addresses them with words of admonition to stir repentance; "Thus, our brethren, scripture does not say of the people of Nineveh, and G-d saw their sackcloth and their fasting, but, and G-d saw their works, that they turned from their evil way; and in the prophets it is said, and rend your heart and not your garments.

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ב— עמדו בתפלה מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניהם עשרים וארבעה ברכות; שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש:

Translation: when they stand up to pray they place as reader before the ark an old man conversant with the prayers, who has children and whose house is empty of food, so that his heart is concentrated on his prayer; he recites before them twenty-four benedictions, the eighteen recited daily, to which he adds six

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ג— ואלו הן זכרונות ושופרות: אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני אשא עיני אל ההרים וגו' ממעמקים קראתיך ה' תפלה לעני כי יעטוף ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות ושופרות אלא אומר תחתיהן רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה בארץ אשר היה דבר ה' אל ירמיהו על דברי הבצרות ואומר חותמיהן:

Translation: These are the prayers of Zikronoth, Shofaroth⁵: i.e these psalms: in my distress I called unto the Lord; I will lift up mine eyes unto the mountains etc.; Out of the depths have I called You, o Lord; A prayer of the afflicted when he faints. Rav Judah says: he need not recite the Zikronoth and Shofaroth, but instead he should recite the following scriptural, passages, If there be in the land famine, if there be pestilence; The word of the Lord that came to Yirmiyahu concerning the droughts; and he ends each of the additional six sections with its appropriate concluding benediction.

משנה מסכת תענית פרק ב משנה ד—על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר

5. This משנה is the basis of the position of Professor Joseph Heinemann that the ברכות of זכרונות and שופרות were composed at an early period than the ברכה of מלכויות.

המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' גואל ישראל. על השניה הוא אומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. על השלישית הוא אומר מי שענה את יהושע בגלגל הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תרועה. על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע צעקה. על החמישית הוא אומר מי שענה את אליהו בהר הכרמל הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' שומע תפלה. על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' העונה בעת צרה על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלם הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך אתה ה' המרחם על הארץ:

Translation: The first extra Bracha he concludes with, 'He who answered Abraham on Mount Moriah, he shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who Redeems Israel. The second extra Bracha he concludes with, 'He who answered our fathers at the Red Sea, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who remembers all forgotten things. The third extra Bracha he concludes with, He who answered Joshua in Gilgal, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who hears the trumpet blast. The fourth extra Bracha he concludes with, 'He who answered Samuel in Mizpah, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who hearkens to cries. The fifth extra Bracha he concludes with, 'He who answered Eliyahu on Mount Carmel, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who hearkens unto prayer. The sixth extra Bracha he concludes with, 'He who answered Jonah in the belly of the fish, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata Hashem who answers in time of trouble. The seventh extra Bracha he concludes with, 'He who answered David and Solomon his son in Jerusalem, He shall answer you and hearken this day to the voice of your cry. Baruch Ata hashem who has mercy upon the land.

In these משניות we see חז"ל viewing the non-verbal act of fasting as the first step in prayer. As a next step, they added additional non-verbal acts; i.e. prohibiting work and blowing the Shofar. When the continuation of the drought forces חז"ל to add verbal components to the order of prayer, they do so by first incorporating verses from תנ"ך.

The תפילות of the ימים נוראים provide a lesson in the significance of non-verbal acts of prayer. Perhaps this time of year is a good time to consider one of the most overlooked non-verbal aspects of Jewish prayer; i.e listening; listening to the repetition of שמונה עשרה and listening to קריאת התורה. When you consider that חז"ל structured the תפילות around ברכות, you recognize the importance of listening. It is the means by which hundreds of people can fulfill their obligation simply by listening to one person and then answering: Amen. Consider further that if קריאת התורה is indeed קבלת התורה מחדש, accepting the Torah anew, then not listening to קריאת התורה is a statement of not wishing to accept the Torah anew.